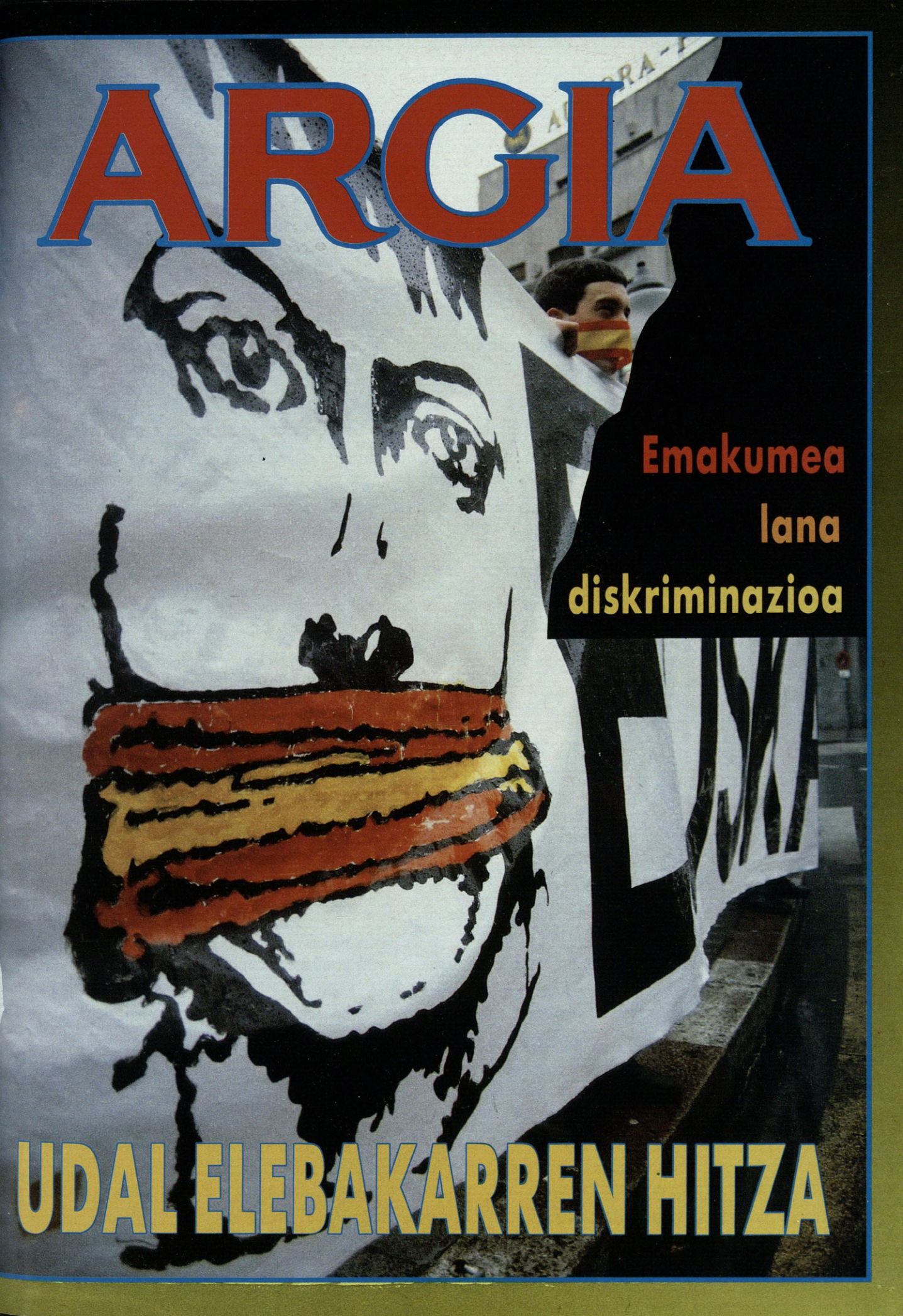

ARGIA

Emakumea
lana
diskriminazioa

UDAL ELEBAKARREN HITZA

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

EKO URRETXU
Labeaga, 1. Ipiñarrieta 9
URRETXU

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelarite poligonoa z/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

1.235. zenbakia

POLITIKA

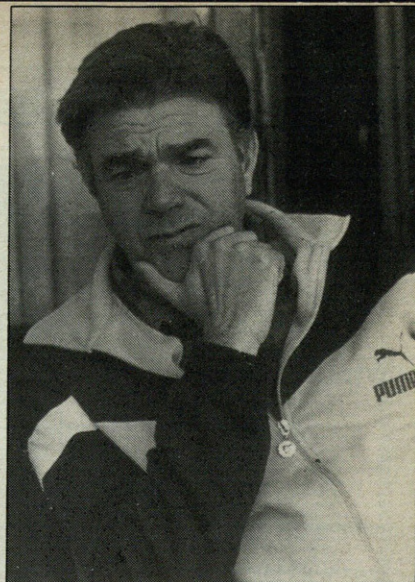
- 13.— Deportazioa gaur egun eta aplikatu zeneko testuingurua. **N. Arrastoa.**
- 16.— Kronika politikoa. **I. Zubiondo.**
- 18.— Nicaragua: «Reagan joan da, iraultzak dirau». **R.M. Martin Sabaris.**

ERREPORTAIK

- 20.— EMAKUMEA, LANA eta DISKRIMINAZIOA. Elkar hizketatuak: Txaro Arteaga, Concha de la Peña, Egizan, Bizkaiko Emakumeen Asanblada, Clara Campoamor Elkarte, María de Maeztu Elkarte eta Euskadiko Emazteen Elkarte. **L. Agirre, J. Artetxe, N. Bello, E. Madariaga eta L. Mintegi.**
- 24.— Salneurri Kontsumo Indizeak gorakada nabarmena urtarrian. **L. Aristi.**
- 26.— A. Alejandre: «Intsumisoen aurkako eraso selektiboa da». **M. Basabe eta A. Muñoz.**
- 35.— Gobernadore Zibilak errekuritu arren, Aulestia udalean euskara hutsezko arnasa. **I. Murua.**
- 38.— Juan Jose Lapitz: «Jendeak ez du zaporeak moztortzea nahi». **J.J. Petrikorena eta I. Goletxe.**
- 42.— Munduko idazkerarik konplexuenera iritsi ordenagailuak. **P. Sastre.**

KULTURA

- 48.— Isidro Rikartek bere lehen poesia liburua argitaratu Pamielarekin. **M. Diez.**
- 49.— Eskoria-tza hardcore taldeak Basati Diskak-ekin kaleratuko laster plastikoa. **G. Arrese.**
- 50.— Wittgenstein filosofoaren inguruan Zorroagako Filosofia Ihardunaldiak. **K. Korta.**
- 51.— Zaldubirekin solasean, «Bapatean 88» bertso bildumaren egileetarik bat. **M. Arrieta.**
- 58.— Azkena: «Frantzisko Alberdi-ren heriotzean». **Eva Forest.**

DAGOENKO Hego Euskal Herriko 23 udaletxe dira beren deguneroko lan eta administrazioan EUSKARA HUTSEZ martxan dihardutenak. Ostera, AULESTIAkoak GOBERNADORE ZIBILAREN eskutik heldu da funtzionamendu honen aurkako LEHEN ERREKURTSOA, udaletxe hauen arteko elkartasuna eragin duena. Horixe duzu aste honetako azalarekin bat datorren erreportaia. POLITIKAKo orrialdeetan eskaintzen dizugu, DEPORTAZIOA zertan den, zein testuingurutan aplikatu den eta DEPORTATUAK zein egoeratan dauden jorratzen duena. Bestetik, martxoaren 8a gertu delarik, EMAKUMEA, LANA eta DISKRIMINAZIOAREN inguruan mamitutakoa duzu irakurgai, hainbat emakume taldeetarik ordezkarien boza jaso dugula. Elkar hizketa nagusia, berriz, euskal gastronomiaz jakitun den LAPITZ hondarribitarrarekin lotu dugu.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uriarte, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermie Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzela.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elsegui, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastorta, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izaguirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfonso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgoibeaskoa.

Diselnu eta montajak: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbifite Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	430 libera.
Estatu Espainola.....	6.500 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.600 pezeta.
Airez.....	13.000 pezeta.

MARTXOA 5 MARTXOA 11

martxoaren 7an ilberri

eguzkia: (martxoaren 5ean)
irten: 07.42
sartu: 19.11

mareak: (martxoaren 5ean)
gora: 02.54 eta 15.21
behera: 08.58 eta 21.13

DAVID ZUAZALDE

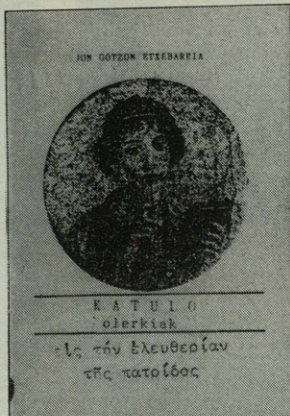
Izena: Olerkiak.

Egilea: Katulo.

Euskaratzailea: Jon Gotzon Etxebarría.

Argitaratzailea: Jakintza Baitha.

«Jakintza Baitha»koen arteko barne-berbaldiek eman dute iadanik kalerako agerpenik. Horietako bat aurkezttera gatoz orain, Katulo poeta latinoaren 17 poema biltzen dituen liburuska alegia. «Eis ten eleuterian tes patridos» edo «Aberriaren askatasunaren alde» izeneko sailaren barruan argitaratzen da, eta barkatuko digute «Jakintza Baitha»koek sailaren izena hizki grekoetan ez traskribitzeagatik, baina gure foto-konposaketa-sistemak ez du tamainako baliabiderik. Arazo bera izan dute beraiek antza, eta horrexegatik konposaketarik gabe eta makinaz jotako orrialdeak erreproduzitzen eman dute argitara. Horixe da argitalpen honen akatsik aipagarriena: itxura, klandestinitatean edota pobreziarik haundienean argitaratutako zerbaiten planta bait dauka. Baina ez gaitzen azalekoan gera, jo dezagun mamira.

Literaturazale denarentzat, liburu honek badu interes agerikorik, ezin bait da ahan-tzi Katulo Erroma zaharrean poeta liriko puntakoenetakoa izan zela, poema laburretan maisu. Lesbia ezizenez moztu zuen emakumea izan zuen inspirazio-iturriak emankorrena, baita sentitue-na ere. 17 poema hauek (Katulori ezagutzen zaizkion 116etatik hautatuak) Katulo maitemindu, sentibera eta paregabearen adibide apartak dira. Itzulpen aldetik, esfortzu aipagarria egin du Jon Gotzon Etxebarria emaitzak neurri eta puntu aldetik dezenteko koherentzia gorde dezan, nahiz eta horrek askotan itzulpen libre samarra egitera behartu.

Latinerazko ikasle denarentzat ere badu interesik, bai bait dirudi berari zuzen-dua dela batez ere liburuska hau. Ohar ugariz horniturik, itzultzaileak berak leku nabarmenean azpimarratu nahi izan du: «Labur direlako, latin-ikasle hasi berrientzat errazak eta politak direnak aukeratu ditut oraingoan...». Esan bezala, latin-ikasle ez garenok ere plazerrarekin topo egiteko parada dugu bertan.

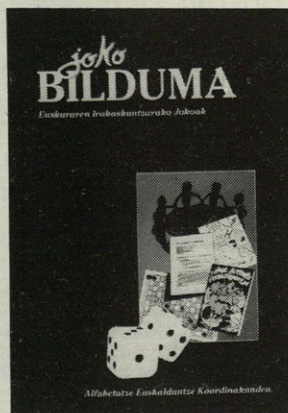
Izena: Joko Bilduma. Euskararen Irakaskuntzarako Jokoak.

Egilea: AEK.

Argitaratzailea: Gasteizko AEK.

Jokua irakaskuntzarako baliabide gisa erabiltzea ez da atzo goizeko kontua. Hau-

rren irakasbide izatetik helduen irakaskuntzara egokitzea askoz fenomeno modernoagoa da ordea. Helduentzako euskararen irakaskuntzan jokuen inguruko materiala piskanaka osatuz joan da gure artean; han eta hemen zenbait aportazio aurki daitezke, irakasleen esperientzia pertsonaletik abiatuta batetik bat. Oraingo «Joko bilduma» honetan, Gasteizko AEK-koek beste zenbait argitalpenekin abiatutako bideari («Jokoak Hizkuntz Irakaskuntzan») jomuga praktikoa bilatu diote. Horretarako bibliografiarik interesgarriena bil-du eta sailkatu egin dute, 351 fitxatan agertutako 500 jokuak modu erabilgarri batean azalduz. Liburu hau argitaratu zenetik hilabete eskas pasa bada ere, dagoeneko salmentetan puntakoen artean ei dago. Hauxe da bere arrakastaren funtsa: jokuen kopurua, sailkapenak ematen dion erabilgarritasuna, eta jokuak era egokian erabiltzeko gaineratzen diren ohar didaktikoak. Dударик ez egin, beraz, denbora gutxi barru euskara irakasle guztiak besapean azal moredun liburukote hau dutelarik ikusiko dituzuela.

Zehaztu dezagun, azkenik, liburuak eskaintzen diguna. Hasteko, fitxak nola erabili behar diren azaltzen zaigu. Ondoren, 351 fitxak hamalau joku-motatan banaturik ematen zaizkigu, xedearen arabera. Gehigarri guztiz praktikoa batean, saio bat jokuz nola hornitu jakiteko bidea es-

kaintzen digute, adibide praktikoa modura hiru ordutako saioa deskribituz. Bukatzeko, liburuari praktikotasun osoa ematen dion saila: aurkibideena. Hiru eratako aurkibideak daude, gainera: funtzioen aurkibidea, nozio orokorren aurkibidea eta aurkibide alfabetikoa.

AEKk jasaten duen diskriminazio krudelaren baitatik, beraz, emaitza handitako lana berriro ere frogatu dute Koordinakundekoek. Are handiagoa haien meritua.

Aldizkariaren izena: Senez.
Ezaugarriak: 1988ko 1-2 zbkak.

Laugarren urtea betetzeko asmotan dabilen honetan, aldaketa garrantzitsu bat nozitu du «Senez» Itzulpen eta Terminologiako Aldizkariak. Donostiako Itzultzaile Eskolaren aldizkaria izatetik, Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpretarien Elkarteara izatera pasa da. Zorioneko aldaketa, kokapen egokiagoa delako batetik, eta maiztasuna nahiz informazio-funtzioa hobeto betetzen lagunduko diolako bestetik. Zenbaki honetan bada horren agerpenik: aztertutako gai monografikoaz gain, itzultzaile etabarrentzat intereseke diren hamaika albiste eta informazio aurki daitezke. Elkarrekin horrek izan dezakeen informaziorako eta debate teorikoetarako plaza ezin egokiagoa bihurtu zaigu beraz «Senez», aurretik Donostiako Itzultzaile Eskolako koadrilak urratutako bideari

eutsiz (parentesi artean esan dezagun, itzulpenaren praktika ere bestelako argitalpen baten beharra ere sentitzen dela agian, baina hori bestelakorik da).

Gorago aipatu dugun gai monografikoa «testu sakratuen itzulpena» da, eta ezin ukatuzkoa da euskal literaturaren tradizioari begira, gai horren jorratzeak duen begibistako garrantzia. Bibliaren inguruan egin diren itzulpenen kopuruagatik, baina baita egindako desmasien aurrean erizpide batzu finkatzearen ere, ikerketa ugari eta sakon hauek aportazio ederra egin dute. Eritziak eritzi noski. Euskal tradizioaz gain, kanpoko erreferentzia piloa ere jaso dira artikulutan barrena, zenbaitetan erakusgarri berezi bezala ere agertuz.

Baina «Senez»ek badu beste funtzio bat ere, oraingoan ere betetzera datorrena: Euskal Herrian egiten diren itzulpenen kritika. Kritika gogorak, hala erizten dieten kasuetan, eta oraingoan Ruper Ordorikak itzulitako Steinbeck-en «Perla»ri tokatu zaio txanda. Aldizkari guztian zehar idatzen dutenen erizpideak eztabaidagarriak dira, eta beharbada horregatik (besterenak ere halakoxeak direlako) kritikaren betebeharrak horri tinko eustea osasungarria dela uste dugu. Kasuan kasuko kritikan sartu gabe, komeni da gauza guztiak onak zireneko garaia pasata direla guztiok ohartaraztea.

JAKES
AHAMENDABURU

ISILKA
MISILKA

maiatz.

Izena: Isilka misilka.

Egilea: Jakes Ahamendaburu.

Argitaratzaile: Maiatz.

Baxenafarroako herri-antzerkiaren munduari loturik ezaguna genuen Jakes Ahamendabururen izena, baina lirikotasunarekiko halako zalelasunik ez genion ezagutzen. Eiheralarreko seme honek, bere 27 urteren buruan, «Isilka misilka» estraineko poema-bilduma hau dendetaratu zuen Maiatz ezinetsuaren eskutik, duela ia hiru hilabete.

Zenbait xehetasunetan, Iparraldeko tradizio poetikoarekin bat egiten du Jakesek, halanola euskararen indar poetikoan. Esan nahi baita, Jakesentzat euskarak berak eskaintzen du indar poetiko haundi bat, hizkuntza menderatuz gero poemei atxikitzen diena. Hiztegiaren lirikotasunarekin batera, sintaxiaren malgutasuna du aipagarri.

Poetak ingurunea behatzen du, eta berorren erretratuak burutzen ditu poemaz poema. Ez dirudi askotan bestelako nahikunderik duenik: naturaren elementuak, urte-sasoak, denbora... eta bertsoz bertso hautsitako ispilu horren mila pusketan poetaren sufrikarioa isladatzen da. Horixe baita poemotan agertzen zaigun poetaren irudia: «idazteak / inoiz atseginik / ez dakar...». Herri-kulturaren osagaiak ere badira paisaia triste baina aberats horren erdian: gaite-roak, bertsolariak...

Irakurlea ez dadila liburu honetara modernotasun bila abiatu, arestian aipatutako koordenadetan oso eroso eta oso sortzaile on gisa ageri zaigun poeta baten bila baidzik. Azkenik, hitzaurrean Lucien Etxezaharretak ohartarazten diguna ere azpimaratu behar da: euskara baturako esfortzua, euskalkiaren perlak onartuz baina aldi berean mugak gaindituz.

Izena: Sinonimoen hiztegia. Antonimoduna.

Egilea: «Bostak Bat» taldea.

Argitaratzaileak: Egileak berak.

1983 urtean sortu zen «Sinonimoen hiztegia» Bostak Bat taldearen eskutik. Ideiak berehalako erantzuna jaso zuen publikoaren aldetik salmenta aldetik. Izan ere, hiztegiak azken aldian berezkuntza onuragarri bat jasan du: dibulgazioari begira egindakoak, praktikoak eta ez guztiz zientifikoak batetik; eta erabateko seriotasunez eta zientifikotasunez egindakoak. Lehenak salmentetan erraz aurkitzen dute errenta, bigarrenak aldez aurretiko subentzioei esker abiatu behar.

Oraingo kasu hau argi eta garbi lehen atalekoa da, eta beraz daukan berehalakotasun eta praktikotasunaz gain, ezer gutxi gehiago eska dake. Horrek ez du esan nahi hobetzeko eta lana ahalik eta hobekien egiteko saiorekin behar ez denik, «Bostak Bat» taldekoek honekin egin duten bezalaxe. Duela bost urte argitaraturiko hura hartu eta goitik behera orraztu egin dute, eta hitzen kopurua ere bikoiztu egin da gutxienez. Bere dibulgazio-sena ere kontutan hartuta, garbitasun aldetik irabazi egin duela aitortu behar da. Azkenik, azalean bertan adierazten den bezala, hiztegi hau «antonimoduna» ere bada, eta hitz baten sinonimoen ondotik kontrako zentzua duten hitzak ere jasotzen dira, letramoldez desberdindurik.

Talde honen emaitzak «Adorez» deritzon sailean ja-

stotzen dira, haien kasaz argitaratuta, eta orain arte aipatu ditugun bioz gain, beste bat askoz mardulagoa ere kalerratu zuten: «Euskararako Hiztegia». Badirudi taldearen lanak ez direla hiru horietan bukatuko. Hauexek dira «Bostak Bat» taldeko sei partaideen izenak: Patxi Uribarren, Luis Baraiazarra, Ricardo Badiola, Juan Luis Goikoe-txea, Gotzon Aurrekoetxea eta Txomin Solabarrieta.

Funtzio dekadentea

Funtzioak mutu utzi nau. Badakigu hainbat eta hainbat urtetan pailazo izateak bere ikutua uzten duena, ETB-tan medioak eta presupuestuak murriztak direna, barietate programa dibertigarri dextente bat egitea gatza dena, umorezko politika egitea zaila dena, are eta zailago tradizioz ez egonik lehen saioak badira... baina halkorik ere! Ansorena eta Otaegi jaunak egiten duten funtzioari abizena ezartzea ez da batere erraza. Batetik, esan behar kanpotik ekartzen diren barietate eta ikuski-zunak hala beharrean edo mediokreak direla, baina tira.

Bestetik pertsona ezagunei eginiko elkarrizketak graziosuak edo irtetzen badira, ez da aurkezleei esker. Funtzioan azaltzen den konkurtso bera eta bidaia topikazoa bat dela esango nuke; nora eta ezkonberrien paradisura, Kanariasetara. Azkenik, bikote dinamikoak montatzen dituzten xouak ulertezinak dira; kantuan eta dantzan, izugarriak, edozein izutzeko modukoak. Baina benetan beldurgarria dena da montaia hauen edukia: politikazko umorea. Umore xinplerik bada ximpleena eta inozorik bada inozoena.

Badakigu edo beraiek ere badakite noren etxean eta noren zerbitzura dauden. Busti barik, kritikarik egin barik ez da posible zerbait esango duen umorea egitea; berno, beharbada hori eskatzea gehiegi da. Baina gutxienez eska dezakeguna farrea eragitea da. Ba hori ere ez! Negar egin baino ixilik egotea hobe. Pentsatzekoa da, Txiribiton lagunari gertatu zaion bezala bi hauek ere zenbaite-tan mutu geratuko balira, eskertzekoa izango litzatekeela. Hiru hitzetan esateko funtzioa, mediokrea, inozoa eta ximplea da. Abizen bat jartzekotan, dekadentea.

XABIER BENITO

Larunbatez, «Galdutako arkaren bila»

Steven Spielberg zuzendari aski ezagunaren filme sona-tuenetakoa dena erakutsiko digu aste honetan ETBk. Aukera polita beraz, abenturazaleek ikusteko parada izango dutena!

Igandean, bazkal ostean, «73.ko winchesterra». Gizon bat beste bat bilatzen ari da. Aurrean duenean, berari la-purtu zion armagaitik —73.ko Winchester bat— antzema-ten du. Zuzendaria: Anthony Mann. Antzezleak: James Stewart, Shelley Winters eta Dan Duryea.

Asteazkenez, «Artotzako neska-mutilak». Sendagile ba-tek eta bere emaztegaik mutil bat zapaltzen dute autoz. Laguntzerakoan, lepoa ebakita duela ohartzen dira. Ho-nen ondorioz, gazte hiltzaile batzuren mehatxupear aur-kituko dira. Zuzendaria: Fritz Kiersch. Antzezleak: Peter Horton, Linda Hamilton eta R.G. Amstrong.

Larunbat gauez, «Raiders of the lost ark». 30. hamarka-dan amerikar arkeologari eta ikertzaile batek, balio izu-garria duen tresna bat erauzten die naziei, Jainkoak agin-teak idatzitako harrien zatiak gordetzen dituen kutxa ma-jikoa hain zuzen ere. Zuzendaria: Steven Spielberg. An- tzezleak: Harrison Ford, Karen Allen eta Ronald Lacey.

Asteazken gauean,
«Artotzako
neska-mutilak»:
Sendagile batek,
neskarekin doala,
mutil bat harrapatuko
du kotxez, lepoa
ebakiz. Txantaia
gordina jasango dute
ondorioz gazte
hiltzaile batzuren esku.

Donostiako Antzoki Zaharrean, eta D.W. Griffith-i eskaini-tako zikloaren barruan, datorren asteazkenean, hilak 8, "Nazio baten jaiotza" izeneko filmea ikusgai izango dugu ilun-tzeko 8,15etatik aurrera.

Radford Tolosan

martxoa

10 1944. urteko iraila. II. Gerrate Mundiala gori-gorian. Gerra preso talde italiar bat Ipar Eskoziako nekazal herrixka batetan. Hauexek ditugu, besteak beste, Michael Radford zinegilearen opera primaren hainbat elementu, "En otro tiempo, en otro lugar" izeneko zintarena hain zuzen. Zeina, datorren ostiralean Tolosako Iparragirre zinemato-kian pantailaratuko bait da gaueko 10,30etan hasiko den saioan. Aipatzekoa dugu, Phyllis Logan aktorearen antzez-pen bikaina, baita file honi darion unkiberatasuna.

UPVn tiroka

Leioa Campuseko zine klu-bak, "Western basatia" ize-neko zikloa urratuz, dato-rron asteazkenean, hilak 8, John For-en "Dos cabalgan juntos" eta biharamunean, hilak 9, "Anthony Mann-en" "Colorado Jim" izeneko fil-meak ikus ahal izango ditu-gu goizeko 11etan eta arra-tsaldako 3,15etan Gela Na-gusian.

Almodovar Bilbon

martxoa

6 "Cine español" izene-ko zikloari hasiera emanez, aste honetan bi zinta eskainiko dizkigu FAS zine klubak datorren astele-henean. Bata Andrés Santa-naren "La salamandra" la-burra, eta bestea Almodo-varren "La ley del deseo" izeneko luzeetraia (zeinak Banderas, Maura-eta, tar-tean dituen). Pantailaraketa arratsaldako 7,30etatik aurrera San Bizente kaleko aretoan.

MARTXOA
5
MARTXOA
11

Karlistadaren oihartzuna gaurdaino

Ez da batere erraza horrelako filme baten azterketa egitea, are gutxiago konplexutasun bikoitzaren aurrean aurkitzen garenean. Lehendabiziko oztopoa gene-ro mailan sailkatzerako orduan: ez filmea, ezta ere doku-mentala, dokudrama bide da. Gure herriko garai arantzatsu batean oinarritzen den dokudrama historikoa, eta hain zuzen ere hortik datorkio izaite gatazkatsu hori, finean, gure herri honetan, oraindik ere bizirik dirautelako guda haiek sortarazi zituzten arazoetariko batzu.

Filmeak bigarren karlistadaren kronika egiten du, eta eduki aldetik aportazio berririk ekartzen ez ba du ere, ga-rat haietako giroaren inpresioa ganorez jaso dezakegu, es-kuarki, —une batzutan liberalen aldera egiten ba du ere— karlista eta liberal bandoen ezaugarri nagusiak ondo isla-datzen dituelako.

Filmean, dokumentalak nabarmenki hartzen du lehenta-suna eta fikzioa berau indartzeko bigarren mailako ele-mendu bat bilakatzen da, irudi flashazo batzuen bidez le-hen aipaturiko inpresio orokor hori jaso ahal izateko. Fil-meak nahiko objetiboa da berez, eta bere baitan ba da joku polit bat, hots, dokumentala (berez izaera objetibokoa) mo-du subjeliboa aurkezten zaigu, Policarpo Amilibia kaze-tari liberala eta Inaxio Zatarian karlistaren ahotatik alegia, eta fikzioa (izaera subjelibokoa berez) modu objetiboa. Fikzioak plano orokorren bidez orokortasuna erakusten du, ez da bereziki inorengan zentratzen, eta honek doku-mentala indartzen duen mailan, fikzioa ahultzen du, azke-nean irudiak errepikagarriak egiten dira. Goreneko unea, eta interesgarriena, aipaturiko protagonista bien arteko aurrez aurreko solasaldia oinarritzko elemendua da, ber-tan biltzen bait dira filmaren izaite nagusiak.

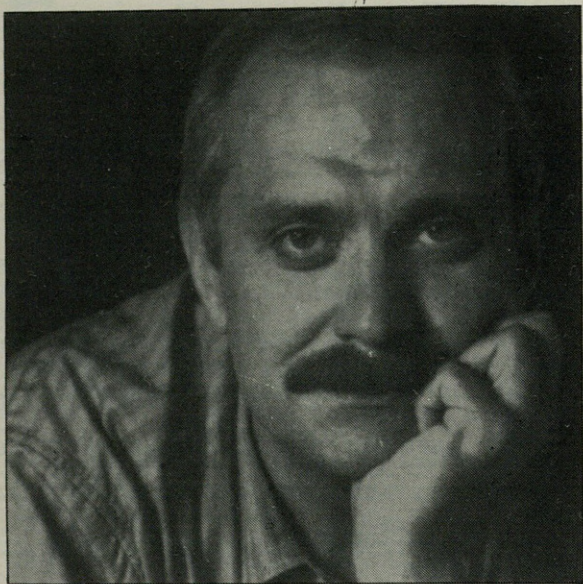
Duda barik zine mota interesgarria, gomendagarria (ho-ri bai zinemara joaterakoan arraz inposaturik daukagun filma klasikoan egitura eta tematikatik gure burua aldera-tuz) eta bultzatu beharrekoa. Tristeia, eta oso meritoria, horrelako filma bat horren medio gutxirekin egin behar izate.

LUKAS

□ «Karlistadaren kronika (1872-1876)». Zuzendaritza eta gidioa: J.M. Tuduri. Aktoreak: Paco Sagarzazu, Ramón Agirre, Rafael En-rike, Patxi Barco. Musika originala: Vicente Barridi. Produktzio ar-duraduna: Iñaki Epelde. Muntaiak: Angel Diez. Soinua: Aurelio Mar-tinez.

Nikita Mihalkov

Euska zine ekoizleen elkartearen eskutik, eta Donostia-ko Aurrezki Kutxa Munizipalaren kultur aretoaren markuan, aste honetan zehar Nikita Mihalkov zinegile eta aktore sobietarrari eskainitako zikloa ikus ahal izango dugu. Hilaren 6 eta 7an, astelehen eta asteartez, "Siberia" filmea (non bera aktore erroletan dugun) pantailaratuko da bi zatitan arratsaldeko 7etan. Hilaren 8an, arratsaldeko 5etatik aurrera "Lagun etsaien artean eta etsai lagunartean" eta 7,30etatik aurrera eta "Maitasunaren menpekoea", barak zuzendutako filmeak ikusgai. Osteguez berriaz, hilak 9, "Piat Vetcherov" eta "Zenbait egun Oblomov-en" ordutegi berean. Azkenik ostiralean, arratsaldeko 5etan "Ahaideak" eta ondoren, "Erromantze ankerra" izenburukoak pantailaratu-ko dira.

Goierriko zine kluba.— Hauxe dugu Ordiziako zine klub honen aste honetarako eskaintza: Batetik, larunbat honetan, hilak 4, —bizkor beraz— arratsaldeko 4,30etatik aurrera, Herri Antzokian, Jim Jarmusch-en "Bajo el peso de la ley"; eta bestetik, datorren ostiralean, hilak 10, gaueko 11etan hasita, Sheila McLaughlin amerikar 'independiente'aren "Las alucinaciones de Agatha", Barrena Jauregian.

"Une si jolie petite fille" du-
gu 1949. urtean Yves Allégret zinegile frantziarrak zuzendutako filmean izenburua, eta horixe dugu "Gros Zine Forumak" dato-

rrer larunbatean, hilak 11, paintalaratuko duen zinta; arratsaldeko 7etatik aurrera bertako Auzo Elkarteko aretoan hain zuzen.

antzerkia

Errelebo bat bederen Arriagan

Igande honetan, hilak 5, "Carlo + Alberto" konpainiak tauletara eraman beharreko "Colombanioni" muntaia-ri agur esan eta gero; datorren astearte, asteazken (euska-

raz), ostegun eta ostiralean (hilak 7, 8, 9 eta 10), "Bederen 1" taldeak antzeztuta, Gabriel Celayaren "El relevo" izeneko antzeskizuna ikusteko aukera izango dugu, Bilboko Arriaga antzokian.

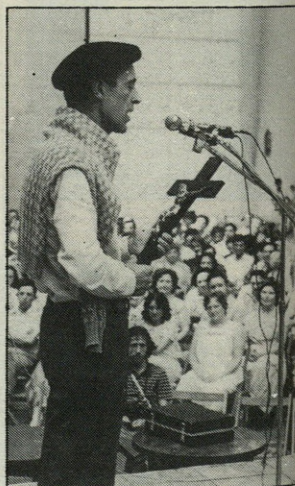

Eibarko XXII. antzerki Jardunaldiak.— Hona hemen aste honetan antzerki ihardunaldi hauen markuan, besteak beste, ikus ahal izango ditugun muntaiak: astelen honetan, hilak 6, batetik, Hezkuntza Konplexuko antzokian Pep Bou kataluniarren "Bufa-planetes" izeneko iluntzeko 8,30etatik aurrera. Biharamunean, hilak 7, "Katu kale" tabernan gueto 10,30etan, Edurne Uriarte bizkaitarrak bistaratuko duen "El despertar" kafe-antzerkia. Asteazkenez, hilak 8, arratsaldeko 8,30etan HK-ko tauletan "Ur" talde gipuzkoarraren "Remora" izeneko. Biharamunean, hilak 9, leku eta ordu berean "Corsario" Valladolideko konpainiaren "Pasión". Azkenik, "Dar-dar" talde bizkaitarraren "El espectaculino", toki eta ordutagi berekin, datorren ostiralean, martxoak 10.

bertsoak

Ordizian launako saioa

Rufino Iraolak karritako gaiak kantatuz, igande honetan, hilak 5, Ordiziako Herri Antzokian, honako bertsolari hauek izango ditugu elkar lehiat: Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Mikel Mendizabal eta Lazkao Txiki. Plazaratze ordua: eguerdiko 11,30ak.

☐ Bizkor-bizkor ibili behar, ostiral honetan, hilak 3, Elgetan eratuko den saioa galdu nahi ez baduzue, non Sebastian Lizaso, Anjel Peñagarikano, Jon Lopategi eta "Mañu-korta" bertsolariek Jon Sarasuak botatakoak erantzun beharko. Saioa herri afalostean, gaueko 10,30etan.

Mendaron bi

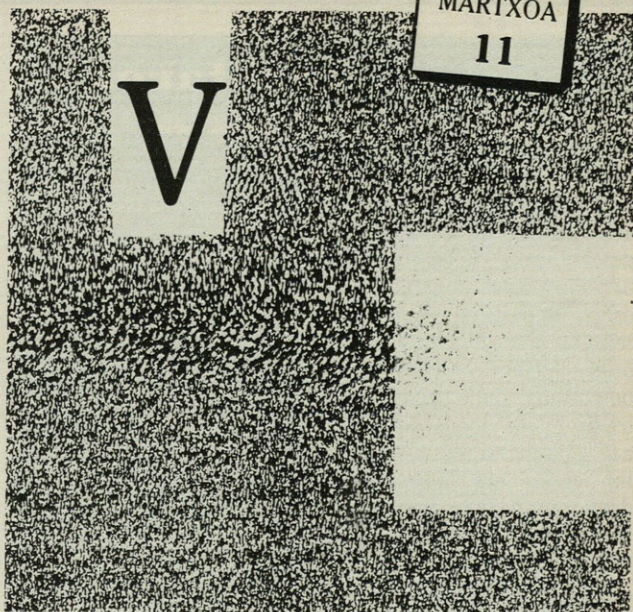
Mendaroko Aingeru Guardako ermitaldean, Joxe Luis Gorrotxategi eta Anjel Peñagarikano bertsolariak, nor baino nor, izango ditugu kantari eguerdialdean batetik, eta herri bazkalosteko arratsaldean bestetik.

musika

■ Bilboko La Casillan, arratsaldean zehar, "Oskorri" eta "Jotakie" taldeak entzungai izango ditugu.

■ Datorren ostegunean, hilak 9, Donostiako Komplot tabernan, gaueko 11k aldera "Zein ere" taldea kontzertuan izango dugu.

Patiñoren aterramendua

Euskadiko Sinfonikoak hegoaldeko hiriburueta plazazten ari den kontzertualdiaren 7. kontzertu sorta gisa, aste honetan, M.A. Gonzalez zuzendaritzapean eta Francisco Cintero txilibito jolea bakarlaritzaz, Iruñeko Gaiarren izango dugu astelehen honetan, hilak 6, arratsaldeko 8etan. Ordu berean baina biharamunean, hilak 7, Gasteizko Guridin izango da. Hilaren 8 eta 9 berri, Donostiako Victoria Eugenia iluntzeko 7,45etan. Azkenik, ordutegi beraz, Bilboko Campos Eliseos antzokian, hilaren 10ean, ostiralek, entzungai izango dugu.

arte

ELKARTASUNA

A skapena era-akundearen eskutik, batetik Bilboko Arriagaren erakustaretoan "Palestina ezagutuz" eta bestetik Donostiako Udala-ko behekaldean "Solidaridad en imagenes" eta "Artesania popular" izeneko erakusketak ikusgai izango ditugu hilaren 5a arte.

Patiñoren asmoa agerpen apala dela argi agertzen zaigu erakusketa honetan, baliabide murrizak erabiliz, (akrilikoa, zuri ta beltza eta barniza). Akrilikoz hondo prestatu du, hondo indartsu eta hartzailea lortuz; honen gainean esaldiak, (Rilkeren bertso batzu hain zuzen ere). Joera hau, koadroetan idaztearena, benetan arrisku-tua da, batez ere pintura hitzaren menpean ager daitekelako eta koadroaren xedea esaldia izan daitekelako. Orduan esaldirik gabe, badirudi koadroa ez dagoela, koadroa ez da mantetzen esaldirik gabe, honek Pinturaren askatasunari uko egingo lioke.

Baina badauzka gauza erakargarriak, barnizaren irudien sotiltasuna eta collage bilduma. Barnizak azal motak desberdintzen ditu; desberdintasunak guztiz meheak dira, hondoak ordea, pintzelada kementsuengatik batez ere nolabait emaitzak zikintzen edo gutxitzen ditu. Hondoak, collagearen hondoak bezain sinplea izango balitz, agian nabariago eta aberasgarriagoa izango litzateke koadroentzat.

Txikiak eta kutxetan sarturik erakusten dizkigun collageetan, atarrameduak, gustagarriagoak dira, lehen azaldu bezala, collageen ondoak hain eraginkorrak ez direnez eta gainera itxuraz ugariagoak direlako, koadroak nahiko ob-sesiboak direla esango genuke.

Irtetzen zarenean ez zaude gustora, zeren koadroen mezua ez da batere atsegina, baina, noiz izan da laketgarria bakartasuna eta heriotzaz berba egitea?

TXUS MELENDEZ

□«Pinturak», Carlos Patiño Marquina. Bilboko Aurrezki Kutxa, kultur aretoa, Elkano 20, Bilbo. 1989ko otsailaren 14etik 24era.

ikastaroak

● **Hiria eta agindutako lurra.**— Bergarako UNEDeko historia departamenduak antolaturiko "Hiria eta agindutako lurra" ikastaroaren barruan, aste honetan Madrilgo unibertsitate Konplutenseko irakaslea den Gabriel Albiacek "Hutsaren betetasuna: judu politiken tradizio eta modernotasuna" gaia aztertuko du. Kultur greko eta judutarren denbora-espazio kontzeptzioak, eredu narratiboak eta proposamen politikoak aztertu nahi dituen ikastaro honen ekitaldi hau, martxoaren 11ean izango da, goizeko 10etan hasita 13ak

● **Dantza ikastaroa.**— Nafarroako kirol elkarteak urtean zehar antolaturiko hitzaldi eta ikastaro ugariaren artean, aste honetan tango ikastaro bat izango da. Ikastaroa martxoaren 6tik 9a bitartean izango da, bertan parte hartuko dutenen kopurua mugatua izango delarik. Apuntatzeko eta beste berriak jasotzeko elkarteko bulegoetatik pasa, Jarauta kalea 78, beheak; edo telefono honetara dei dezakezue: 224324.

lehiaketak

□ **Ipuin sariketa.**— Baionako Maiatz aldizkarikoei Manex Erdozaintza Etxart lehen ipuin sariketa antolatu dute. Lehiaketa honetara aurkeztuko diren lanak edozein euskalkitan izan daitezke idatziak, bai eta euskara batuan. Lanek, gehienez bost orrialde beharko dute izan, makinaz idatziak eta lehiaketa orotan gertatzen den legez tarte bikoitzez idatziak. Partehartzaile bakoitzak lanaren hiru ale bidali beharko ditu Maiatzeko lagunek Baionan duten honako helbide honetara: Maiatz, 15 Pontrique karri-

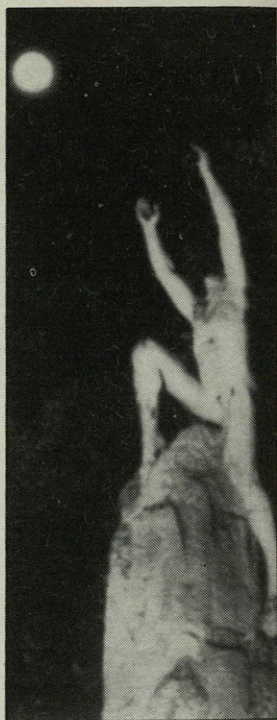

ka; 64100 Baiona. Lanak bidaltzeko epea, martxoaren 8an bukatzen da. Manex Erdozaintza Etxarten omenez antolaturiko lehiaketa honen sariak, martxoaren 27an banatuko dira Sarako idazleen biltzarren.

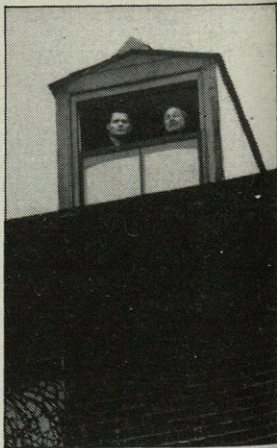
□ **Diaporama lehiaketa.**— Herri bera gaia izanik, Musziketako udaletxeak diaporama lehiaketa bat antolatu berri du. Diapositiba kopurua 20tik 40ra bitartekoa izanen da, bakoitzak orden zenbakia eraman behar izango duelarik. Grabaketaren iraupena 20 minututakoa izango da luzeen jota, diaporamaren gidoia idatziz aurkeztu behar izango delarik, non diapositiba bakoitzari dagokion testoa eta beronen aldaketaren une

zehatza agertuko baitira. Diaporama euskaraz eginda egon beharko da. Lanak bidaltzerakoan gutunazal bi erabiliko dira: batean diapositibak, grabazio, testoa eta diaporamaren izenburua igorriko dira eta bestean egilearen datuak, hots, izen-deiturak, helbidea, telefonoa eta adina. Lanak Musziketako udaletxeko euskaraz batzordera bidali behar dira martxoaren 11a baino lehen.

□ **Kartel lehiaketa.**— Legorretako festen egitarauaren azala prestatzeko baliogarria izango den kartel lehiaketaren epea zabalik dago honez gero, bertan Legorretako biztanle guztiak parte har dezaketelarik, inongo mugaketarik gabe. Lehiaketan parte hartu nahi duenak, DINA 4 tamainako orrietan aurkeztu beharko ditu bere marrazkiak kololetan, azalean azaldu beharreko esaldia honako hau delarik: Legorretako festak 89. Lanak Legorretarako udaletxera igorri beharko dira martxoaren 23a baino lehen.

kirolak

Bakion eta Laudion idi demak

martxoa

5 Martxoaren bigarren eta hirugarren astean izango dira idi demak bai Bakion eta bai Laudion. Bakioko probei dagokienez, zehazki hilaren hamarrean hasiko dira, bukaera 20ean izango delarik. Proba hauek Bizkaiko Aurrezki Kutxak, Corte Ingles eta Lejarza hiru sari nagusietarako baliagarriak, uztarri bakoitzaren oinarritzko pisua 1.100 kilokoa delarik. Proba hauetarako izena eman nahi duenak, honako telefono honetara dei dezake: 94-6873141. Audiokoei dagokienez, martxoaren 11tik 19ra bitartean izango dira. Bi sari-keta hauetarako izena emateko epea martxoaren 5ean bukatzen da.

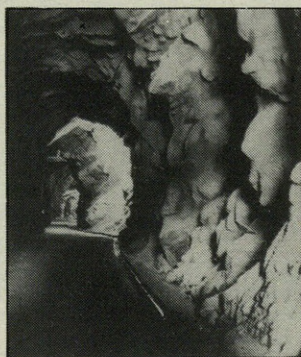
Mus txapelketa

Legorretako Bilkoin elkartearen mus txapelketa bat antolatu du, bertan bazkide guztiak parte har dezaketelarik. Parte hartu nahi duten bikote guztietan, bazkide bat egon beharko da nahitaez. Urtero gertatu ohi den bezala, sari bikainak izango dira lehiaketa honetan, irabazleek txapela eta domina eramanago dutelarik. Gainontzeko partehartzaileak ere sari bikainak jasoko dituzte. Txapelketa martxoaren 4ean hasiko da, larunbatero gabeko hamaiketan jokatu delarik. Informazio gehiago jaso nahi duzuenok, Legorretako Bilkoin elkartera jo dezakezue.

Espeologiaz mintzo

martxoa

10 Nafarroako kirol elkarteak antolaturiko ekitaldien artean, aste honetan Jose Elosegik "Espeologia Larran" gaiari buruz mintzatuko da. Hitzaldia elkarteak Jaraute kalean duen egoitzan izango da, bertan diapositiba emandia izango delarik.

Mendi zinema zikloa

Irungo Ospitale zaharreko aretoan izango da mendi zinema zikloa ikusgai martxoaren 6tik 10a bitartean, emandaldi guztiak arratsaldeko 7,30etan hasiko direlarik. Lehenengo egunean, martxoaren 6ean, D. Ducrozen "Nora zoaz Basilio" filmearen gaztelarazko bertsioa ikusteko aukera izango dugu. Martxoaren 7an, batetik "Bobsleigh" izeneko zinta laburra eta P. Duponten "Sr. Goodfun", eta azkenik "Pauso bat lainoetan" filmak ikusi ahal izango ditugu. Hurrengo egunean, Ch Halotelek eginiko "Subculture" izeneko batetik, eskia gaiaz zientzia fikziozko filmea den "The time machine" bestetik eta amaiera gisa M. Torenden "Monomania" izeneko filmak izango ditugu ikusgai. Martxoaren 9an, Torend beraren "Big Bosses", Witzen "Power Vlode" eta "The whit spirit" filmak izango dira ikusgai. Azken egunean, Lansburghen "Planeadorea planeadorearen aurka", "Run D'enfer" eta "Canon surf II" filmeak pasatuko dira.

mendi ibilaldiak

- ☐ **Iratxo:** Irurtzungo Iratxo mendi elkarteko mendigoizaleek Etxabarriko harkaitzetara egingo dute ibilaldia martxoaren 5ean.
- ☐ **Miru-gain:** Altipitatzera egingo dute ibilaldia Otxandioko mendigoizaleek martxoaren 5ean.
- ☐ **Edurtza:** Gasteizko mendigoizale hauek Karriako harkaitzetara egingo dute ibilaldia martxoaren 5ean.
- ☐ **Irungo mendizaleak:** Belate-Saioa-Lantz ibilbidea egingo dute Irungo mendizaleek martxoaren 5ean, 612919 tlf.
- ☐ **Lagunak:** mendi talde honetako partaideek Aralarren kokatua dagoen Putxerri mendira egingo dute ibilaldia martxoaren 5ean.
- ☐ **Kresala:** Artikutza-Mendaur-Aranaz bira egingo dute Donostiako mendigoizale hauek martxoaren 5ean, 420905 tlf.
- ☐ **Murruxo:** Aretxabaletako mendigoizaleek Aretxabaleta-Anboto bira egingo dute martxoaren 5ean, 799374 tlf.
- ☐ **Pagoeta:** Andia egingo dute ibilaldia Zarauzko mendigoizaleek martxoaren 5ean.
- ☐ **Tabira:** Durangoko mendigoizaleek aste bukaerako irteera egingo dute martxoaren 4 eta 5ean, Gorbeara hain zuzen ere; 6813432 tlf.
- ☐ **Arrola:** Klabin Haitzera egun erdiko ibilaldia egingo dute Antzuolako mendigoizaleek martxoaren 5ean.
- ☐ **Goikogane-Mendiko lagunak:** Nerbioi garaiko mendizale elkartearen osatzen duten bi talde hauek Santa Anara egingo dute irteera martxoaren 5ean; 94-6725021 tlf.

Errefuxiatu-deportatuak gogoan

Calle 110. Esquina 5. avenida
Zona 16

**Marianao. La Habana
CUBA**

Ibarguren Agirre, Carlos
Arrugaeta San Emeterio, José Miguel
Abrisketa Korta, Txutxo
Larretxea Goñi, José M^a.
Mujika Arregi, José Antonio
Urteaga Martinez, José Angel

B.P. 606 Alger Gare

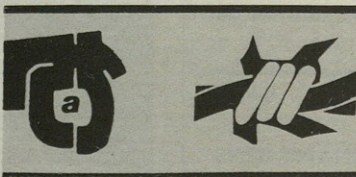
**Alger
ARGELIA**

Pagoaga Gallastegi, Enrike
Etxebeste Arizkuren, Eugenio
Arana Altuna, Mª Asun
Zuluaga Balziskueta, Luis M^a
Portu Espina, Josetxu
Martinez de Marigorta, Emilio
López Galarza, Mikel
Kubillas Fontán, José Arturo
Aierbe Mujika, Inazio
Zurimendi Uribe, Juan Luis
Barbesi Torres, Juan Miguel
Beotegi Ibañez de Opakua, J.L.
Trasbiña Izaguirre, Begoña
Segura Burgos, Gabriel

Aptdo. de Correos 370

**Cumana, Estado Sucre
VENEZUELA**

Artola Etxeberria, Mª Angeles
Barrutiabengoa Zabarte, Eugenio
Urkiaga Repelles, Jesús Rikardo
Gaston Sabada, José Antonio
Aiestaran Legorburu, Jon Lorenzo
Arruti Agirre, Jon Ignacio

Deportados Vascos

Monseñor Laboa

Nunciatura Apostólica

Aptdo. 41-51

Panamá. Zona5

REP. DE PANAMA

Tena Balsera, Julian
Arriaran Ibarra, Juan Carlos
Saralegi Kornago, Koldo
Aristizabal Kortajarena, Juan José

Caixa Postal n° 250

**Rép. Democrática Sao Tomé
Príncipe
AFRIKA**

Etxegarai Atxirika, Alfonso

Santo Domingo

REP. DOMINICANA

Aldana Barrena, Angel

B.D. 20.004 Cité Lomé

TOGO

AFRIKA

Castrillo Alcalde, Angel
Eizaguirre Mariskal, Luziano
Galdos Oronoz, Miguel

Caixa Postal N°54

San Vicente. Mindelo

REP. DE CABO VERDE

Iztueta Barandika, Endika
Linaza Etxeberria, Tomas
Lete Etxaniz, Angel
Egiguren Arrasate, Amaia
Etxarte Urbietta, Iñaki
Aranburu, Juan Ramón
Rodriguez, Iñaki
Rementería, Francisco

HAR EZAZU

ASTERO

ZURE ETXEAN

BETE

TXARTELA

LEHENBAIT

LEHEN

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....

HELBIDEA.....

HERRIA..... D.P.....

HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

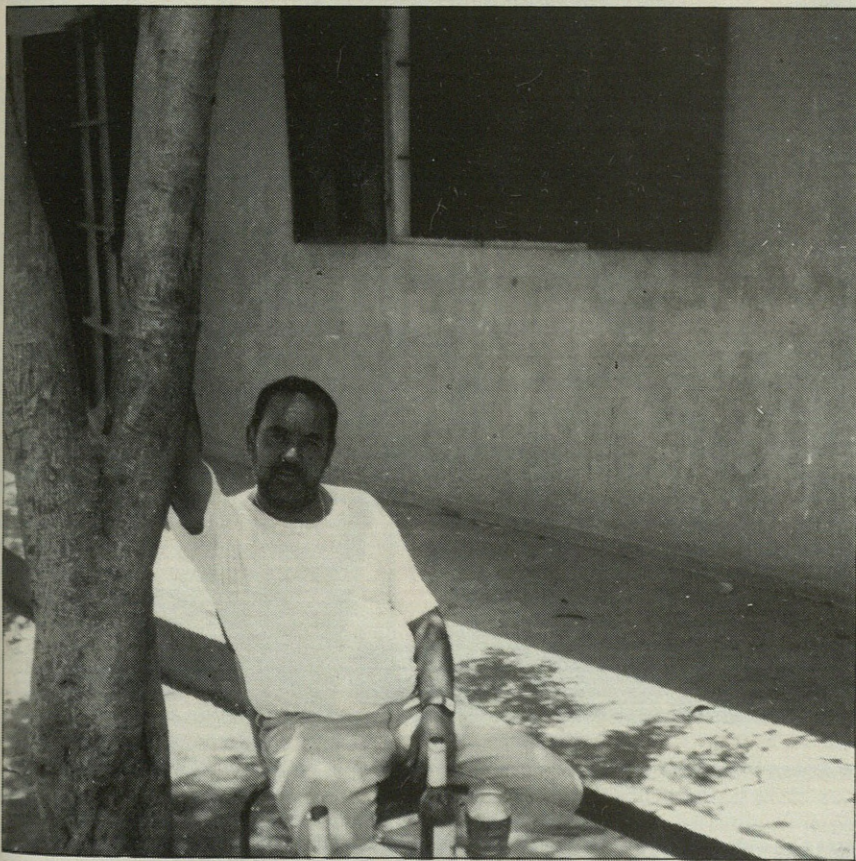
BANKU/AURREZKI KUTXA.....

SUKURTSALA.....

KONTUAREN ZENBAKIA.....

Alberdi Beristain errefuxiatua, Togoko deportazioak hil

Deportazioa: errefuxiatuak suntsitzeko arma zorrotza

Togoko lau urte t'erdiko deportazioak hil du Franzisko Alberdi.

Aurreko ostiralean Franzisko Jabier Alberdi Beristain errefuxiatua hilotz ekarri zuten Togo-tik. Tamalez, hile honetan 47 urte betetzear zegoen hernaniar honen heriotzeak, Estatu espainiar eta frantsesak bultzatu duten bortxazko deportazioaren errealitate eta krudeltasuna agerian utzi ditu. Egun, XX. mendearen bukaeran gauden honetan, Afrika eta Ameriketako herri urrunetan zehar, oraindik 43 euskal errefuxiatu politiko barreiatuak dituzte.

Deportaturiko lehen euskal militantea, orain Fresnes-eko espetxean giltzaturik duten Julen Madariaga Agirre izan zen, 1971. urtean; orduan Chile-ra eramane zuten indarrez.

Baina Giscard D'Estaing-en garaian, 1979. urtean alegia, Hegoaldetik Iparraldera ihesean zihozten euskal errefuxiatuen egoera larriagotuz doa eta 1981. urtearen inguruan, PSFrekin errefuxiatuen egoera erregularizatu nahi da: lehendik zeuden 'espultsio aginduak' ezereztatutako dira, Txomin Iturbe eta Eugenio Etxebesterenak ezik, eta 1979.ez geroztik Iparraldera datozen errefuxiatu berriek asilo politiko eskaera egin ahal izanzen dute.

1983 arte horrelaxe eutsiko diote baina GAL taldea agertzen den unetik bi mailatan aldatuko da egoera: gobernu frantsesak ez du bere lurretan errefuxiatu nahi izango eta beste aldetik, errepresio krudela jazotzen da. Honelaxe, suerta daitezkeen atxiloteta, espetxeratze, konfinamendu, espultsio eta, batez ere, GALEk egin dezakeena 'ekiditeko' asmoz, gobernu frantsesak deportazioa aurkeztuko du. Deportazioa kalte guztien alternatibatzat aurkezten zaie errefuxiatuei, zeren beren azken patua Estatu espainiarretazera edota GALEn hatzaparretan erortzea bait da. PSFko gobernuak GALEko hiltzaileak erasotu beharrean, talde horren biktimak 'babestu'ko ditu, Ameriketara eta Afrikara halabeharrez eramaten.

Nor da erantzule?

Beranduago ikusi den bezalaxe, biolentzia giro horri erantzuteko baino, giro horren osagarri bilakatu ziren deportazioak, hau da, errefuxiatuen kolektiboa eraso moeta berri baten aurrean kausituko da.

Honela, egun Ameriketako lau Herrietan eta Afrikako beste hainbestetan banatuak dauden 43 errefuxiatuok egoera desberdinak jasaten dituzte, zeren nahiz eta Herri horietara indarrez eramana izan, ez da gauza bera Cuba-ra ala Ecuador-a eramana izatea, ez eta Cabo Verdera ala Togo-ra. Cuba, Aljeria, Cabo Verde eta Venezuelan —hala ere, Herri bakoitzean egoteko baldintzak ez badira berberak ere— errefuxiatuek estudiatu, lan egin, eskutitzak

idatzi eta jaso, telefono deiak egin, azken batean, bizitza arrunta egin dezakete, militantetzat hartuak izan dira gainera; baina Republica Dominicana-n, Sao Tomen edota Togon dagoe-na, espetxe bihurtu zaion etxebizitza batean bizi da: ez dute elkarren arteko kontaktorik, ezin dute lanik egin, ez eta kaletik zehar polizi-zaintzaile armadunik gabe paseatu; kasu askotan astean behin soilik irten daitezke kalera, meza entzutera hain zuzen, hau bihurtu bait

da kalera irteteko onartzen zaien aitzaki bakarra. Zenbaitek ezin dute telefono deiarik egin eta astean behin beren senideek dei bakar bat egin diezaietke; eskutitzak kontrolatuak izan ohi dira eta oinarritzko elikadura ez da batere orekatua izaten. Errefuxiatu politikoak diren aztarnarik ere ez zaie agertu.

Guzti honi inolako paperik ez dutela gehitzen badiogu, hauek zenbaiten egoera larria dela begi-bistakoa da: e dute identifikazio txartelarik, ez pasa-

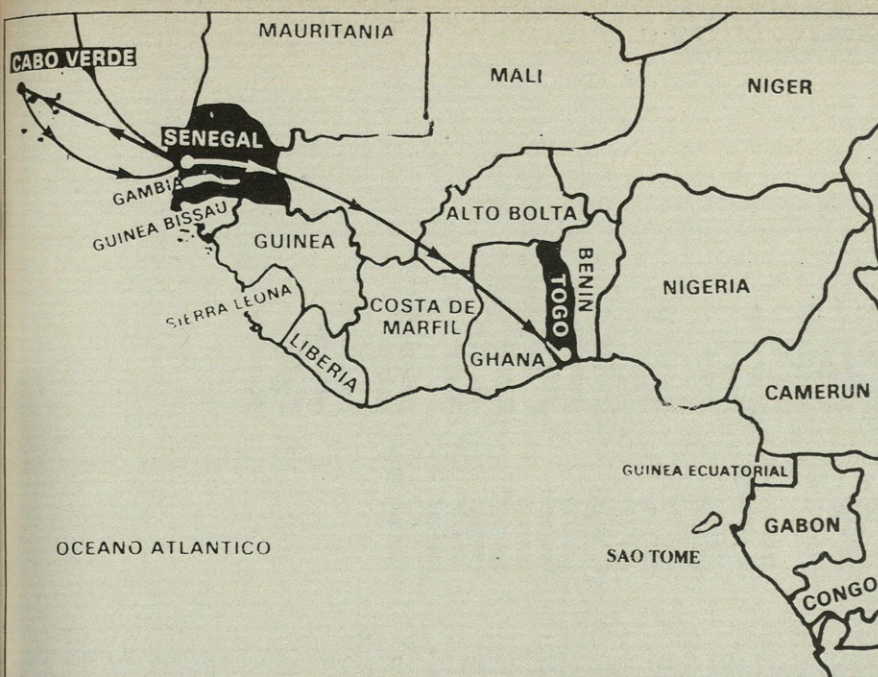
Mikel bere anaiari orain gutxi eginiko azken bisitaldian.

Mikel Alberdi: «urruntasuna hautsi beharra dago»

Franziskoren anaia zen eta Togotik etorri berri den Mikelekin mintatzeko parada izan dugu eta bertako lekukotasun gordina azaldu digu: «izugarritzko bero egiten du han, normalean 30-40 gradu inguru eta zenbaitetan 50 gradutara ere iristen da termometroa. Eltxuek, hezetasunak eta gaueko beroak ez dute lo sa-

konik hartzen uzten eta haize egokiturik gabe ezinezkoa da atsedetik hartzea». Orain gelditzen diren hiru errefuxiatuak etxe bakarrean bizi dira eta behar beharrezko diren gastuak Togoko gobernuak frantsesari igortzen dizkio, ordaintzen duen azken espainiarra delarik; ordainketa, noski, ez da ofiziala.

«Etxean bi edo hiru polizia daude gau eta egun, eta edozein mugimendu egiten dutelarik beti atzetik daukate. Bitxia bada ere, inolako paperik ez dute, ez eta nortasun agiririk ere, ofizilki ez dira esistitzen» dio Mikelek eta «osasun arazorik badute, —jarraitzen du— ez dute inongo osasun zerbitzu ofizialik, norberak bere

Dagoeneko Afrikako lau Herrietara deportatu ditu euskal errefuxiatuak Estatu frantsesak: Cabo Verdera, Togora, Sao Tomé eta Aljeriara.

konponbideak bilatu behar ditu. Paludismoa beti zelatan dagoen gaitza dute eta kinina apurra ezinbestekoa bilakatu zaie. Bestalde, ikusgarria da bertako burokrazia zein gure anaiak eta, eskaera bat luzatzen zuten bakoitzean beti baiezkua jasotzen zuten baina horren emaitzarik inoiz ez. Esan beharra dago Togoko gobernariak ez dietela kasorik egiten, eta hasiera batean diru apur bat ematen bazieten ere, orain asko diru iturri hori moztu zutela». Lomé hiruburutik 6 kilometrotara bizi dira eta garraio publikorik ez dagoenez, taxi-sa garraio moeta bakarra da, eta ez merkea. Gaur egun, familiak bidaltzen duenaz bizi dira errefuxiatu hauek.

Ezin dute lanik egin, ez dago ia mugimendurik, eta piszina eta tenisera jolasteko baimena izan arren, ezin dute jokatu. «Eta nahiz eta baldintza horietan bizi burnizko morala dute; pentsa, ezin dute telefono deiarik ere egin. Hala ere, eskutitzak idatzi eta jasotzeko arazorik ez dago eta behin eta berriro horren beharra dutela adierazi didate. Hasierako berrotasun hura hozten joan da eta herriarren kontuak faltan botatzen dituzte». Denbora gutxian bigarren anaia galdu duen Mikel Alberdik, Togotik etorri eta Herri horren arriskua ekiditeko beste sei astez botikak hartzen egon beharko du; deportatuak, ordea, beren larruaz urte luzez jasaten ari dira.

porterik; eta zerbait gertatuz gero, orain Alberdi Beristainekin gertatu den bezala, edo 1986.aren hasieran Aldana eta Etxegarai errefuxiatuak Ecuadorren polizia espainiarrak bahitu eta tortutatu zituen kasuan bezalaxe, ez Estatu frantsesak ez inork, ez du inongo erresponsabilitaterik onartzen, ez dira ezeren erantzule.

Urruntasuna, bakardadea inkomunikazioa...

Deportazioak gobernu lehendakariaren arteko akordio bidez egin izan dira, Afrikako kasuan, Estatu frantsesaren koloniak izan ohi diren Herrietakoekin. Hasiera batean, estatu frantsesak eta espainiarrak gastu guztiak ordaindu eta errefuxiatuei diru apurtxo ematen bazioten ere, neurri hau berehala ahaztu zitzairen eta egun errefuxiatu bakoitzak ahal duen neurrian, senideen laguntzaz eta, irauñ ahal dezake.

5.000 kilometroz aldenturik, urruntasuna eta Euskal Herrian zer gertatzen ari ote den ez jakitea, barrunbeak jaten dizkien arrak dira. Cabo Verde sozialistan deportaturik daudenen hitzetan, «deportazioa estermínio espetxeen osagarria da, funts berean oinarritzen da, hau da, pertsona, militantea, suntsitzeko pentsatua dago... isolamendua, inkomunikazioa, inseguritatea sortzen ditu, baina beste era batera, ez bait duzu ikusten, ez bait da azalki nabaritzen; horregatik kalte handiagoak egi ohi ditu, damuketara bultzatzen duelarik».

5.000 Km-k egin dezaketena ondorio latzak ekarri ohi ditu, espetxe urruntan gertatzen ohi den bezalaxe, hara iristen diren berriak puztu egiten bait

dira, «pentsa nire kasuan —dio Cabo Verden deportaturik dagoen errefuxiatu batek— *Madrileko astekari batek ni damutu eta pasa nuen informazioaren bitartez Bizkaia komandoa erori zela, irakurri nuenean... izugarria izan zen. Guk ez genekian Ecuadorren bi lagun bahitu eta torturatu zituztela... eta edonork nitaz zer pentsa zezakeen pentsa-zteak hondoa jo ninduen*».

Bestalde, estradizioek nazioarte mailan Estatu frantsesaren Aterpe Lur ospea mindu dezaketenez, deportazioak horien funtzioa 'samurki' betetzen du, hasiera batean, 'samurtasun' honek errefuxiatuak neurri batean liluratu zituelarik, «deportazioen aurka ginen, politikoki oker genekusan, estradizioa bezain oker, ez bait zuen ezer konpontzen baina jasateko orduan ez genuen hain larri ikusten» dio beste errefuxiatu-deportatu batek. «Orain, ordea, edozein unetan polizia espainiarra etxera etorri eta 'galdategi zientifiko bat' lasai lasai egin diezazukeela pentsatzera koan, 'lilura' hori zeharo desagertu zaigu». Ondorioz, deportazioak Estatu espainiar eta frantsesaren espetxe pribatuaren funtzioa betetzen duela soma daiteke.

Ecuador-ko mehatxua denon baitan

Deportatuaren figura ez da Nazioarteko Zuzenbidean inondik agertzen, beraz, honek inolako status juridikorik ez daukanez, ezin du inongo instantzitarra errekurritu. Gorago aipatu bezala, Euskal Herriaren aldameneko bi Estatu-tuek hirugarren batekin akordio bat lortu eta hara eramanak izan dira eta hauen egoera legala guztiz ez-ohizkoa da. «Cabo Verdeko Herria gurekin primeran portatzen ari bada ere, guk Estatu frantsesera itzultzea esijitzen dugu, handik deportatu bait gaituzte, eta irtenbide legal bat eskaini, hau da, esiliatu politikotzat hartu behar gaitu, agiriak eta Errefuxiatu estatutua emanez». Baina ez dira guztiak lagun; euskal errefuxiatuek, heurrei ezartzen zaien kontrola hautsiz gero, deportatuak militante gisa onartzen ez duten Herriek, —Togo eta Rep. Dominicana kasu— Ecuador-a eramatearen mehatxua luzatzen diete, Anjel Aldana eta Alfonso Etxegarairi gertatutakoaz oroi erazten dituztelarik.

Euskal errefuxiatu politikook beraiek aukeratu ez duten kultura desberdin baten erdian kausitzen dira, beren Herri-rik milaka kilometrotara, Amerika eta Afrikan, inseguritate kezkarriaren, kontrolpean, mehatxuak noiz beteko diren zain... baina beti erresistentzian.

N. ARRASTOIA

Negu berriarekin batera iritsi ekaitzak Herri Batasunari

Txomin Iturberen heriotzearen bertsio berria, HASlren azken kongreso bereziarena, Amedok HBko mahai nazionalan infiltratu bat zuela argudiatzen zuen erreportaia eta euskal preso politikoei ere gartzela zigorra gainerakoei bezala laburtzen utziko zaien informazioa... lau berri ezberdin HBz bi egunetan. GALen trapuetan arakatzen famatu egin den «Diario 16», ETArekin eginiko elkarriketa luze bat argitaratu berri duena, HBk Madrilgo barne ministeritzaren pozoinketen eramale ari dela somatzen du. Aljereko elkarriketen itzalean, HBri astinduadia iritsi zaiola dirudi.

X. Arzalluzek zelatan egoten dakien politikaria dela sarritan erakutsi du.

«ABC» egunkarian plazaratu balitz deus ez zen izanen. «El País»ek argitaratuta ere nahiko gutxi. «Diario 16»ean zetorren orde, eta paraje hauetan hain ezagunak diren Ricardo Arques eta Melchor Miralles-en sinaduren ondoan. Aspaldian astinduetatik libre zegoen HBri azkenean xuloa aurkitu diotela uste izan du zenbaitek. Madrilen HBren kontrako ehiza aroa zabalduz eman dutela adierazi dute beste batzuek, ongi antolatuta datorren kanpaina bat dela argudiatuz.

Txominen mezua baino heriotzea auzitan

Munta handiko bi hari ikutu ditu egun berean prentsak: Txomin Iturbe zenak Aljerian ezagutu zuen heriotzeari buruzko erreportai bat «Diario 16»ean eta HASI alderdiak egin berri omen duen Biltzar Nagusi bereziaren gorabeherak jorratzen dituen «Deia»n, Xabier Arzalluzen eskutik. Infiltrazioaren berriarekin lotuta, buruauste aski

izan dute igande-astelehenez HBko nagusiek.

Txomin Iturberen heriotzearen bigarren urteurrenarekin batera ospatu du Herri Batasunak negoziaketa politikoa: aldeko kanpainaren azken ekitaldia, negu berriaren lehen ekaitzarekin batera egokitu arren jende mordo bat bildu zuena. Eztabaidarako punturik seinalatu zen mitin hartan, ETArekin Madrilgo Gobernuaren arteko kontaktoak direla eta. Baina aipatu egunkari madrildarrak eztabaida Txomin Iturberen heriotzera eraman du. Noizbait zenbait komunikabidetan aditzera eman bazen Txomin bere erakundeko beste batzuek —negoziaketaren kontrakoek— hil zutela, oraingoan hipotesi berri bat azaldu da: entrenamendu militar batzuetan hil zela Euskadi Ta Askatasunako burua.

Iturberen sasoi fisikoaz hipotesi horrek egiten duen ederrestea alde batera utzita, Aljeriako gobernuari dakarkion konplikazioa ez aipatu gabe utzi behar. Bendjedid-en gobernuak eta alderdiak Madrilen eta ETArekin arteko ararteko lanak egin nahi ditu, eta azken honekiko konplizitate bezala agertu ahal izango lukete batzuek entrenamendua militarren edo poliziaen instalazioetan egiten uzten zitzaiola konfirmatzekotan. Beste alde batetik begiratuta, ETAk edo Txominek Aljerian uste baino adiskide gehiago dituela ere ikusi ahal izango izateke.

Arzalluzek HASlren krisia aztertu

Beste zaku bateko irina da Xabier Arzalluzek igandeko bere artikulua eta «Deia»ko orri oso batez HASI alderdiaz argitu nahi izan duena. Igandeko eritzia agertzeko bere ohitura azken paragrafora mugaturik, EAJko burua

JOSE MARIA URQUIJO, «KINITO»:
Ex miembro de la Mesa Nacional y ex responsable de Prensa en Vitoria. Fue apartado de la actividad política.

JOSU IRAETA: Fue máximo responsable de Hasi y ha sido dejado también al margen de la política de HB, de cuya Mesa Nacional fue miembro.

Oraingoan Josu Iraeta eta «Kinito»ri egokitu zaie txanda. Honelaxe aurkezten zituen 'Diario 16' egunkari espainiarrak.

HASIk egin berri duen Biltzar Nagusi bereziaren berri ematen du. Ez du argitzen zein dokumentu moeta erabili duen, baina ziurtatzen du agiri «altamente reservado» batzuek direla.

Ezaguna da bere hirugarren biltzarrean espulzio sail bat egon zela HASI alderdian, jarraian dimisio kate bat ere izan zelarik. Arzalluzek zabal eta testualki eskaintzen dituen testuetan, HASiren lehengo zuzendaritzaren —Txomin Ziluaga, Izaskun Larreategi...— jarrez alderdiak gaur esaten dituenak ageri dira, eta sakoneko arazoak ere aipatzen: KAS blokeari buruz, HASIk hor egin behar duen lanaz eta ETak jokatutako behar duen paperaz dauden ikuspegi ezberdinak. Ziloagaren eta bere aldekoen jarrera eszizio hitzez definitzen da Arzalluzek bere orrira daramatzan testuetan.

Seguru Xabier Arzalluzen artikuluak zer pentsatua eman diela Herri Batasunako buruei. EAJk testu horiek baldin bazituen, mila eratarik filtratu zitzaizkeen prentsara. Arzalluzek bere eskutik azaltzeak baditu esanahi pisuzkoak. Bata: paper horien egitasuna bere sinaduraz garrantzitsu nahi duela. Bita: «La escisión ocultada» delakoa argitara ateratzeko une egokitza daukala oraingoa. Tregoa garai honetan, ez dator balde azkoi-tarraren azken esaldia: «Efectivamente, visto lo visto con Yoyes, no existen condiciones propicias para que los críticos o escindidos se atrevan a romper el Bloque KAS creando otro movimiento político».

«Diario 16» eta mahai nazionaleko izpia

Aurrekoarekin egunaz beste kointzidentziarik ba al du «Diario 16» egunkariak Amedoren izpi argitaratu duenaz? Dudarik gabe, Arques eta Mirallesek asmatu dute errekoadro baten izenburuan eta Amedoren argazkiaren azpian «Lo mejor de su historial» ipini duenean izenburu. HBn agente gorena duen mahai nazionala jarri da auzitan, eta hori gainera HASIk eszizioarekin lotu da.

Lerrock idazteko orduan, komunikabideak HBk eskaini behar zuen prentsaurrekoaren berrien zain geunden, baina urjentziatzeko zenbait balorazio egin zitezkeen hala ere. Nafarroako HBko burukide ezaguna den eta HASiren zatiketaren ondoren protagonismo berezi bat eduki duen Josu Iraetaren izena eta Araban HBk duen egiturakoa den Jose Mari Urkijo «Kinito»rena azaldu dira Amedoren informazio iturriekin nahastuta. HBko mahai nazionaleko kide batek zioskunez «Amedok espetxetik ere gerra zikina egiten badakiela erakusten du».

Ondorengo prentsaurrekoan, Jon Idigoras eta Gorka Martinezek berria Corcuerearen ministeritzaren kanpaina batekin lotu zuten, «Diario 16»ek aurreko erreportaien ordainetan «peaje político» pagatu behar izan duela alegia, Txema Monteroren milioi famatuen jarraipena eginaz.

Arques-Mirallesen kronikan datuak urriak dira. Amedoren «inguruko» norbaitek berria Txema Montero eurodiputatuari eman omen zion. Berriemaile horrek argazki batean Josu Iraeta nafar parlamentariari «begiratu» omen zion estraina, hurrengo batean «Kinito» iruditzen zitzaizola esateko. HBko buruzagiek gezurtatu zuten bi kideak mahai nazionaletik kanporatuak egotea, eta bi kazetariekin zorrotz eztabaidatu ondoren, pozoinketa honen xehetasunak «ABC», «La Vanguardia» eta «Tiempo»ri ere filtratu zitzaizkiola argudiatu zuten.

«Batzuek dioten baino azkarragoa da Amedo», esan digu HBko buruzagitzako kide batek, «eta 'Diario 16'ek hemen une batean lortu duen sinesgarritasuna aprobetxatzen badaki, kaka nahasteko. Kasualitatez, preso batzuk batere indultu beharrik gabe kaleratuko dituztelako berriarekin batera atera dute». Presoena azkenean nahasmendu baten erdian dago, Justizia ministeritzak okertzat eman bait ditu prentsako berriak.

Cuerdak aurrera darrai

Aljereko kontaktoen paisaiaren barruan ulertu behar dira aste eta hilabeteotako gauza asko, eta orain arte ikutu ditugun hiru horiek ere bai seguruenik. Gainerantz, aurreko egunetako gertakizunek segitzen dute ostikadak ematen. Nafarroako oso da inportantea, PSOE eta PP-UPN artean tirabirak sortu diren heinean. Fraga-Segurado-Oreja hirukotea etorri da Del Burgori bultzada emateaz gain Nafarroaren eta Komunitate Autonomoaren egoera autonomikoetan edozein aldaketa sartu nahaiak kontsentsu konstituzionala hautsiko lukeela oroiteraztera, eta PSOEz ez direla fio hitzerditan adieraztera.

Nafarroarekin eraso dio, hain xuxen, Garaikoetxeak Ardantzari, Cuerdak bere jarrera komunikabideen aurrean azpimarratzen duen egun berean. Cuerdak PNVrekin adostasunera iritsi nahi du hauteskunde aurretik. EAKo aparatok PNV-EA-EE fronteia proposatzen du aldiz, eta ondorenerako. Arzalluz da partidua bare dadukan bakarra.

Eta tregoa luzatuko den ala ez zalan-tzaren erdian, Aberri Egunerako karre-ran sartuta, berri ekonomikoak nagusitu dira gure inguruko komunikabideetan ere. Petronor-eko gorabeheraz deus gutxi diote euskal empresa handientzat jotzen zutenek. Trenbide berrien lila dabil, berriz, aidean eta Papelera Española eta Enso Gutzeit-Oi finlandarrak Ebro ondoan eraiki nahi duen paper lantegi erraldoia eskuratzeko borrokatuko dira laster Gasteiz eta Valladolid-eko gobernauak. Inflazioak inflazio, ekonomiaren berotzeak tregorik ez balu bezala.

INAKI ZUBIONDO

Garaipen sandinistaren 10. urteurrenaren atean

«Reagan joan da, iraultzak dirau»

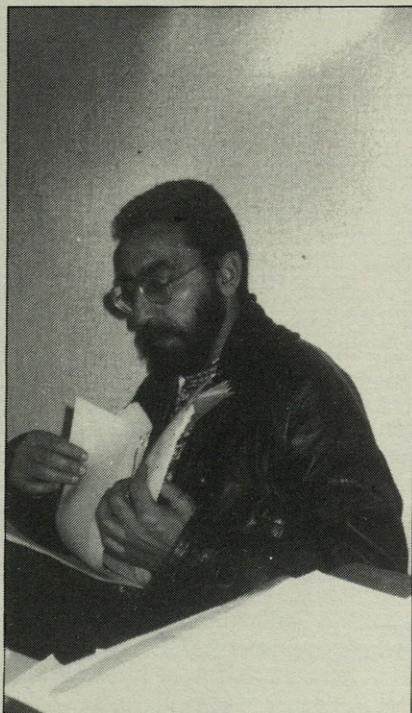
Hau da Nicaraguako bazter guztietan azkenotan zabaldu den oihua. 'Contren' erasoak, Estatu Batuen boikot ekonomiko etengabea, 30.000 hildako eragin duen gerra luzea, Juana haizetzarraren bisita, eta kupidarik gabeko haizerik gaiztoena, Reaganen agintaldia, alegia. Ezbehar guztiei aurre egiteko prest izan dira nicaraguarak. Bederatzi urte luzetan gertatutakoak jaso ditu Victor S. Pozas-ek, «Iraultza sandinista: 1979-1988» liburuan.

Victor S. Pozasek idatzi berri duen liburua Nicaraguan zazpi urtez egon ondorengo emaitza da. Unibertsitateko irakasle, eta nazioarteko elkartasun lanean nekaezina den gizon honen asmoa urte horietako gertakari nagusiak biltzea izan da, beti ere iraultzarekiko konpromezu kritikoaren kristala tartean.

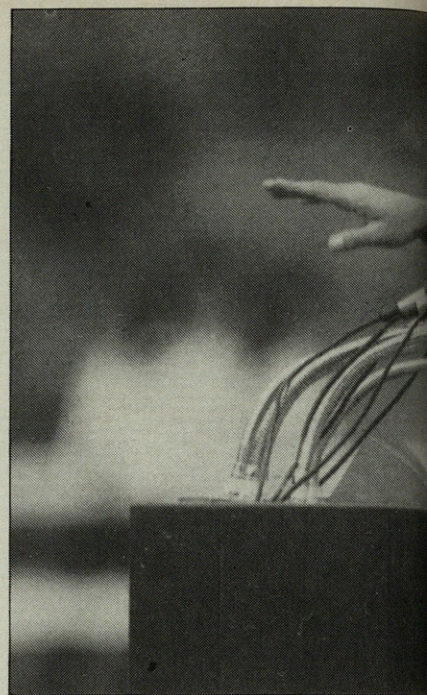
«Nire ustez, denboraldi horretan gertatu den ororen ardatza gerra bera da; askotan iraultza sandinista European aztertzerakoan, iraultzak egin dituen edo litzakeen akats guztiak azpimarritu dira, eta aldiz, Estatu Batuek bultzatutako gerra normalizat jo izan da»

Ahalegin kolektiboa

«Nik han bizi nuen gertakari nagusietakoa alfabetatze kanpaina izan zen; bertan sei hilabetez gizarte osoa aritu zen. Erasoa hasi zenean ere, lehen hilabeteetan, jendeak parra parra hartu zuen parte milizietan; milaka lagun entrenatzen ziren astebururo, Managuan trintxerak eginez, inbasioaren posibilitatea zela eta. Eta ordukoa ez zen elukubrazioa, ikutu zitekeen errealtatea zen. 1983, 84 eta 85eko azaroan inba-

Victor S. Pozasek hasi hasieratik ezagutu du Nicaraguako prozesu iraultzailea.

Sandinisten esperientzia, haien malgutiazango omen zaie aldameneko herriei.

sioaren arriskua gogortu zenetan, jendea gainezka irten zen borrokara, baita mendietara ere»

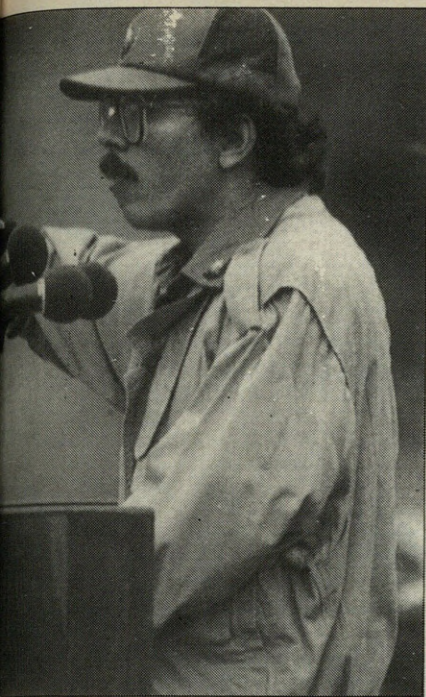
«Bestaldekik, 1984ko azaroko hauteskundeak garrantzitsuak izan ziren oso: iraultza bat, lehenbiziko aldiz, mendealdeko demokrazia parlamentario delakoen bozketaren probara aurkeztu zen. Emaitza ezaguna da: baliozko botoen %63a, eskumatarrek %28a eskuratu zutelarik. Eta egun ere, dinamika horretan jarraitzeko gai dira; horren adibide dira datorren urterako iragarri dituzten hauteskundeak»

«Estatu Batuen eta Nicaraguaren arteko gerra, kontrak bitartekari, sandinistek irabazi dute, eta hau administratza iparramerikarrak ere onartu egingen du. Oinarritzko arazoa izan den gerra hau konpontzeaz dago; 1987.eko Esquipulas-eko sinadura eta ihazko Sapoa-ko akordioak, contren parte nagusiaren etsipentzat har daitezke»

Atsedeen militarra

«Ertamerikaren aztertzaile guztiak bat datoz, hemendik aurrerakoa iragar-terakoan: Nicaraguari egindako presio militarra gutxituko den heinean, Estatu Batuetako presioak maila politiko zein diplomatikoan gauzatuko dira gehienbat. Iparramerikarrek Ertamerikako herrien arteko gerra borobila planteatuko bide dute»

«Nicaraguan barrena, gerra eta ekintza militarren gutxitzeak lasaitasun giroa, arnas freskoa hartzea erakarriko du. Batetik, kontutan hartzekoa da urtean 5.000 lagun inguru hiltzen zela urtean, eta honek nola edo hala familia

baliogarria

El Salvadorren, gerrilaren garaipen militarra aski umotua ikusten du Pozasek.

askori eragiten zion. Bestetik, lehenbiziko aldiz, gobernuak gerrara zuzendu dituen ahalegin guztiak beste zereginetarik bidera daitezke, ekonomia, hezkuntza eta osasun eginbeharretarantz, alegia».

«Ekonomia nicaraguarraren egoera latza da orain dela hiruzpalau urte. Sandinistek zenbait neurri gogortu dute, oraindik dirauen merkatuaren legeak kontutan hartuz: ez da ekonomia sozializatua edo planifikatua, izatekotan ekonomia arteztua da. Barne produktu gordinaren erdia enpresa pribatutik dator oraindino, gehienak enpresari txikiak edota ertainekoak diren arren. Enpresari handiek, oster, beren jabegoaren murrizpen itzela ikusi dute; nekazaritzan, esaterako, beraiek zuten luraren %36a duela bederatzi urte, eta gaur, %8a baino ez. Eta harrigarria badirudi ere, Estatuaren jabegoa ere txikiagotu egin da, kooperatiba eta jabe txikien artean banatu bait da»

El Salvadorren zain

«Haizerantsiaren eragina, euriak lur bustian izan dezakeenaren antzerakoa da. Suntsituta zegoen ekonomiari mila milioi dolarretako galera ekarri dio, hau da, Nicaraguaren lau urtetako esportazioak. Hego Atlantikoko jendeak jaso du kolperik latzena, Kosta Atlantikoan bizi den biztanlego beltzak, bati-pat. Hala ere, gobernu eta jendearen erantzuna Sancho Ramírezek zioen esaldi batek laburtzen du nahiko ondo: 'Reagan haize gaiztoa zortzi urtez jasan badugu, nolatan ez diogu eutsiko Juanari'»

«Orain arte begi guztiak Nicaraguan jarrita bazeuden, begiradak El Salvador-era hasi dira luzatzen arestian, han bizi bait da Ertamerikako egoerarik latzena, eta berau ari bait da Estatu Batuek ikusmiran duten etsaia bihurtzen. 1981. urtean galtzailatzat jo zuten gerrilak herri ejertzitza eratu du, gobernuarena etengabeko xakean jarriz. Eta gobernuak iparramerikarren egunero hiru milioi dolarretako laguntza izan arren, gerrila behin betiko kolpea ematear dago. Orain, gerrila lurralde guztian zehar mugitzeko eta kuartel nagusiak birrintzeko gauza da, eta honek gobernuko ejertzitzaaren indar guztiak hiriburuan bilduta egotera behartzen ditu».

«Baina honek beste alderdi bat du: gerrila boterea hartzera hurbiltzen baldin bada, eta bertako ejertzitzaok galdin duen neurrian, G. Bushén administraritzak 'marinak' bidaltzeko tentaldia izan dezake. Jakina, hau ondo dakite gerrilariak, eta beraz, errebolta jarraitua, luzatua egiteari ekin diote».

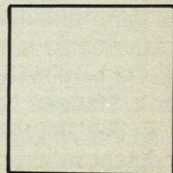
«Antzematen denez, eta gerrilariak ere ez dute epe laburrera ikusten, oso zaila da garaipen militarra gertatzea. Litekeena da egoera berri batean sartza negoziaketa: gerrilak partaide ugarien gobernu zabal baten erakuntza planteiatzen du, eskuma zein ezkerreko indarrak eta baita FMLNa ere barnean dirlarik. Une hauetan, gerran saltorik ez badago behintzat, hau ez da posible.

Horregatik behar da behin betiko kolpea».

Abiapuntua jarrita

Nicaraguakoa ez ezik, Ertamerikan ematen ari diren iraultza prozesok edo iraultza-haziak ondo eta hurbiletik ezagutzen ditu Victor S. Pozasek. Duela hamar urte, Nicaraguan garaipena gertatu zen bezala, beste herri askotan ere eta denboraren poderioz esperientzia iraultzaileak errepikatuko zirela pentsatu du askok. Victorrek egoera konplexuagoa ikusten du orain. «Guatemalan, esaterako, garaipen militarra urrunago dago, baina El Salvadorren umotu egin da. Edozein kasutan ere, beren askapenaren alde borrokatzen duten herri guztientzako erreferentzia puntua izaten jarraitzen du Nicaraguak: sandinistek izan duten malgutasuna, errealtateari egokitzeko gaitasuna, iraultzan sektore guztietako jendea sartuz... guzti honi jarraitzen diote Ertamerikako beste herri batzuek, boterea hartzeko ordurako esperientziak berenganatuz».

ROSA M. MARTIN SABARIS

Emakumearen Euskal Erakundea, «Berdintasuna hire esku dun» lemapean

Txaro Arteaga: «Desberdindu behar da zeharkako eta zuzeneko diskriminazioa»

Lehendakaritzaren menpean egoteak egundoko askatasuna ematen dio egituratzen ari den erakunde honi. Txaro Arteagak Erakunde berriari bere irudia eskeini dio, emakume talde batek laguntzen diolarik. Politika sektorialaren bultzatzaile, konpetentzia eta presupustodun erakundeak izan ere 45 milioi bide du subentzioetan emakume taldeei banatzeko. Administrazio aldetik zein postura izan dezaket, eta egitasmoen berri jakitera hurbildu gintzaizkion.

ARGIA.— Nolakoa izango da beste emakume taldeekiko harremana, kontutan hartuz batzuk bere kabuz dabiltzala, beste batzuk, oster, partidu politikoetan sarturik dihardute-la?

TXARO ARTEAGA.— Nik denak onartzen ditut. Emakume talde bakoitzak bere iritzia eduki dezake eta guk badakigu zer garen, gu Administrazioa gara, haiek beharko dute ikusi ze harreman mueta eduki nahi izango duten gurekin. Guk deia luzatu diegu Jaurlaritzeko Erregistroan inskribaturik dauden emakume-talde guztiei edo emakumearen alde lanean dihardutenei, Bizkaiko Emakume Asanbladari, Clara Campoamorri, Maria de Maezturi, erregistatuak daudenei. Partidu Politikoak, oster, Zuzendaritza Kontseiluan ordezkaturik daude. Izendatu nindutenean, partidu guztiei harremanetan jartzeko eskatu zitzaizen, HB-rekin ere, nahiz instituzioetan azaldu ez, harremanetan sartu gara. Guk eskeintza bat badaukagu, arau batzu jarriko ditugu, helburu orokorra berdintasunezko plana lortzea delarik, eta arau horietan sartzen badira ...gu irekiak gaude, gure laguntza behar dutenean eskeiniko diegu eta idu-

leztara, aukera eman nahi diegu parte hartzeko. Gure presupuestoetan 45 milioi daukagu emakume-taldee diru-laguntza gisa banatzeko. Baina subentzio-politika hau arautu beharra daukagu.

A.— Lan-munduan lege 'diskriminatzaile' positiboen alde edota, diskriminazioa dagoen bakoitzean salatuko duzue?

T.A.— Ikusten dugu emakumearen egoera zein den Euskalherrian, lau pertsona langileetatik bat bakarra emakumea da eta zein aktibitateetan diharduen. Sektore horiek dira gutxien irabazten den laneremua. Hor dago zeharkako diskriminazioa. Desberdindu egin behar dira diskriminazio zuzenak eta zeharkakoak, zuzenak gutxiago gertatzen dira, nolabaiteko sentikortasuna dago eta, baina zeharkakoak ugariak dira. Guk Patronalarekin, Cofebaskeoekin eta sindikatuarekin egon nahi dugu, 'Consejos Laborales'en bidez errekomentazio zehatzak egin nahi ditugu negoziazio kolektiboetarako. Oso garrantzitsua deritzogu Negoziatio Kolektiboetan emakumearen egoera sartzeari. Sindikatuen egiturak kontutan hartuz gero, batek izan ezik, ez dute neurri

Bizkaiko Emakumeen Asanblada «Berdintasuna? Gezur hutsa!»

«Emakumeen berdintasuna gezurra da, paperetan bai, zenbaitetan, baina bestela ez da esistitzen».

«Neskame lanpostua, etxeko laguntzaileak, etxeko lanak, kontraturik gabeko lanak, Sergurtasun Sozialik eta oporraldirik, ordutegi fijoak gabe askotan...da emakumearen lan aukera. Ekonomia murgildua. Oraindik ere emakume ikaslegoaren %80ak magisteritza edo erizantza ikasten du. Ingenieritzan adibidez, emakumeek %2a besterik ez dute osatzen. Geu gara bestalde, eta ez gizonezkoak, bortxaketak, tratatu txarrak, eraso sexualak... jasaten ditugunok».

«Arrazoi hauengatik, beste batzuren artean, aukeratu dugu lema hori Martxoaren 8rako. 'Ez daitezela zurekin gera', berdintasun faltsu hori saltzen dutenak, propagandan gastatzen dituzten milioiekin nahi dutena gauzak dauden bezala mantentzea bait da azken finean. 'Gurekin gera zaituzte', zeren gauzak aldatzeko eta gure askatasuna lortzeko era bakarra elkarturik eta antolaturik borrokatzea bait da».

«Ekonomia murgilduak emakume izena du, emakume asalaria-tuen %47a ekonomia murgilduan dabil lanean eta hauetan ematen diren irregularitateak salatu nahi ditugu. Emakumeentzako ateak itxita dauzkaten hainbat lanpostutan ez sartzea gure iniziatiba falta dela esaten duten Gipuzkoako Diputazioa bezalako hainbat Instituzioren kanpainak alde batetara utziaz. Hauek guk egindako lana ahaztu eta marginatu egiten bait dute».

«Beraz, emakumeen egoera konpondu nahi badute behintzat, hartu beharreko neurriak zenbait puntutan Instituzioei proposatzen ausartu gara:

—Diputazio, Udaletxe edo Eusko Jaurlaritzapeko kontrata eta azpikontratarik ez! Etxeko laguntzaileentzako lan-kontratu iraunkorra!».

—Langileak kanporatzen dituzten enpresarietarako subentziorik ez!

—Herri eta auzoetan, prestakuntz ikastaroen eraketa, emakumeon sarbidea erraztuz. Horretarako,

hautzaindegiak sortu behar.

—Prestakuntz ikastaroak burutze-ko, langabezi zerrendetan egotea ez exijitzea emakumeoi.

—Emakumeok langabezi-zerrendetan apuntatzearen aldeko kanpaina bultzatzea, herri eta auzoetan.

—Lanposturik ez duten langileentzako soldata egokia ziurtatzea.

—Haurdun egotea, lesbianoa izatea edota horrelako diskriminazioak direla kausa, beraien lanpostuetatik emakumeok kanporatzen gaituzten enpresak zigortzea».

Egizian:

«Benetazko alternatiba baten alde»

«Gaur egun erreformak, instituzio eta komunikabideen bitartez 'demokrazia' batetan bizi garela sinestarazi nahi digute, non askatasun eta eskubide indibidualak eta kolektiboak errekonozitzen diren, 'berdintasuna' errealitate balitz bezala aurkezten digutelarik».

«Sasi-demokrazia honetan gure eskubide eta askatasun demokrati-koak ez dira onartzen; emakumeen egoera gero eta larriagoa da, bai lan munduan, sozial mailan eta beste arloetan eta beraz, guk egoe-ra hau salatzen dugu».

«Guzti honen aurrean badago alternatiba bat egoera honen aldaketa posibilitatuko duena. Alternatiba hau programa politiko batetan sus-traitzen da, hain zuzen ere, KAS alternatibaren barnean. Beronetan, gure subiranotasun nazionalaren onarpenetik hasita, beharrezko neurri eta tresnak ezarri emakumeok gizarte maila guztietan parte hartzea erraztuko duen eskubidea-ren alde borrokatzen dugu».

«Emakumeak lan mundura sartzeko beharraz kontura daitezen gure lana zuzendu behar dugu, gure independentzi ekonomikoa lortzen ahalegintzeko, gizartearen ele-mentu aktiboak izateko eta beronen aldaketetan parte hartzeko. Emakumeek edozein lanpostutara eta edozein mailako erantzunkizunetara iristeko behar diren baldintzak exigitzen ditugu, administrazioak ipini behar dituen neurriak eskatzen dizkiogu».

«Emakumeak etxeko lanetatik askatuko dituzten zerbitzu sozialak

berezirik proposatzen, bere organiza-zioan egin dezala bakoitzak nahi due-na, baina guk lan-munduan beharrez-koak dakusatzagu neurri bereziak, neu-rrri positibo horiek negoziazio kolekti-boetan sartu behar dira. Zenbait konbe-ntioetan %4a iragartzen bada, emaku-mezkeontzat goragoko bat proposatu beharko litzateke. Gure erakundeak errekomendazioak egingo dituela argi utzi nahi dugu. Bestalde aztertu behar dugu zein sektoretan ez dagoen emaku-merik eta horientantxe formazio-ikasta-roak bultzatu. Zein aktibitateetan falta da emakumerik? Eta egon beharko lu-kete, teknologia berrietan adibidez, hor-sartu emakumea. Emakumea mentali-zatzeko ere kanpainei heldu behar die-gu, komunikabideen bidez eta mezu konkretuez baliatuz.

“Guk eskeintza
bat badaukagu, arau
batzuk jarriko ditugu,
helburu orokorra
berdintasunezko
plana lortzea delarik,
eta arau horietan
sartzen badira... gu
irekiak gaude”

Concha De La Peña:

«Lan alorrean emakumea gizonaren etsaitzat hartzen da»

Bide ofizialez gain, bada aukerarik emakumeekiko diskriminazioa errealki ezagutzeko; hala izanik abokatu laboralista den eta gai hau aspalditik ezagutzen duen Concha De La Peñarengana jo dugu, egunerokotasunez lan munduan sortzen diren diskriminazioez mintzatzeko.

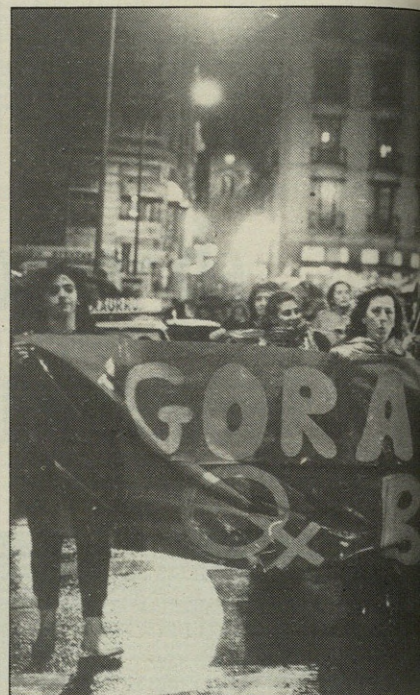

Gaur egungo emakumearen egoera diskriminatua besteak beste lan arloan gauzatzen da, hain zuzen hori bait da, emakumea nahiz gizona eskubide osoz gizarteratzeko bidea. Lan alorrean emakumearen diskriminazioa garbia da; Conchak dioskunez, «badaude lan zehatz batzu emakumearentzat kontzeptuak izan direnak, ondorioz hor iadanik badago diskriminazio bat; lanean sartzeko baldintzak ez dira gaitasunen araberrakoa».

Emakumea eta diskriminazioa

Emakume diskriminatuaren perfila zehaztea nahiko zaila da, arazoa ezin daitekeelako orkotasunean hartu, baina halere esan dezakegu « emakume

gaztearena dela diskriminazio mota bat, emakume izateaz gain, gazte izatearen diskriminazioa jasaten bait du. Lehen lanpostua lortzeko zailtasunak, lan ez egonkorra, soldata baxuagoak...». Baina bestalde emakume gaztea diskriminazio orokorrago batetan sartzen da: adin ertaineko emakume ezkonduen egoeran. Ezkontzean lana utzi duten emakume langileek absentismo laboralarekiko diskriminazioa jasaten dute. Maila sozial, kultural eta formazional aldetik begiratzen badugu sozial maila baxuko emakumea dugu diskriminatua, ze «barneko edo etxeko lan gogorra eta kanpoko lan oso gogorra ere bateratu behar bait ditu. Askotan ez du gainera bere egoeraren kontzientziarik, kultura maila bera ere baxu delako».

Baina diskriminazio maila altuena jasaten dutenak emakume bereiztuak dira, Concharen eritziz; «seme labekin kargaturik, lanerako ailegabide gabe, kualifikaziorik gabe, eta dirurik gabe ze normalean egokitzen zaion pentsioa sistematikoki ez zaio ordaintzen. Ondorioz instituzio sozial konkretuetara jo beharko du laguntza eske. Honek txirotasuna eta diskriminazioa baino areago doan marginazio dakar, bai emakumearentzat eta bai bere seme alabentzat».

«Emakumea gizonaren etsaitzat hartzen da»

Legalki errexer badiro ere lan diskriminazio bat frogatzea, errealtatean ez da batere erraza frogar borobilik lortzea, kontuz jokatzeko bait da, frogar garbirik ez izateko. «Epaitegira jo eta bost urteko epean frogatzea lortzen baduzu justizia lortuko duzu. Onartzen dut nahiko planteiamandu eszeptikoa dela baina errealki ez dago askoz gehiago egiterik, salaketa edo kontzientziatze soziala ez bada, beti epe luzera. Gainera gaur egungo egoera sozial larrian, lan alorrean emakumea gizonaren etsaitzat hartzen da zenbaitetan, langabeziaren errudun izango balitz bezala. Egoera honetan diskriminazioa izugarria da».

sortzearen alde agertzen gara. Hauen artean haurtzaindegiak, jangelak, ikuztegiak eta bestelakorik egongo lirake. Azpiekonomiarekin amaituko duen erregulazio legal eta bidezko bat exigitzen dugu, lan hauetan diharduten guztien kontzientzia eta elkartasuna bultzatuz. Azpiekonomia honetako baldintzak salatzen ditugu, lan-kontratu idatziak, lan baldintza eta soldatak guztiontzat berdinak izan daitezela exigituz».

«Alternatiba guzti hauek, hezkuntza eredu berri batekin eta sozial aldaketarekin batera joan behar dutela ikusten dugu eta beraz, honek marko politiko eta instituzionalaren aldaketa eskatzen du».

Euskadiko emazteen elkarteak Errepresioari dagokion eremuan

Martxoaren 8ko biharamonean bilduko da Iparraldeko emazte talde hau, frantsesez 'Collectif des femmes en Pays Basque' deitzen dena. Igaz argitaratu zuen liburu bat 'La roue de l'infortune' zeinetan Pariseko Legrand juja famatua lehengo sorgin erretzaile De Lancre famatuarekin konparatzen duen. Elkarrekin honen zeregina errepresioari dagokion eremuan kokatzen da, izan ere elkarteak Iparraldean gertaturiko errepresio basatiaren ondorioz edo kausaz sortu bait zen. Errepresio mailan ari dira lanean, eta aurtengo ez dute lemarik asmatu baina horrek ez du esan nahi martxoaren 8ak garrantzirik ez duenik. Izan ere beste urteetan 8an greba egin bait zuten.

Bestalde barnealdeko, Hazparne inguruko 'Emazteek diote' taldeak, 8a ospatzeko 4ean afari bat antolatuko dute.

'Maria de Maeztu' elkarteak «Adostasuna lortu beharko»

«Ez dugu lema konkretu bat aukeratu, baina martxoaren 8a era bateratu batetan nahi genuke antolatu lan egiten duten emakumeen

eguna bait da, etxeko lanak egiten dituenak barne. Talde guztien adostasuna lortu beharko genuke eta diskriminatzen gaituen gizarte batetan gaudela aldarrikatu, esistitzen diren hezkuntza, sexu, ideologi handikap guztiak gogoratuz».

«Lan munduari dagokionez bi aspektu ditugu azpimarragarri, batek emakumei dagokiguna. Formazioa behar dugu eta honek zera esan nahi du: oso argi izan behar dugu mundu konpetitibo honetan sartu ahal izateko formazio bat behar dugula, ikasketak. Emakumeok hezkuntza munduan sartu behar dugu».

«Bestetik, instituzioei dagokienez, oroitarazi behar zaie boterean daudenei dauden tokitik programaketa batzu egin behar dituztela emakumea eta enpleguari buruz. Batez ere adin heldu batetan lan egin nahi badute».

'Clara Campoamor' elkarteak:

«Berdintasuna eskubideak dioen lez»

«Emakumea gizartearen diskriminatzatua izaten jarraitzen du, gure betenahia emakumearen berdintasuna gizartearen alor guztietan garatu dadila da. Horretarako, balore berrien hedapenaren alde borrokatzen dugu instituzio zein organismo desberdinen aurrean protestak burutzuz».

«Egun, emakumeek lan munduan dituzten arazoak gizonezkoarenak baino larriagoak dira. Langabezia ere, handiagoa da emakumeentzat. Enpresarial eguratsean emakumeek sasilanak burutzero behartuak izaten dira eta sarritan ere, eraso sexualak gertatzen dira. Honelako gehiegikeriak emakumearen duintasunaren aurka joaten dira».

«Beraz, guzti honen aurrean, emakumearen bideratze profesionalaren alde jardungo gara. Emakumea lantegietan diskriminatzatua ez izateko neurriak hartuko ditugu soldaten egungo diskriminazioa ere, errealitate bat bait da. Soldaten alor honetan sindikatuek zeresan handia dutela pentsatzen dugu.

LOREA AGIRRE
JESUS ARTETXE
NEREA BELLO
ERMIÑE MADARIAGA

Kontsumo Salneurriaren Indizearen urtarrileko igoera dela-ta...

PSOEri tiroa atzeko zulotik atera

IPC (Kontsumo Salneurrien Indizea) delakoaren puntu bateko igoera izan da, Banco Central eta Banestoren fusio tratua hausturarekin batera, prentsa nahiz irrati-telebistek ekonomia mailan aizatu dituzten berri iskanbilatuak oraingoan. Kontsumo Salneurriaren Indizearen igoera horren aztertzen emango ditugu segidako 2 orriok, bertara hainbat jende eta eritzi biltzen saiatu garelarik.

Kontsumo Salneurrien Indizeari dagokionean, aurtengorako igoera %3a antzemana zuen Solchaga ministrari sozialistak, baina antza, ez du kalkuluetan (kalkulu haundietan esan behar) asmatzerik izan, eta hori akatsa! urtarrian soilik, %1a igo da gu guztion bizi mailaren igoera neurtzen duen termometroa, espainiar estatuan hori, ze Euskal Herrian, batz bestea, %1,4 igo baita, urte osoan heren bat pasea hain zuzen, holatsu jarraituz gero, urtekoa %6,4an jartzen delarik (kontutan hartu Europako Elkarteko txosten batetan adierazten denez %5a dela espainiar estatuari zehazten zaion KSla).

Ez daude gozo sindikatuak! Abenduaren 14koa pil-pilean dagoela, sasoi bateko sindikatu-patronal-gobernuaren arteko kontzertazio politika ezak bideratu duen tentsioa areagotu besterik ez du egin KSlaren igoera latz honek, zeina iragarria zuten sindikatuak, joan den urte amaierako inflazioa ikusita. Halaxe mintzo zen behintzat, PSOErekin era-

bat haserre dagoen Nicolas Redondo, UGTren eritzia bilduz: «sindikatuak esandakoari arrazoi ematen dio igoera honek, hain zuzen ere %3a ez dela neurri serioa esaten dugunean argi bait dugu Gobernuaren erabaki politikoa besterik ez dela azken batean, lan komenioak eragotzeko baliatuko duena».

Madrilgo Kongresuan berriki eman zen Nazioaren egoerari buruzko debata delakoaren ostean PSOEren ekonomia politikaren porrotaz mintzo zaizkigu kazetari nahiz alderdiak euren kritikak luzatuz, Solchagaren burua eskatzen da beste behin... Baina zertan egin da akats?

Egunero jan behar!

Eta kalean zer? Eguneroko ogia, esnea, ardoa, olio eta beste erostekoan nola nozitu da Kontsumo Salneurrien Indizearen igoera? Zer daki kaltetarrak makroekonomiaren baitan egosten diren zifra eta kalkuluotaz? Donos-

tiako Egia auzoan jaso ditugu segidako eritziok. «Urtarrileko igoera normaltzat jotzen dut», dio Miguel Angel Armendakari dendariak, adibide zenbaitez baliatuz delarik guzti honen frogatzeko: esne urtarrian 100 pezeta, orain 105; kontsumo olio, urtarrian 305, orain 324; ardo ere izugarri igo omen, etengabeki geroz... «baina holatsu jarraitzen badu igoerarekin, jai dute! Solchagak bere erretza ere ez du sinesten dioena!».

Aizu, aizuz, zer eritzi daukazu honetaz? «Guk zer egingo dugu ez badigu esaten deusik? Egon zaitezte lasai zuek erosten kapazitatea ere igoko dugu eta!... ez dute ezer esaten; konfundera, konturatu dira gaizki egin dituzten kontuak... baina orain ez dute erantzuten, hau lotsagarria da!», erantzun digu Pilar Roblese. «Ogia, esnea... gure asko igo da, eta nabari da; nere gure narrak askotan esaten du lehengorik subentzionatuta egon behar luketela baina...» arrazoitzen du berriz Mari Muñoz.

Zelina Ezenarro Komunitate Autonomo moko Kontsumidore Elkarteen lehendakaria.

“Politika monetarista batetan ari da Gobernuak, egun dagoen inflazioaren kontrolatzeko kapazitatetik ez duelarik”

dakaria dugu, eta halaxe mintzo da: «Beno, beharrezkoen duguna garestitzen da, eta ondorioz, etxeko ekonomia minduta geratzen da». Gobernuak neurriak hartu behar ditu erasten du, «kanpotik jangaia ekarri eta hemen-

goen gorakada makalduz», bere ustez, lehortek izan duen eragina nolabait moztu behar bait da, «beste batzutan egin dutenaren antzera, ze ezin bait diogu jateari utzi!».

Sindikatuaren botza

Euskal Herriko sindikatuaren irakurketaz duzue segidan: German Etxeberria, ELAkoa: «Urtarrileko IPCa 1989rako Gobernuak egindako prebisioren funtsik eza jartzen du agerian. Sasi helburu hauek bi helburu nagusi dituzte: pentsionista eta Estatuko funtzionarioen alokairuak murriztu eta langile arruntei dagokienean soldata negoziatzia mugatu. Berez, langilegoaren kalterako egiten diren errealitatearen manipulazio saioak besterik ez dira, saio baldarrak gainera, PSOEn Gobernuak farregarri uzten ari direnak; lotsa apur bat geratuko balitzaieke, Solchagak ez luke Gobernuan jarraituko». «Eta honen aurrean, zer?» galdetu diogu: «Gure negoziaketa estrategia betidanik pasatutako IPCa erreferentziataz hartzea izan

da prebisiorei kasurik egin gabe eta horrela segitzen dugu. Pentsionista eta Estatuko funtzionarioei dagokienez, garbi dago Gobernuak bere prebisiorei «hutsigaitan» ondorioak ordaindu behar dituen eta multzo horren erosketa ahalmenari eutsi ahal izateko hartu behar diren neurriak hartu».

Xabier Elorriagak, LABekoa bera, PSOEek inflazioa kontrolatzeko kapazitatetik ez duela adierazi digu, partxeotan ari dela Gobernuak, eta gaur eta orain eman den Kontsumo Salneurrien Indizearen gorakadak ekonomiaren 'hozte' prozesu baten seinale dela, zeinaren ondorioz langabezia areagotuko den. «Politika monetarista batetan ari da Gobernuak, enplegu berririk sortarazi beharrean industria eraisten, guzti hau are eta gordinago nozitzen dugularik Euskal Herrian, datuek argi adierazten duten legez; eta gainera, guzti honen konpontzeko, soldaten moderazioa aipatu ohi du Gobernuak, a ze muturra!». Marko politiko-juridikoaren alaketaren baitan ikusten du irtenbiderik, «egungoak ez du ezertarako balio» aipatu digularik laburki.

Inflazioaren azterketa ekonomikoa

Ekonomilari bezala aski ezaguna dugu Joseba Tobar-Arburu gure orriotan; berari ere eskatu diogu analisi bat egin diezagun: «Estatu Batuetan gora doa inflazioa, berdin Alemanian, Japonen... munduko ekonomia mailako potentzietan gora doa, eta hemen aldiz %3an mantendu nahi da, eta ezinezkoa da argi eta garbi ikusi denez». Eta zer gertatu daiteke aurrera begira? «diruaren prezioa altxatu daiteke, ondorioz jendeak ez du inbertituko eta ekonomia gelditu egingo da langabezia areagotuz. Hori da lortzen dutena. Zergatik? azken bi urteotan ekonomia mailako 'errekupe-ratio' bat eman da, lanpostuak sortu dira (zerbitzuen arloan batipat), berotu egin da ekonomia beraz, eta inflazio bat sortu; inflazioaren kontra orain zikloa beharantza doa, eta zer egiten da? politika monetarista batez diruaren prezioa, interesa, altxatu».

Gobernuko partaideek ez diote, antza, harreta berezirik eskaini halere, egin deklarazioetan behinik behin, igoerari. Datuok ez direla adierazgarri diote, hiru hilebete behineko segimenduak emango duela datu zihurrik. Baina datuok izan zezaketen sinesgarritasun guztia galdu dutenean, eta are gehiago, lantegietako komenioetan 'armatza' erabili daitezkeelarik... argi eta garbi uzten du beste behin ere PSOEren apostuaren nondik norakoa.

LOREN ARISTI

Hile honetan biziki piztu
soldadutzari uko egin diotenen afera

Amalia Alejandre: «Intsumisoen aurkako erasoa selektiboa da»

Objetore intsumisoen arazoa indar haundiz azaleratu da egunotan, beste behin. Guzti honen berri jaso asmoz, Amalia Alejandre abokatu madrildarraren eritziak bildu nahi izan ditugu segidako orrialdean, intsumiso zenbaiten eskaerak defendatu dituen neurrian lege mailan afera hau zertan den argituko digulakoan.

ARGIA: Intsumisoen zenbaiten kasuak defendatu dituzun neurrian, jakingo duzu zenbat sententzia eman den orian bitartean.

AMALIA ALEJANDRE: Gutxi, eta gainera guztiak ezezkoak. Kontutan hartu 6.000 kasu izango direla egoera honetan daudenak; hain zuzen ere Konstituzioaren 16. artikulua dioenez, "inor ezin da bere pentsakerari edo sinismenari buruz deklaratzeko behartua izan", eta horrekin abiatu gara... guzti hau ukatuz halere, zerbitzu militarren beharrezkotasuna aipatzen dute beraien; eta behar batetaz paso egiten baduzu —Entzutegiaren esanetan betire— eskubide batzuk galtzen dituzula diote.

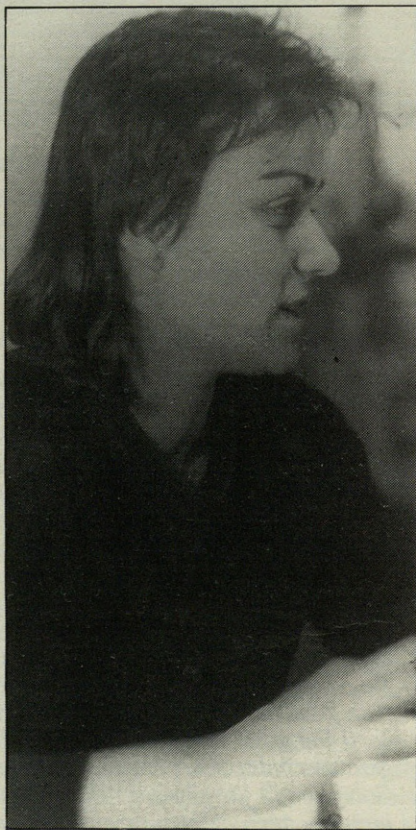
A.: Goazen harira; kale mogimendutik at, ikusten al duzu egun indarrean dagoen legea atzera botatzeko posibilitaterik?

A.A.: Juridikoki, Strasburgera heltzea da bide bakarra, objetore den baten kasua baliatuz. Strasburgera, ze bertako epaitegia nazioartekoa baita, eta bere menpe dauden estatu guztiek bere erabakiak onartu behar dituzte, alde zein kontrakoak.

A.: Zenbat denbora beharko litza-teke kasua Strasburgora iritsi arte?

A.A.: Hiru urte gutxienez.

A.: Auzitegietatik 3 urte behar di-

Amalia Alejandre.

ra, eta momentu honetan jendea dago kartzelan. Nola ikusten duzu zuk abokatu bezala objetore presoaren arazoa?

A.A.: Neri kristoren inpotentzia ematen dit, eta astakeria bat iruditzen zait sozialistan egiten ari direna.

A.: Zigorra urte batetik sei urterakoa izaki, badute objetoreek zigorra osorik betetzeko posibilitaterik?

A.A.: Epaille militarrek prisio ordena agintzen duenetik aukera bi daude: baldintzapeko askatasun probisionala ematea edo prisio probisionalean mantentzea epaiketa egunera arte. Neuk ez dut uste prisio prebentiboa larregi luzatuko dutenik, eta gutxiago epaiketa egunera arte, zeren horrek 8 hilabete suposa bait ditzake.

A.: Epaille militarrek kartzelaratu dezake pertsona bat eta beste bat aske utzi biak egoera berdinean egonda?

A.A.: Bai. Eta besteek, gura izanda ere, ezingo dute atxilotuak izan.

A.: Posible da beraz errepresioa selektiboa izatea?

A.A.: Bai, honela da eta honela izango da.

A.: Zenbat errekurtsu daramatzazu zuk?

A.A.: Sei, eta horietatik 5 intsumisoe-nak.

A.: Amaitzeko, arazo hau Strasburgora helduko den esperantzarik ba al duzu?

A.A.: Bai, nere ustez bai, eta hain izango da aukerarik.

MIKEL BASABE
ANE MUÑOZ

ARGIA

K O M I K I A

139 zenbakia

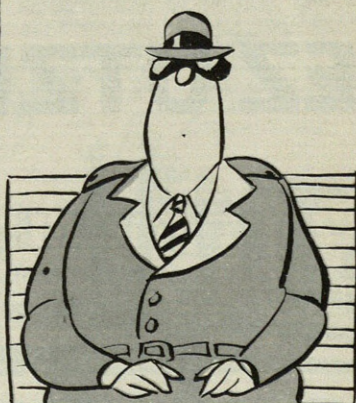
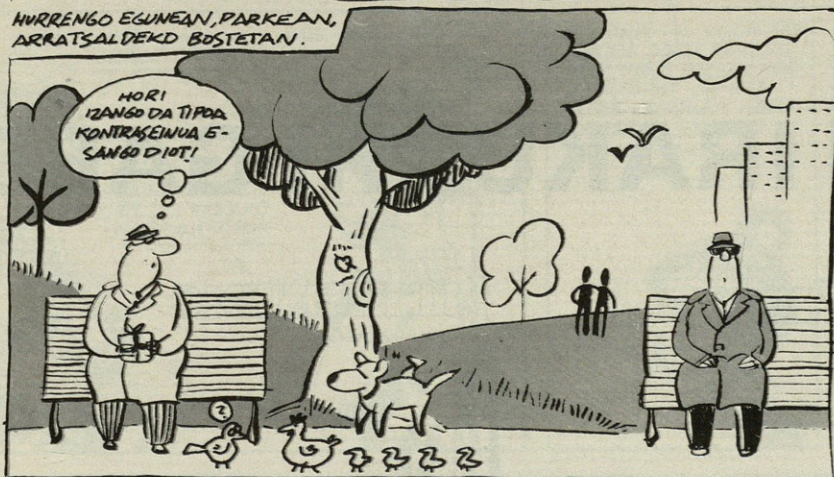
BOKARTA

MORAU + MATTIN

MAFIA!!

MATALA PAKETEA EMATEA E-
RABAKI DU BOKARTAK.

HURRENGO EGUNEAN, PARKEAN,
ARRATSALDEKO BOSTETAN.

HAU ARGIAKO IRAKUR-
LE MOSKEATUEN EUKARTEA-
REN EKINTZA BAT IZAN DA,
ABENTURA HAU BOKOTEATZE
NAHIAN ETA GURE HELBU-
RUAK BETE ARTE BIDE
HONI EUTSIKO DIOGULA ADI-
ERAZTEN DUGU, INDIAR-
KERIA ERABILI BEHAR
BADUGU ERE.

EZEZ, EZ BOKARTARIK
EZ!!

BOKARTA EZ DA KULTURA
DA TORTURA!!

ZER DEMONTRE EGUNGO
DIAT ORAIN!!

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

m

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLENEMO
WINSOR MCCAY

LITTLENEMO
WINSOR MCCAY

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

Onddoak eta buruak

OINAZE IKARAGARRIAK JONATHAN
BERE GENERA BERRIRO EKARRI DU
TANPEZ...

ARROTZAK
ESANGO AL DIGU
ZERTARA DABILEN
ESKUALDE
HONETAN ?...

...ALA NAHIAGO DU
IXILDU ETA SOFRITU ?

TSARING !!

AAAAARRH!!

TSARING, ENTZUN NAZAZU !...
JON DUT MAITE !!

AHAITEN
ZAIZU BEHAR
BADA
EZKONGAIK
GARELA ?

EZ IZAN
ZENTZUGABEA!!
9 URTE GENU-
LARIK EGIN
GINTUZTEN/
EZKONGAI... ETA
EZ NUEN
ORAINDIK EUROPA
EZAGUTZEN !...

EZ AL DUZU ZURE KABUZ
ERABAKI HONERA ITZULTZEA?...
ETORRIKO ZAIZU EGUNA
ZURE AMETSAK ALA GURE
BORROKA AUKERATU BEHARKO
BAIT DUZU... EGUN HORRETAN,
AZALDUKO DIDAZU ZENTZUGABE
KERIA NON DAGOEN !!

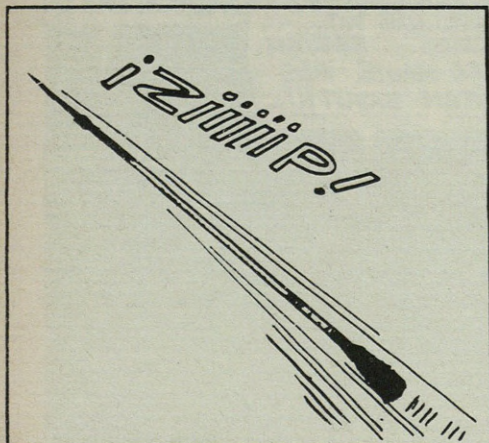

KONORTEA
GALDU DU...
BIHAR
JARRAITUKO
DUGU...

Jarraituko da.

HORI BOA ERRAL-
DOIA! EZ NEKIEN
HORREN HANDI-
RIK ZEGOENIK!

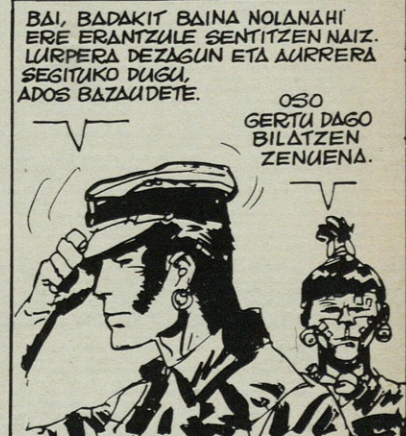
URETAKO
SUGEA DA.
HORI BAINO HAN-
DIAGOAK ERE
BADAUDE!

GURE UNTZIZAINA
HILIK DAGO. GIXATOAK
HEZURRAK BIRRI-
DURIK DITU.

SENTITZEN DUT...
UNE HONETAN
LASAI EGON ZI-
TEKEEN BERE
HERRIAN...

BIZITZAREN
ARRISKUAK
DIRA,
CORTO...

BAI, BADAKIT BAINA NOLANAHI
ERE ERANTZULE SENTITZEN NAIZ.
LURPERA DEZAGUN ETA AURRERA
SEGITIKO DUGU,
ADOS BAZAUDETE.

OSO
GERTU DAGO
BILATZEN
ZENUENA.

HEMEN AKANPATU ZUEN AZKEN ALDIZ CORBETT-THA...
JIVAROEN LURRALDEA DA.

BURUAK MOZTU ETA TXIKI-
TZEN DITUZTENAK... LEVI
COLUMBIAK BADU BAT BERE
MARACAIBOKO MUSEO PAR-
TIKULARREAN.

BAI, ZURI BATZUEK
NEGOZIOAK EGITEN
DITUZTE INDIARRE-
KIN... ONDO ORDAIN-
TZEN DITUZTE
ETA GERO
SALDU... HOR-
TXE DAGO
HARRIZKO
ETXEA.

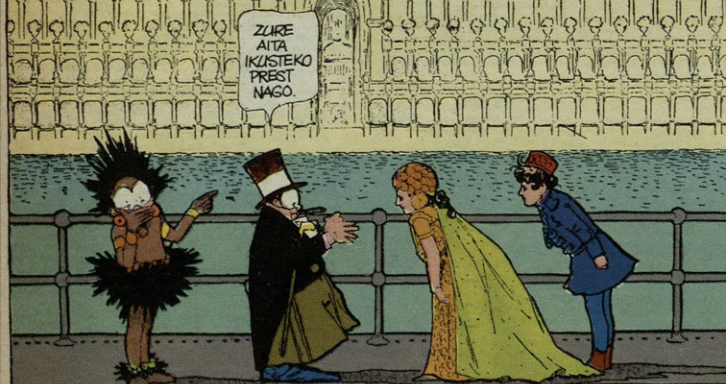

CORBETT-EK
AIPATUTAKO
DORRE ZILIN-
DRIKOA DA!

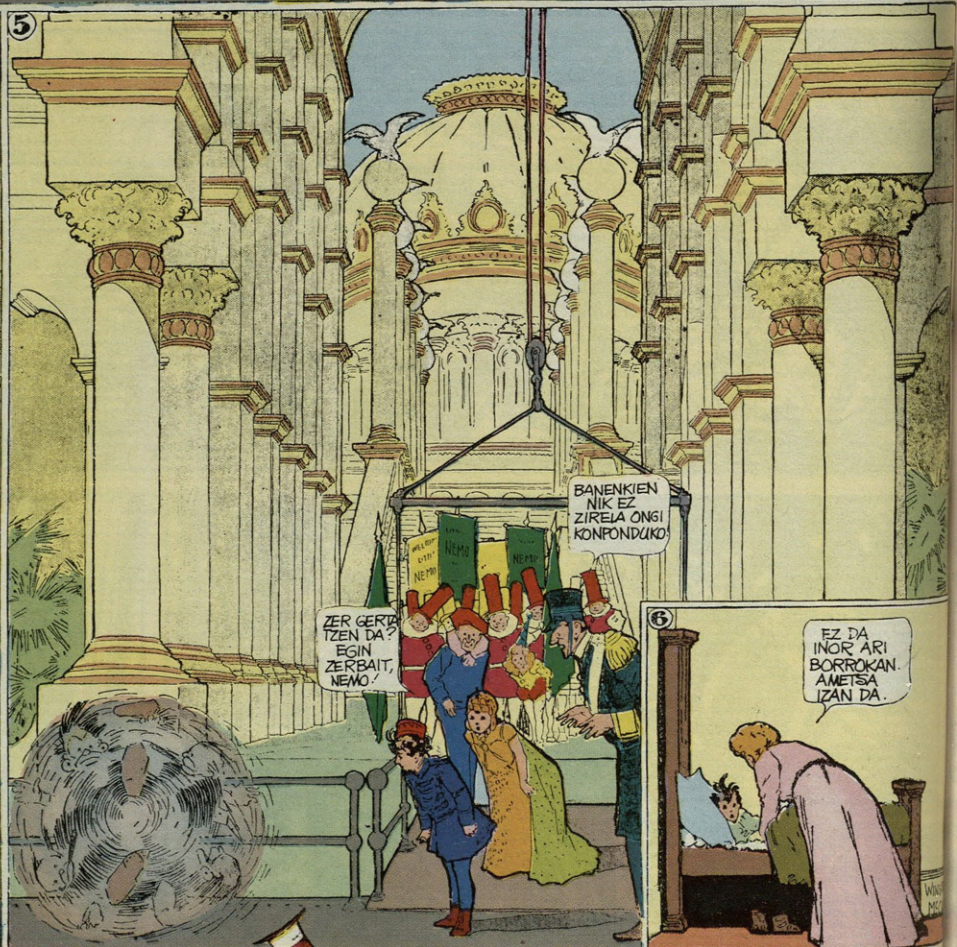
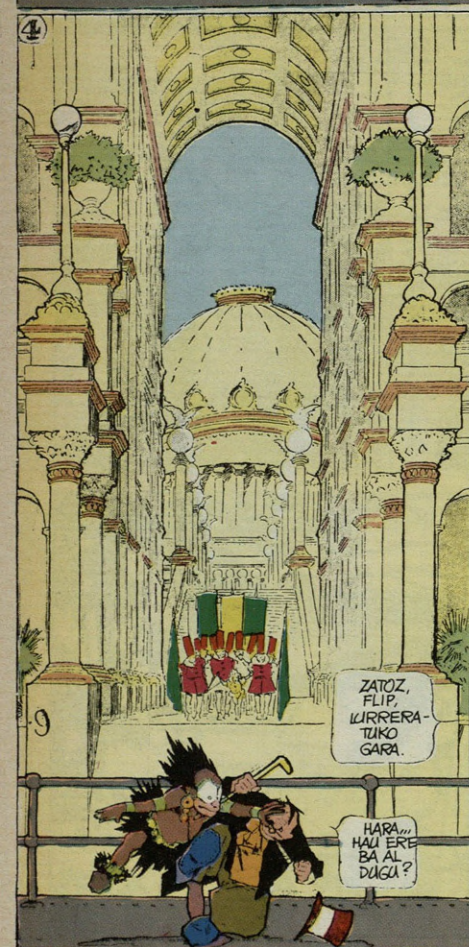
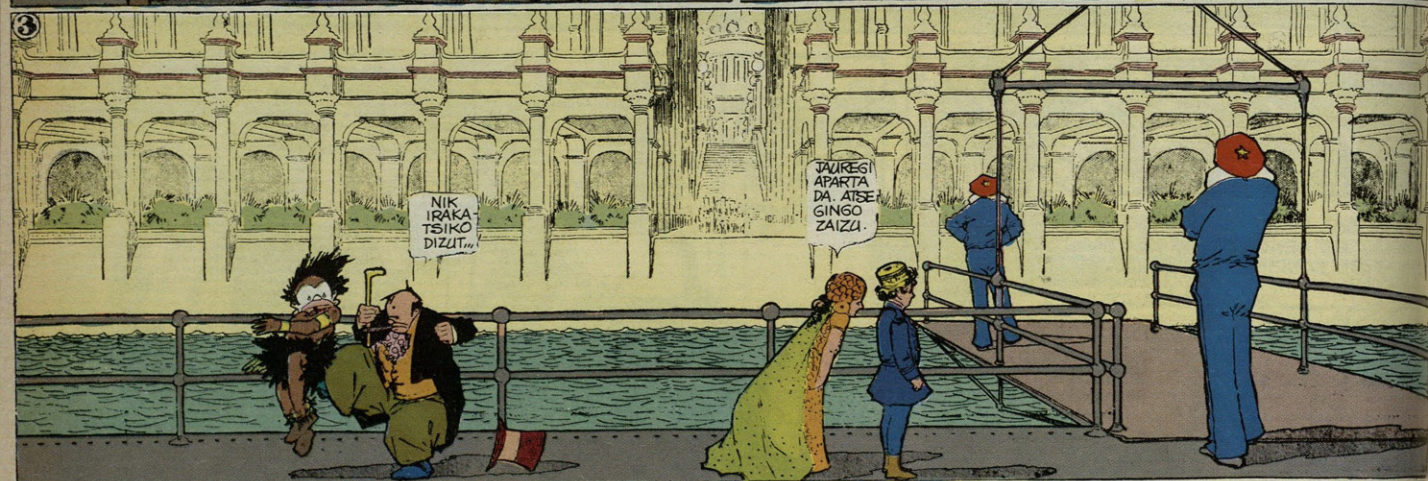
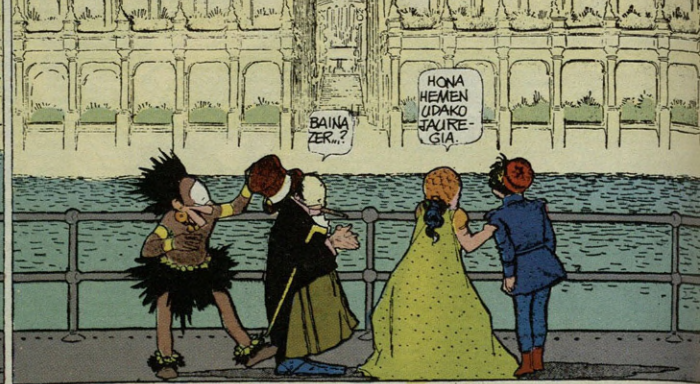

KONTUZ!

1 LITTLE NEMO IN

2 LUMBERLAND

Gobernadore Zibilak errekurritu Udalak hartutako erabakia

Aulestiako udalean euskara hutsezko arnasa

Maila guztietan euskara hutsez aritzea erabaki zuen joan den Abenduan Aulestiko udalak beste hogeitabi udalekin batera. Erabakiak ez du herrian eztabaidarik piztu, izan ere, duela zortzi urtetandik euskaraz baino ez bait da egiten herri bizkaitar honetako udaletxean. Gobernu Zibilak ez du, ordea, udal honen iharduera begi onez ikusi, eta konstituzioan oinarrituz erabakia atzera bota nahi du. Aulestin izan gara, eta itxura guztien arabera, Gobernu Zibilaren errekurtsio eta guzti, herri honek maila guztietan euskaraz egiten segiko du.

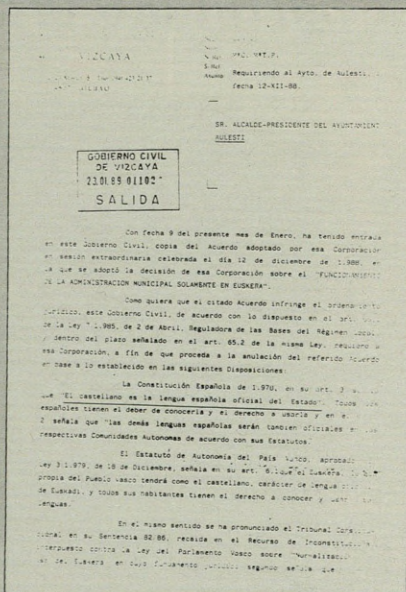
23 udalek erantzun EHeren deiari

Hogeitahiru udalek, 23, oraingoz, Euskal Herrian Euskaraz elkarteak "Herri elebakarraren aldeko kanpaina" izenburupean beren herritan mahigaineratutako mozioei baiezkioa eman diete; euskara hutsezko udal funtzionamendua onartuz, erabakitakoa praktikan jartzeko konprometua hartuz, mozio hau aintzat hartu duten herrien arteko koordinazio lanak uztartzeko asmo sendoa azalduz eta, azkenik, guzti honen berri publikoa emateko erabakiz.

Hauxe dugu, besteak beste, kanpaina honen alderdi pozgarri bat, euskaraz bizitzearekiko 23 udalen atxikimendua, hain zuzen. Halere, aipatutako berri honen plazaratzeak erakarri du Daniel Vega Baladrón-en —Bizkai-ko Gobernadore Zibila alegia— erantzun bizkorra, zeinak *«Según el art. 3 de la Constitución Española el castellano es la lengua española oficial del Estado, y entendiéndose por Estado el conjunto de los poderes Públicos españoles, con inclusión de los autonómicos y locales, resulta que el castellano es la lengua oficial de todos los poderes públicos y en todo el territorio español»* bezalako argumentuak erabiliaz Aulestiko alkateari "gonbite" egin bait dio bere jarrera alda dezan.

Jokaera ilunak

Gisa berean, Munitibarko udala betidanik izan duen euskaraz bizitzeko "tema" (udal erabaki guztiak euskaraz bidaltzen baitituzte) horri esker blokeaturik aurkitzen da egun, gobernadoreak bidaltako makina bat txosten itota (esaterako, ezin aurrera eramanez aurrekontuak). Halere, Gipuzkoako EHEko arduraduna den Karmelek aitatu digunez, *«arazo nagusia, ze gobernadorearena, finean, bere ofizioa da, euskaltzaleak deitzen diren alderdiek hartzen duten jarrera da, hizkuntza eta botere zapaltzaileari amore emanez, eta postura kaskarra eta intentzio txarrekoa erakutsiz»*. Aipatzekoa, Otxandio PNVko zinegotziek izan duten jokaera, onartutako EHEko mozioari Cervantesen hizkuntzan errekurtsio bat jarriaz eta erabakia bertan behera erautziaz. Garbi legoke, Karmeleren ustez, alderdi

hauek izan duten jokamolde heterojenoea, besteak beste, bihotzak eta 'maila' politikoak baldintzatzen dutela. Bestalde esan behar, Mozioa onetsi duten gainontzeko udalek ez dutela, oraindik, prolemarik izan. Halere litekeenezko arazoak koordinazio bilere-tan aztertzen ari dira.

Elkartasun koerentea

Aierbek dioenez *«herri hauek, beste gustientzat akuilu bezala jokatu, egin duten apustua txalotzekoa da. Ezin bestekoa da horrelako guneak sortzea»*. Euskaldun gune horiek leku guztietan ezin daitezkeela sor jakinda, EHEk "Elkartasunezko Kanpaina" izeneko bigarren mozioaldiari ekin dio, Hego Euskalerriko gainontzeko udal guztiei, erdaldunduta dauden herriei, 23 herrirekiko elkartasuna, Aulestiarekiko barezita, eta, aintzat hartuz gero, mozioaren berri agirian ematea eskatuz. Elkartasun deia ez ezik, mozio honek badu berea *«adibidez, Orexak hartutako erabakia Donostiak onartzen duela esateak eskatzen du, konsekuente izanez gero, bihartik aurrera hasi behar duela ahaleginetan, plantzaintza zehatz baten bidez, herri hau benetan euskalduntzeko. Konprometuz kolektiboa sortu behar»*. Hala bedi.

JOXAN OIZ

Gobernadore Zibilaren errekurtsioa ihautei bezperan heldu zen Aulestira, eta bertakoez esan digutenez, barreak baino ez zituen eragin udala euskaraz hutsez aritzea antikonstituzionala dela esaten zuen paperak. *«1981. urtetik darama gure udalak dena euskaraz egiten, eta orain hori ezin duela egin esaten etortzeak ezin zuen besterik eragin»*. Inma, Itxaro, Bittor eta Gema irakasleak, Maribi guraso elkarteakidea eta Xabin Aulestiko Kultur Aretoko parta-dearekin aritu gara kontu hauez mintzatzen udaletxeko biltzar aretoko mahaiaren inguruan.

Aspaldidanik euskaraz hutsez

Abenduko erabakia ezer berria ez dela ziurtatu digute Aulestin, bertakoez udalak, aspaldidanik, euskaraz hutsez funtzionatu izan duela arazo handirik gabe. *«Azken urteotako iharduera erabaki politiko bihurtzea baino ez da izan»*. Udalaren euskalduntzearen lehen urratsak gogoan dituzte aulestiarrek: garai frankistako azken idazkaria eta lehenengo korporazio demokratikoaren artean sortutako istiluak izan ziren une haietako kontraesanen isla. *«Euskalduna zen idazkari hura, baina ez zuen euskaraz funtzionatzerik onartzen. Ezinezkoa zela zioen»*.

**“Azken urteotako
iharduera erabaki
politiko bihurtzea
baino ez da izan”**

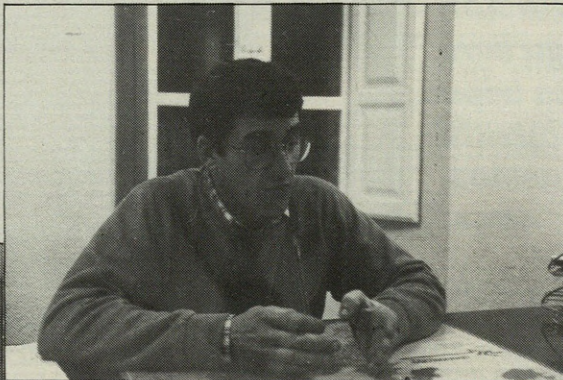
Errealitatea eta paper ofizialak ez ziren hoazen bide beretik, biltzar, erabaki eta lan guztiak euskaraz egin baina ofizialtasuna gazteleraz hartzen bait zuten. Azkenean, udaletxean zeudenek *«la vida imposible»* egiten omen ziotelako hanka egin zuen idazkari zaharrak, eta berri bat hartu zuen udaletxeak. *«Ez zuten onartu, idazkari izateko euskaldunak izatea derrigorrezko baldintza bezala jarri zela-eta antikonstituzionala dela esaten bait zuten. Orduan, funtzionariak ez ziren zenez, kontratatatu gisa hartu zuten»*.

1980an udaleko langileak oro zituzten euskaldunak, hau da, idazkaria, idazkari laguntzailea eta alguazila. Gure solaskide den Maribi hasi zen, hain zuzen ere, idazkari laguntzaile lanetan. *«Pezkanaka pixkanaka udaleko gauzak*

euskalduntzen hasi ginen, eta egia esan, nahiko arin egin ziren gauzak. 1981erako errezibo, bando, akta eta bestelako idatzi guztiak euskaraz egiten ziren». Gune ofizialetan ez ezik besteetan ere euskara hutsez ihardutea funtsezkotzat jotzen dute gurekin mainguruan aritu diren aulestiarrek. «Bankeroak euskaraz lan egiteak, esate baterako, eragin izugarria du. Dena euskaraz egiten du: extraktoak, idatzia... Uhin hedakorren efektuak garantzia handia du gai honetan».

Zazpirehun biztanle baino apur bat gehiago biltzen dituen herri honetan lau erdaldun elebakar omen daude: praktikantea, medikua, tabernari bat eta baserritar bat. «Praktikantea enkarterrietatik etorri zen, eta lehenengo urtebetea hitzik egin gabe pasa zuen, paltan jokatu baino ez zuen egin. Orain ulertu behintzat egiten du, besteek bezala, eta horrek ez du eragozten guk euskaraz egin dezagun». Guraso elkar-teak lau hauentzat euskalduntze ikastaroak eratzeko asmoak dituela iragarri digu Maribik. «Herriarentzat inbertsio bat litzateke; herriarentzat, euskararentzat eta beraientzat».

**Xabin Zenarruzabeitia,
Aulestiko alkatea.**

Aulestiarrek ez dute zalantzarik, euskara hutsez arituko dira maila guztietan.

“Gaztelera hutsez jasotzen ditugun idazkiak bueltan bidaltzen ditugu”

Arantza tabernariarengana jo dugu alkatearengana abiatu aurretik, bera bait da herriko erdaldunetarikoa bat. Euskaraz hitzegin diezaiozun eskatu digu, berak gaztelera erantzun digun arren. «Gogorra da erabat euskalduna den herri batean euskaraz egiteko gauza ez izatea, batez ere nire ezintasuna aurpegiaritzen didatenean. Baina normala da hori egitea. Udala euskaraz hutsez aritzea? Bai, bai, ondo iruditzen zait, normalena hori da ezta?».

Oztopo legalak

Xabin Zenarruzabeitia alkatea Gobernu Zibilarekin izan dituzten gorabeherak gogora ekarri hasi zaigu hizketan. «15 eguneko epea eman zigun atzera egiteko, eta epea bete da, baina guk aurrera egingo dugu noski». Azken urteotan euskaraz lanean dabiltzala azpimarratu digu alkateak ere, oztopo bakarrak kanpotik etorri direlarik. «Gaztelera hutsez jasotzen ditugun idazkiak bueltan bidaltzen ditugu. Normalki gobernu zibilekoak izan ohi dira, edo bestela Ana Arizek zuzentzen duen Diputazioako 'Bienestar Social' sailekoak, inoiz euskarazko ezer ez bait dute bidali. Beste sailekin eta Eusko Jaurlaritzarekin ez dugu arazorik izan».

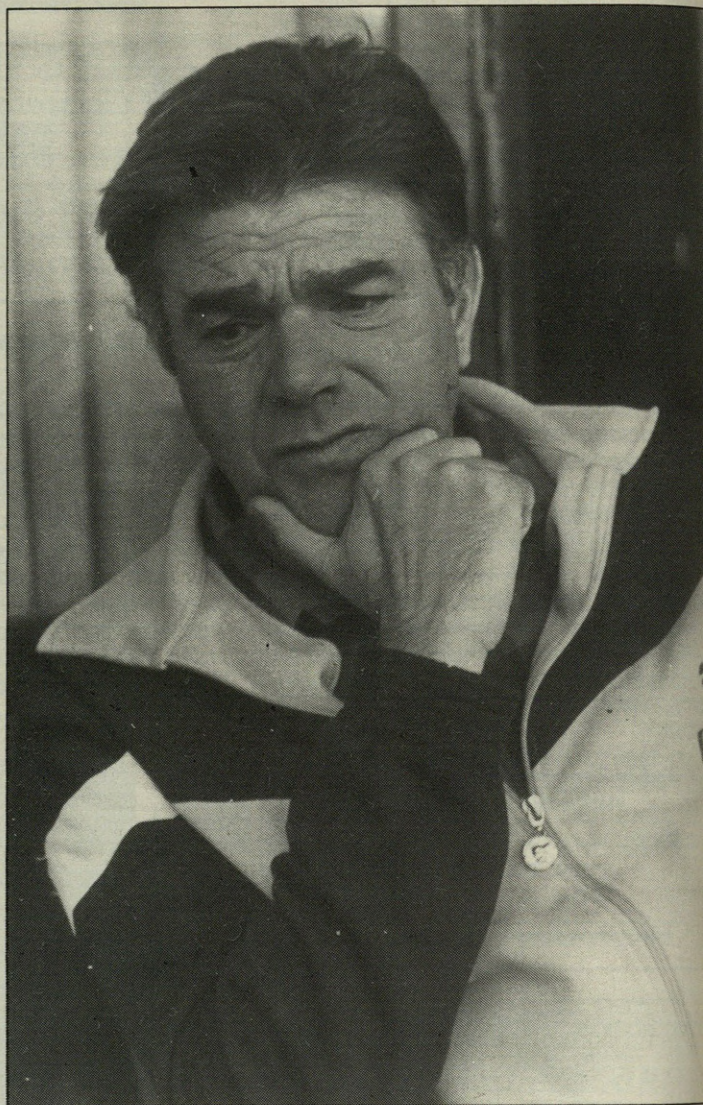
Oztopo handiena une honetan Gobernu Zibilak euskara hutsez bidaltzen zaizkion idatzia onartzen ez dituela da, edozein erabaki Boletin Ofizialean argitaratzekotan bi hizkuntzetan bidali behar bait da. Lehen halaxe egiten zuen Aulestiko Udalak, baina E.H.Eren mozioa onartu denetik, hara ere euskara hutsez bidaltzen dira. «Udaleko aurrekontuak, esate baterako, onartuak daude udaletxe mailan, baina euskara hutsez egin genituenez, ez dira boletinean ateratzen. Erdi ilegalki gabiltza beraz, egoera legal ez normalean behintzat».

Oztopoa benetan larria bide da, enpresa mailako lizentzia, dekretu eta abarrak ezin bait dira aurrera bota. «Une honetan, mankomunitate mailan, hiru enpresa ditugu martxan jartzeko, eta hauen lizentziak ezin dira eman gobernu zibiletik boletinean irten behar bait du». Enpresa hauek ezin dira, beraz, gaztelera idatzia bidali arte martxan jarri. «Boletinean ateratzeko gaztelera behar du; gaztelera hutsez izan daiteke, baina euskara hutsez ez».

Mankomunitateko kontuez ari zaigu alkatea, izan ere, bost herrixkek osatzen duten mankomunitateak ere, praktikan, euskara hutsez funtzionatzen bait du. Erakunde bezala ez du erabaki politikorik hartu, baina Aulestiko alkateak dioskunez, ez da gaztelaririk erabiltzen Muñitibar, Amoroto, Gizaburuaga, Mendexa eta Aulesti biltzen dituen mankomunitatean. Muñitibar eta Gizaburuagako udalek ere, Aulestikoak bezala, hainbat urte daramate euskara hutsez funtzionatzen, eta E.H.E.ren mozioa ere onartua dute dagoeneko. Gobernu Zibilaren errekurtsorik ez dute jaso, baina jasotzen badute ere, erantzuna Aulestik eman duen bera izango omen da: azken urteotako iharduerari eutsi.

I.MURUA

Juan José Lapitz «saltsa» askotan dabilen gizona dugu. Euskal sukaldaritzak munduan zehar duen zabalkundeaz jakitun izateaz gain, Iparraldeko ostatu txikiak goitik behera ezagutzen dituen hondarribitar hau hango eta hemengo herrixkak gozatua da aspaldi, zenbait liburu idatzi duelarik, betire gure jakietan oinarrituak; Bazterrotako kofradietako lehendakari jarri dute berriki, eta aitzakia hau aprobetxatuz bisitatu dugu bere etxeko epeltasunean gozo tripa kontuetaz mintzatu eta mintzatu asmoz.

Juan José Lapitz:

«Jendeak ez du zaporeak mozorrotzea nahi»

GALDERA: Aizu, nongotarra da Lapitz abizen hori?

ERANTZUNA: Nere aintzindari guztiak Hondarrabiakoa dira, baino jakin ahal izan dudanez nere abizen hau Iparraldekoa da. Irisarriko herrian, batez ere hilerria joanez gero Lapitz oinarrian duten hainbat eta hainbat abizen aurki ditzazkezu. Zuberoan ere aztarna batzuk aurkitu ditut, baina orohar esan daiteke Irisarri inguruko abizena dela.

GALDERA: Baina esan duzun bezala, zure sendia Hondarrabian dago kokaturik aspaldidanik, ez?

ERANTZUNA: Bai hala da, nere sendia aspaldidanik dago Hondarrabian ezarrita. Nere birraitona sagardogilea zen herri honetan. Pentsatsen dugu lehen pauso batetan Iparraldetik Elizondo aldera etorri zirela, eta azkenik Hondarrabira.

GALDERA: Hainbatetan aditzera eman duzunez, goitik behera ezagutzen duzu Euskal Herria, eta batipat mugaz goitiko Euskal Herria. Nondik dator ezagutza hori?

ERANTZUNA: Idatzi nuen lehen liburuan Iparraldeko herri gehientsuei buruzko datuak datoz, hau egiteko Iparraldean zehar ibili nintzelarik. Sistematikoki ibili nintzen herriz herri, eta honek iparraldearekiko maitasuna sortu zuen niregan.

GALDERA: Bertako sukaldaritzaren miresle ere bazara, ezta?

ERANTZUNA: Iparraldean, Frantziako ohizko sukaldaritza eta bertako sukaldaritzaren arteko nahasketa aurki dezakegu. Dena dela, txoko txikietan, gehien bat andra zaharren bat aurkituz gero, bertako bereizitasunez osatutako sukaldaritza aurki dezakegu: adibidez Garboure sopa daukagu, etxeoandre bakoitzak bere izaera bereziarekin gauzatzeko duelarik, gaztaineki, babarrunekin... Bestalde, ahatez eginiko prestakuntza guztiak dastatzeko aukera daukagu, baina ez guztiek egiten duten gibelak, baizik eta lepoak, hegalak... Honela hainbat eta hainbat bereizitasun aipa ditzazkegu, sukaldaritza goxo bat osatzen dutenak alegia.

GALDERA: Beraz, sukaldaritza txikia duzu gustoko?

ERANTZUNA: Bai. Baina honek ez du esan nahi sukaldaritza handia deitu izan denari jaramonik egiten ez diodala; baina aurkikundearen sukaldaritza txiki hau, eta gainera bertakoa, goraipatu beharra dago.

GALDERA: Ze iritzi duzu euskal sukaldaritza berriari buruz? Ze eragin eduki dezake sukaldaritza frantsesak?

ERANTZUNA: Duela urte batzuk, Luis Irizar, Juan Mari Arzak, Subijanak... azken finean euskal sukaldaritza berria bultzatu zutenak, eduki zuten akatsa izena bera izan zen: garai hartan «nouvelle cuisine» delakoa zegoen indarrean Frantzian, eta horrek nolabait benetazkoa ez zen moztar batetan murgildu zituen garaiko sukaldariak. Hauek ez dituzte soilik plater berriak egin, etiketa horrenpean gelditu diren beste hainbat gauza egin dituzte, askoren hitzetan sukaldaritza frentsesetik jasotakoak, baina hau ezeztatu egin beharra dago. Sukaldari hauen lana goraipatu beharra dago, frantsesen eredia jarraituz, euskal izaeraz bustirik plater mordo bat garatu bait dituzte.

GALDERA: Zertan datza izaera berezi hori?

ERANTZUNA: Ez da bakarrik ohizko sukaldaritzarekin puskatu zutela, baizik eta galduta zeuden hainbat plater kaleztatzea izan zen berrikuntza nagusia. Horregatik plater berriak dirudite jende ororentzat, baina Arzakek gauzatzen dituen arrai pastel batzuk adibidez, mende hasierako liburu batzuetan aurki daitetzke.

GALDERA: Zertan legoke beraz berrikuntza nagusia?

ERANTZUNA: Lehenik, plater hauek berpizteko egokitasuna da aipagarria. Bestalde, hemen ohizko sukaldaritzan erabiltzen ez ziren produktuen erabilera da goraipatu beharreko beste gako bat, ildo honetatik oraindik lan asko dagoelarik egiteke. Azkenik, erakusketarik bikaineko plateren prestakuntza izan zen euskal sukaldaritza berriaren beste aurrerapen nagusi bat.

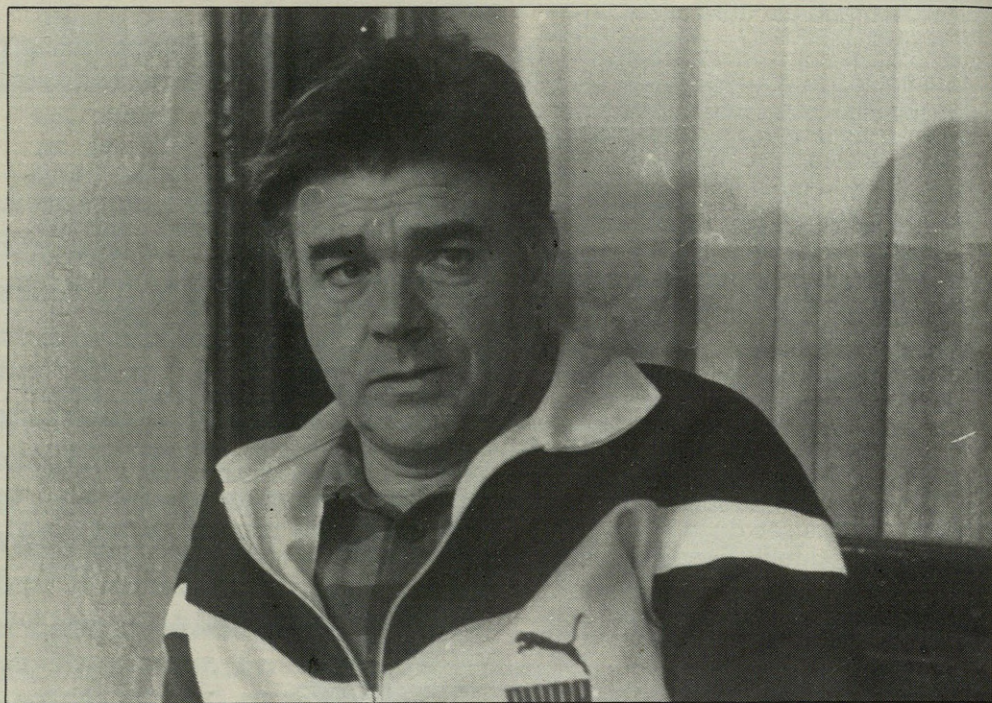
Euskal sukaldaritza berriaren lorpen nagusienetarikoa bat, sukaldariari merezi zuen kategoria ematea izan zen. Lehen sukaldaria ez zuen inork ezagutzen, askok mozkor fama ere izaten zutelarik, honenbestez, sukaldariaren irudia mespretxatua zegoela esan daiteke. Gaur egun ordea, sukaldariak bezeroarekin harreman zuzenetan iharduten du, bezeroengandik ikasten du...

GALDERA: Jendea ordea, aintzinako sukaldaritzara bueltatzen ari dela dirudi. Zer diozu horretaz?

ERANTZUNA: Jendeak nahi duena, zaporeak ez moztarrotzea da. Sukaldari ona izan ez den askorentzat, sukaldaritza berriak jaki asko neurrigabe erabiltzea

«Hauek ez dituzte soilik plater berriak egin, etiketa horrenpean geratu diren beste hainbat gauza egin dituzte ere, askoren hitzetan sukaldaritza frantsesetik jasotakoak, baina hau ezeztatu egin beharra dago»

**«Kofradia
elkarte
astronomikotik
bereizi beharra
dago, askok
nahastu egiten
bait dituzte.
Kofradia baten
helburua, leku
zehatz batetako
bereizitasun
gastronomiko
bat
azpimarratzea
izango
litzateke»**

suposatu zuen, honek dakarren oztopoekin. Honen inguruan baita ere aipatu behar da, jendeak jateko gero eta behar gutxiago duela. Beraz behar bada, neurrigabetasun horrek bultzatu du jende asko ohizko sukaldaritzara.

GALDERA: Gaia aldatuz, ze garrantzi ematen diezu zuk elkarte gastronomikoei?

ERANTZUNA: Neretzat, elkarte gastronomikoak eskola batzuk bezala izan dira, bertan gizonak sukaldetan aritzeko aukera izan dutelarik. Halaber, gizonak etxean sukaldetan gauzatukoari buruz hitzegiten dute, honela sukaldaritzaren inguruan nolabaiteko giro berezia sortuz. Lehengo astean adibidez, Arzakenean egon nintzen bazkaltzen, eta aldameneko mahaiekoek nola jaten zuten ikusteak pena handia sortarazi zidan, haiek, diru kontuez hitzegiten ari ziren bitartean, ez bait zekiten zer jaten zuten; eta hori zorionez ez da gure artean gertatzen, elkarte gastronomikoen eraginez alegia.

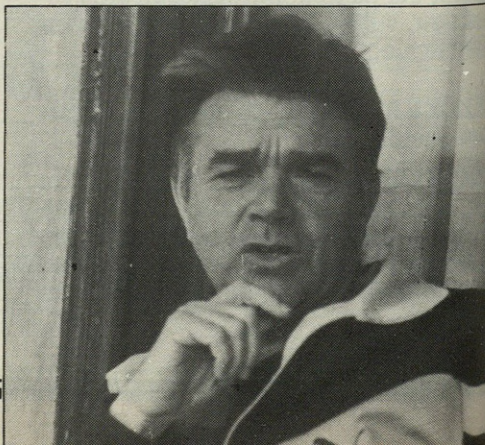
Elkarte gastronomikoen beste alderdi baiezkor bat, sortu duten sukaldaritzaren inguruko kultura da. Honezaz gainera, baita ere aipatu beharra dago, elkarre huetara gerturatzen diren sukaldariak, garaiz eta bikainki aritzeko asmoarekin gerturatzen direla, eta honek mesede handia egiten dio sukaldaritzari. Nolabaiteko lehiaketa dagoela esan daiteke, eta honek sukaldaritzaren garrantzitsutza baten sorreran lagundu du.

GALDERA: Eta emakumearen presentziari helduz, nola ikusten duzu gai hori?

ERANTZUNA: Hori nik uste dut ia ia gaindituak dagoela. Ni hiru elkarte gastronomikoko partaidea naiz: Hondarribikoan adibidez gai hau bozketaz konpondu zen, eta emaitza baiezkoa izan zen. Nik gai honi esan behar dudana honako hau da: ondo iruditzen zait zenbait elkartetan emakumeak ez onartzea, beraien arazoa da, baijan joera orokorra emakumeen onarpenarekikoa da. Beraz arazoa gainditzeko ari dela dakusagu.

GALDERA: Kofradien gaiari dagokionez, zein dira zuk gidatzen duzun elkartean dauden kofradiak?

ERANTZUNA: Lurraldeei dagokienez, gure helburua Frantziako mendebalde eta Espainiako ipar-ekialdea biltzea da. Praktikan, gaur egun 24 kofradiak osatzen dute elkarteak, gehienak eta bultzatzaileak Iparraldekoak direlarik. Lehen batzarrean, ni hautatu ninduten lehenda-

kari, ni izan bait nintzen ideia honen bul-
tatzaila.

GALDERA: Zein da elkarte honen fun-
tsa?

ERANTZUNA: Ni konturatzen nintzen,
kofradia bakoitza banandurik errekur-
sorik gabe aurkitzen ginela. Elkarte bat
sortu, eta honentzat diru iturri batzuk
aurkituz gero, kanpoko elkarteekin ha-
rremanetan jarri gaitezke, elkarte guztia-
ren ordezkoko gisa pertsona bat joateare-
kin nahikoa bait da. Ildo honetatik,
Maiatzean beste 300 bat elkarteekin bil-
duko gara, Frantzian burutuko den na-
zioarteko bilera batetan.

GALDERA: Kofradia, elkarte gastro-
nomikoa... nolatan bereizi?

ERANTZUNA: Kofradia elkarte gastro-
nomikotik bereizi beharra dago, askok
nahastu egiten bait dituzte. Kofradia ba-
ten helburua, leku zehatz batetako be-
reizitasun gastronomiko bat azpimarra-
tzea izango litzateke. Herri bat, inguru
bat, zonalde bat goraipatzea da helburu
magusia; Bidasoako izokien kofradiak
adibidez, gauza gutxi egin ahal izango
du Bidasoa ibaian, baina gutxinaka gu-
txinaka Bidasoa ibaia izokiez bete deza-
ketela pentsa daiteke. Honezaz gain, ur-
tero urtero ohorezko kide berriak izen-
datzen dira, bai sukaldaritzaren inguru-
koak, bai kirolariak... politikariak ez ezik
beste edozein.

GALDERA: Ez al daukate inongo kutsu
politikorik?

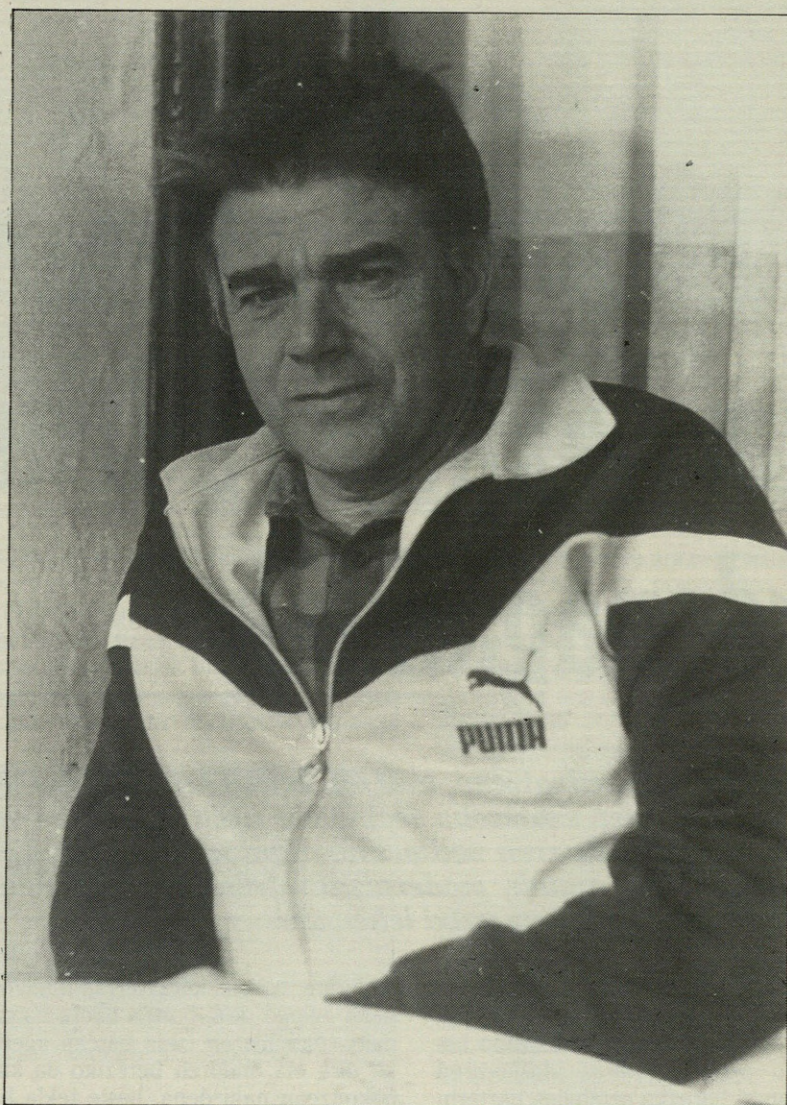
ERANTZUNA: Ez, inolaz ere. Gainera
esan dezaket, elkarte hauetan aurkitu
dudan gauzarik onena, txaketa politikoa
kanpoan geratzen dela. Honako elkarte-
tan bakarrik sukaldaritzaz hitzegiten da.

GALDERA: Eta zein da elkarte haueta-
ko diru iturria?

ERANTZUNA: Diru iturriak oso desber-
dinak dira, elkarte asko oso egoera la-
rrian bizi dira. Normalean bazkideek di-
rutza bat jarri baharra daukate, nahiz eta
gehienetan nahiko sinbolikoa izan. Ba-
ian orohar urtean zehar eginiko ekin-
tzez baliatzen dira. Kofradia guztien el-
karteari dagokionez, baita ere esan be-
harra dago zenbait ekintza antolatzen
hasia dela: liburuak, bazkariak...

GALDERA: Angulari buruzko liburu
bat kaleratzeko asmoa duzuela jakin du-
gu, zertan da hori?

ERANTZUNA: Gaur egun jendeak ez
dauka inolako informaziorik jaki honi
buruz, ez bezeroak eta askotan erez su-
kaldariak berak ere. Oso gutxi dakite

angularen inguruan jakin daitekeen guz-
tia, eta ildo honetatik joango litzateke
kaleratu nahi dugun liburu hau, Lotina
bilbotarri eskatu dioguna. Beraz eki-
poan egingo dugun lana dela esan dai-
teke.

GALDERA: Munduan zehar ere asko
ibilitakoa omen zara; munduko sukaldar-
ritzari buruz, zer duzu esateko?

ERANTZUNA: Munduan zehar ibilia
naiz, sukaldaritzaren inguruan beti ere:
Argentina, Paraguay.... Behar bada es-
perientzia politena Hungriakoa izan zen,
hango sukaldaritzak nahiko arrunta da,
baina janariaren inguruan festa giroa na-
baria da, hemengoaren antzera. Leku
guztietan gauza onak daude, baina Txi-
nan adibidez ez naiz egon, nahiz eta
hango janaria sarritan jan.

J.J. PETRIKORENA
I. GOIKOETXEA

Munduko idazkerarik konplexuenera iritsi ordenagailuak

Txineraren fonetizatzeko, hau da, betiko karakterren ordeztu alfabeto baten ezartzeko erabiltzen ziren argudioen artean informatizatzearen zailtasuna aipatzen zen, orain ez dela asko. Sinogramak, modernizatzearekin konpatibleak ote? Ezetz zirudien, urte gutxi lehenago.

Ordudanik, hainbeste da teknologia bilakatu, non problema hau ez bait da egun gehiago planteatzen, termino horietan bederen. Beraz idazkeraren erreformari buruzko eztabaida baztertu egin da Txinan.

Nola aurkezten da txineraz egiten duen ordenagailua? Beste edozein ordenagailu bezala: bere pantaila eta bere tekladoarekin. Aparato bereziak fabrikatu dira, beste batzuek berriz material arrunta erabiltzen dute, baldintza batekin, hau da, txinerak behar dituen sarrera guztiak eduki ahal izatea, ondo potentea izatea alegia.

Nola dei dakioke, haxe bait da galdera, karakter txino bati tekleado (klavier) normal batean? Guk dakiguna baino gehiago jakin behar du noski piktazaila txinarrak. Izan ere, laupabost xifratara jo beharko bait du gehienetan, karakter egokia azal dakion. Zein logikaz balia daiteke? Bi hurbilkera ditu: ahoskerarena eta karakterraren forma-rena.

Zenbat ate, hainbat maratil

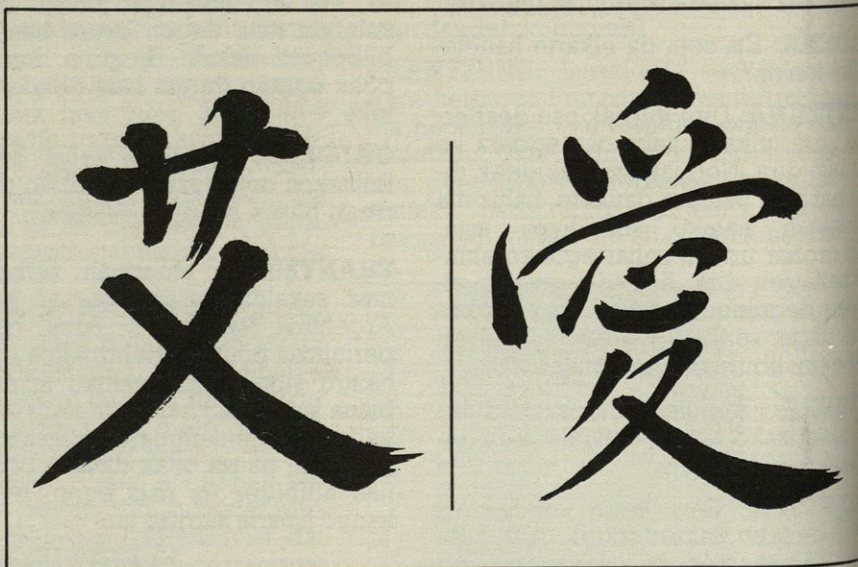
Definizio fonetikoa aukeratzen duenarentzat txineraren ahoskeraren zailtasuna da problema. Hainbat karakter berdin-berdin, edota berdintsu ahoska-

tzen dira; hortaz, karakterrak multzoka deitu egingo dira, bostna edota hamarnaka, pantailaren izkin batean agertuko dira eta ondoren bereziko da kasu bakoitzean nahi dena, beste tekla bati joaz.

Karakterraren definizio formala hau-

tatuz gero, elementurik sinpleenetatik abia gaitezke, hau da, karakterra osatzen duten marretatik. Hola, marren formak xifra bakar baten laguntzaz kodifika daitezke.

Beste soluzio bat oinarritzko elementuak bilatzearena da, ondoren marra laungarriak, eraskinak, batzen direlarik. Baina, zein dira oinarritzko elementuak, eta zein eraskinak? Zenbat marra behar ditu txineraren deskribapen informatikoak? 100 ukitutako tekladoak erabiltzen ziren hasieran, orain aldiz standardak nahiago izaten dira.

Sarrera fonetikoak daukan zailtasunik txarrena homofonia da: horra adibidez, eskuz idazkiz gero, 'ai' ahoskatzen diren bi zeinu: ordea bata (1) 'armairu' esan nahi du, eta besteak (2) berriz 'maitasuna'.

**“Kultur eta
zientzia alor guztien
berri eman nahi
izanez gero,
konputagailuak
15.000tik gora
karakter behar ditu
gutxienez”**

300.000 mikro-ordenagailu dago martxan Txinan barrena.

Karakterren generazioari begira ha-
maika ikertzaile ari da lanean aspaldi,
txinarrak gehienbat. EEBBetan hasi zi-
ren baina, Pekin, Shanghai, Taiwan eta
Singapurren ehundaka lantegi dago
gauregun.

Jakina, zertarako erabili nahi da kon-
putagailua, horrek determinatuko du
sistema baten edo bestearen hautatzea.
Estatubatuar liburutegi bateko artxi-
boak informatizatzeke edo Txinaldeko

industrial baten negozioen gestionatze-
ko, ez da batere berdin.

Nolanahi ere, sistema gehienak inge-
lesetik deribatzen direlarik, eta sistema
horietan frantsesek beren azentuak, es-
painolek beren ñak, eta euskaldunok
—adibidez— gure 'tz' edo 'ts' bikoteak

egoki intsertatzeko arazoak ditugularik,
imajinatzekoa da norainokoa izango
den txinarren ahalegina, beren koa-
dro-antzeko karakter madarikatu ho-
riek behar bezala paratu ditzaten.

Karakter bakoitzak bere helbide

Beste galdera bat: zein hizkuntza
maila nahi dugu? Hizkuntza normalaz
egin nahi dugu lan? 6000 sinogramez
aski dugu orduan. Eta, Txina popula-
rrean erabiltzen diren 2000 karakter
sinplifikatuak sartu behar ote ditugu
(gainera)? Kultur eta zientzia alor guz-
tiak izan nahi ote ditugu eskueran?
15000tik behera ez, azken kasu horre-
tan, sinogramak —22000 omen dira Pe-
kingo liburutegi nagusian.

Gehienetan gordeleku antzeko ba-
tzuk izaten dituzte sistema hauek: siste-
ma desberdinak, kodigo berezietz era-
kar ditzakegunak. Karakter bat aurki-
tzeko, beraz, nahikoa izango da bere
helbidea ezagutzea.

Arront konplikatuak ematen du guzti
honek... Alabaina, pikatzaile txinarrak
aukerako sarrera desberdinak izaten di-
tu, beraz momentu batean sarrera fone-
tikoa, grafikoa edo zuzena aukera deza-
keela. Azken ikerpenek hitzen testu-
guruak begiratzeko dituzte, eta beren
taldekatze posibleak. Hori Japonen oso
aurreratuta dago, baina japonierak ez
du ia batere zerikusirik txinerarekin.
Txinan, 1987an egin zen txineraren
tratamendu informatikoari buruzko na-
zioarteko bigarren kongresua, bertara
linguistika, itzulpen automatikoa eta
kodifikatzeaz 150 ponentzia aurkeztu
zirelarik.

Dagoeneko berrogeitamarretik goiti
metodo ezberdinak daude Txinan. Ba-
daki nondik heldu, heldu nahi dionak!

PABLO SASTRE

Txinako idazmakina, hori plomazua!

Txinako idazmakina tradizionalak
baditu gurekiko bi bereizgarri na-
barmen: inoiz ez da portatila, eta be-
re erabilkera aski konplikatu da.
Ondorioz, profesionalek bakarrik
erabiltzen dituzte, eta horretara jarri
diren beste morroi ale batzuek.

Nola funtzionatzen du hala indar
dexentea nola beren kaxan ondo pa-
raturik hatzematen diren 2000 ka-
rakterretatik bat aurkitzeko nahi-
taezkoa den entrenamendua esiji-
tzen dituen makina honek?

Kaxa batean aurkitzen dira izan
ere karakterrak oro, 50 × 30 zenti-
metrotako kaxan. Goian, gure maki-
netan dagoenaren pareko mekanis-
moa. Karakterrak aukeratzeko be-
rriz, bi ardatz perpendikularrekiko
tramankulua, bilatzen den plomo-
txoaren gainean ipiniko dena. Ondo-
ren, takal, tramankulu horrek aitzina-
ldean duen palankari sakatu eta
mugimendu semizirkular batez pa-
peraren gainean joko du plomo-
txoak, atzera bere lekura itzultzeko
gero.

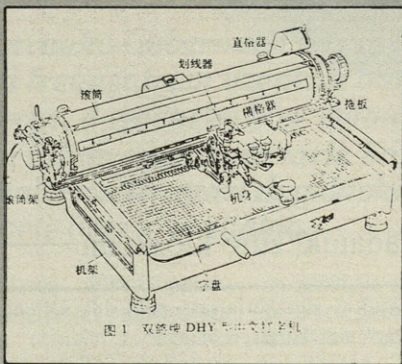

图1 双滚筒 DHY 型排字机

**Idazteko makina betikoarekin
pazientzia piska bat
hartu behar, besterik ez.**

Ez da neke. 60 kolumna eta 35 le-
rroetan aukeratu karakterra non da-
goen jakin behar, bakarrik. Eta, nahi
bada beste karakterrik? Ebentualida-
de horretarako beste kaxa bat izan-
go da ondoan, demagun beste 2000
karakterrekin. Besterik nahi? Ho-
rrenbeste eskatzen duenarentzat es-
kuz idaztea ere izango da, ba!

ELHUYAR

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

Otsaileko alean

Jadanik zure kioskoan

"Elhuyar. Zientzia eta Teknika" aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen hamaika ale jasoko ditut gainera doan "Elhuyar" aldizkariaren bi ale.

Izena.....
Helbidea..... Lanbidea
Hiria..... Telefonoa
Ordainketa:

Errenboltsoz

Kontu korrontea k/k: zenbakia..... Bankua:.....

- ☐ 1.989.erako 4.500 pta. Euskal Herria eta Frantzia
- ☐ Bi urterako 8.500 pta.
- ☐ 1.989.erako 5.000 pta. beste herrietan.

Harpidetza-txartela: ELHUYAR Kultur Elkarte. P.K. 361. DONOSTIA

Trikitalari Gazteen Txapelketan 24 bikote

Joan den hilabetearen 26an egin ziren lehen kanporaketak aurten zazpigarren edizioz burutuko den Trikitilari Gazteen Txapelketako finalaren aurretik. Orotara 24 izango dira parte hartuko duten bikoteak, apirillean zehar lehiatuko direnak, maiatzaren 14an Zaldibarren jokatuko den finalera heltzeko.

Hasiera batetik iaz finalista geratu ziren bost bikoteak (Bengoe-txea-Zabale, Elortza anaiak, Goenaga-Mujika, Intxausti-Munduate eta Illarramendi-Reizabalek), eta beste hemeretziak zortzinako taldetan arituko dira norgehiagoka. Hurrengoan Aramaion, apirilaren 16an, segidan Markinan apirilaren 23an, eta gero Azkoitian 30ean, finalerako zortziak erabakitzeko. Bizkaiko trikitixa, porrusalda, Olazar fandangoa eta arin-arina izango dira derrigorrez jo beharrekoak.

Aste honetan

«Safi Galeri», arte erakusketa-tailerra
Bilboko Las Cortes-en
(46. orrialdea)

Isidro Rikarte nafarra
Pamielarekin kaleratu
(48. orrialdea)

«Eskoria-tza» taldeak
Basati-rekin diskoa
(49. orrialdea)

Wittgenstein filosofoa
Zorroagako hitzalditan
(50. orrialdea)

Zaldubi «Bapatean 88»
bertso bildumaz mintzo
(51. orrialdea)

Munduaren Zabaletik
Kultura
(53. orrialdea)

7 FREKUENTZIATATIK 5 BANATURIK, BESTE 2-TATIK 1 EUSKARARI LEGOKIOKE

Iruñeko Euskalerria Irratia emititzen baina lizentzia zai

Nafarroako Gobernuak Iruñerako zazpi irrati frekuentzien lizentzia banatzeko aukeraz, dagoeneko bost eman ditu, biren faltan egun horietarik bat Euskalerria Irratiari dagokiokeena. Bi hilabete barru, erabakia.

Otsailaren 10ean onartu zuen Ministrari Kontseiluak irratiaren plangintza tekniko eta 21ean azaldu zen Boletín Ofizialean. Iruñeko Gobernuak zazpi lizentzia ditu banatzeko, horietarik bi nori emango erabakitzeko daukatela. Dena den, duela zenbait hilabete Colin kontseilariak jakin arazi zion Euskalerria Irratiko zuzendaria den Mikel Bujandari heurandako izanzen dela.

Euskalerria Irratia urriaren 6an ekin zion airera ateratzeari, eta iragan hilabeteotan 300 bazkidetik 730 izatera heldu da jadanik, bere sostenguari parte nagusi izaten segitzen duena. Lizentzia eskuratuz ge-

ro, instituzio ofizialetatik jasoko lukete dirulaguntzarik, eta horri gaineratu gero publizitate bidezkoa.

Mikel Bujanda ez da Gobernuaz gehiegi fio, baina «euskara errespetatzen baldin bada» aditzera eman du, «euskaldunak errespetatzen badira, guri eman behar digute». Eragozpen bakarra zera izan liteke, Gobernuak ez emititzea ipini omen duela banaketarako erizpide eta baldintza, eta hori betetzen ez dela. Bigarren arriskua, elebiduna izan nahi duen proiektu berriren bat tarte litekeela, eta aski aitzaki bihurtzea Euskalerria Irratiari ukatzeko.

Aitor Sarasua garaile Apotzagan

Pasatu den larunbatean (otsailak 25) jokatu zen Apotzaga bailarako 10. Bertso Txapelketa sonatua. Ohitura den legez, soziedadean burutuzen afal osteko giro beroan, sei bertsolari izaki parte hartzaileak, hiru zahar eta hiru gazte mingaina nork arin eta zorrotzago: Beitia, Maximo Letona eta Iñaki Plazaola, eta Izarzelai, Aitor Sarasua eta Danel Goikolea.

Memoria apur bat eginenez gero, gogoratuko zara Jon Sarasua eta Beitia-aren artean izan ohi zela urtero erronkarik galantena, Jonek tinko eusten ziolarikgogotik bere alde egin arte balantzak beti.

Aurtengoan ordea, ez du Jonek parte hartu, baina hala eta guztiz gazteak nagusitu dira berriro ezbairik gabe. Jonen anaia den Aitor Sarasuak ihardun zuen primeran, eta atzetik Izarzelai.

ZAZPI GAZTEK ORAIN URTEBETE ZABALDU ZUTEN GALERIA EXPERIMENTALA BILBOKO LAS CORTES-EN

‘Safi Galeri’, erakusketa-tailerra: «Artea sentimenduen adierazpen intuitiboan datza»

Leioako Arte Ederretatik botatako zenbait ikasle Berlinetik barrena ibili, eta Bilbora itzultzean Las Cortes-en lonja bat zabaldu zuten duela urtebete. Safi Taldea osatzen duten zazpi artisten galeria erakustoki eta tailerra da era berean. Bertan hartu genituen argazkiok.

Akzio plastikoa - *Safi tailerra* - Erantzun plastikoa Moztu karea lotzeaz spray kateatua olio urradurak alantzeazko zipristinetan atxekitzen kartoira leun ura akrilikoz begiratuaren parrastadatik sakabana fotokopiak apurtzenago plastiko erre kiratsu sloganetara lokatzetan ziztu bihurriturik espartzuari etena ohiarentzat kolaz biltzeko zintzilikario mikatze gurizeen karkais modelatua astiro lehertuz brotxa.

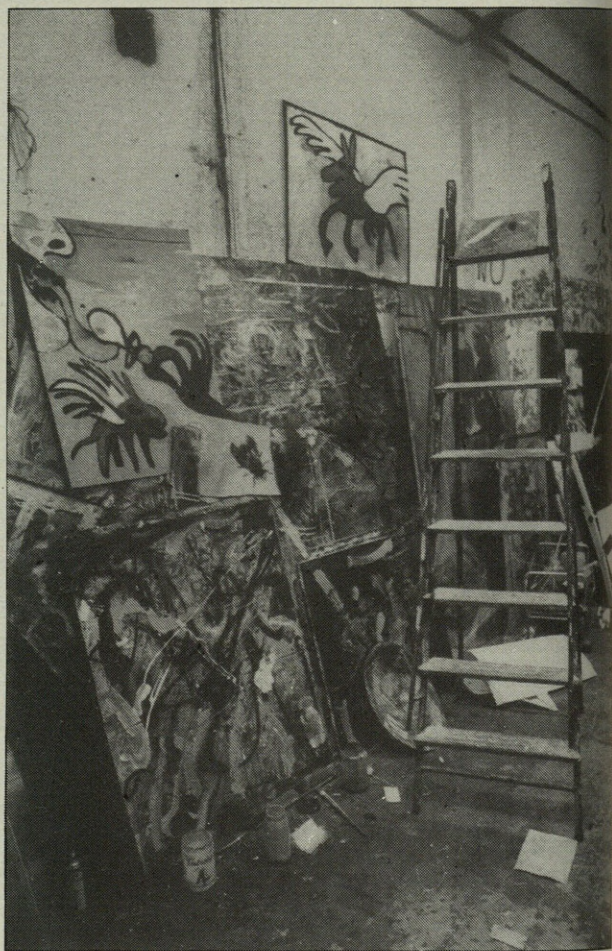
Ekimen plastikoa - *Safi Galeri* - Arte erakusketa. Bilboko Las Cortes-en alokatutako lonja batetan Plentzia, Portugalete, Algorta, Bilbo, Altsasua, Donostia eta Errenteriko zazpi gazte (Safi Taldea) zabaldu zuten orain urtebete arte galeria-tailer hau. Lan artistikoaren esperimentatzeko eta erakusketa nola orotako trukaketa gunea: ikusgarriak kontzertuak performanceak erakusketak hizketaldiak bideoak. Arte zirkuito ofizialeetatik ate gera-

tzen diren obren biltoki, egungo espresio artistiko gaztearen lan, promozio eta festa leku bilaka daiteke Safi.

Artea ekimen eta akzio plastiko gisa ulertzen du Safi taldeak, eragin soziala bilatu behar duena jendearen partaidetza zein erreakzioa proboka ahal izateko. «*Artea denon patrimonioa da, eta ez bakarrik 'artista' direlakoena. Artea gehiago da sentimenduen espresio intuitiboa, ezagutzaren aplikazio eta erakusketa baino.*»

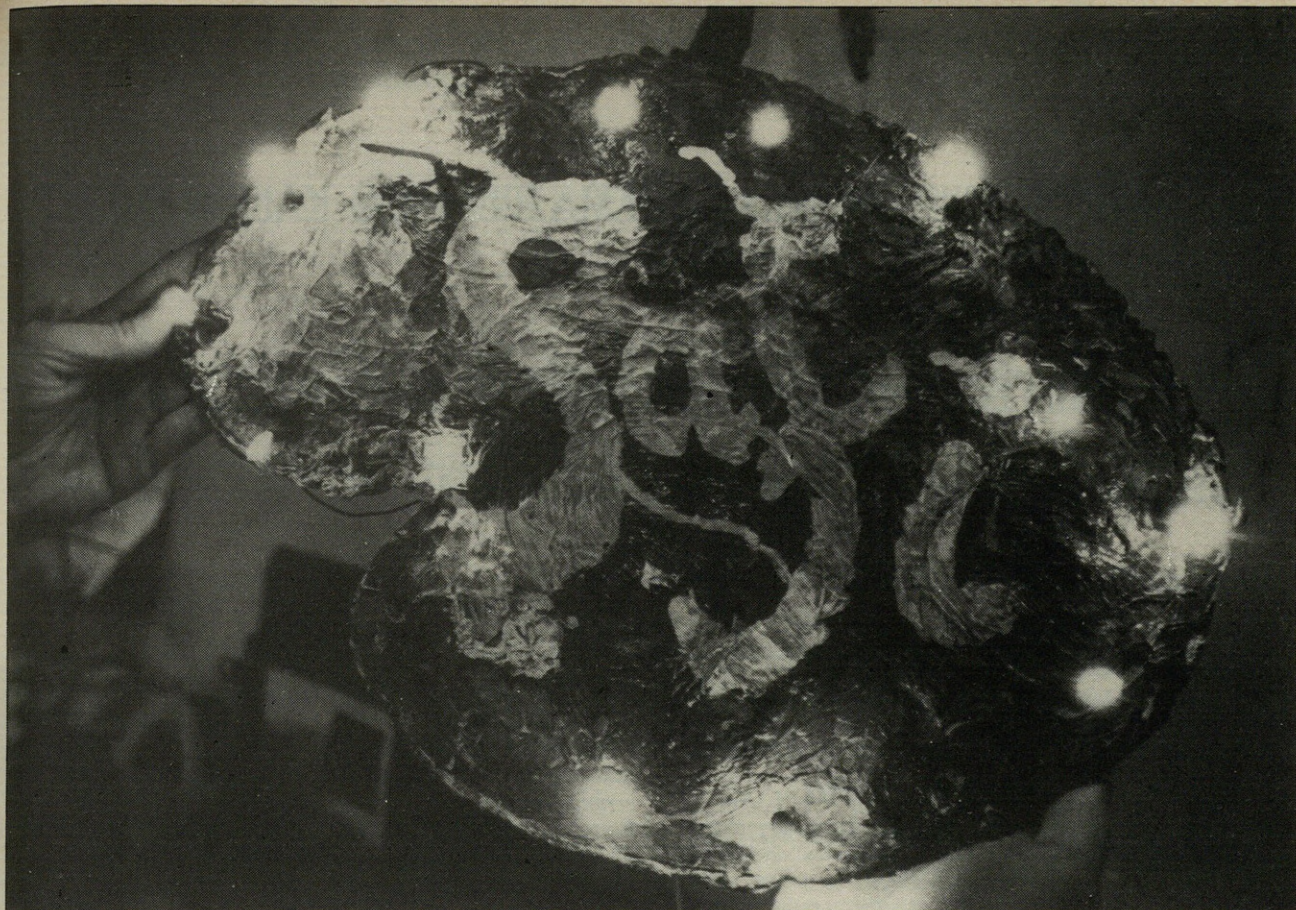
Collagearen estetikatik abiatuta imagina sideraletarainoko bide anitz ageri, orohar baliapide plastikoen distorsiorako joera askea nabarmentzen. «*Dada gure iturria, collagearen estetika, baliapide guztien nahasketa medio burututako ekimena.*»

«*Errealitatearen agerpen kutre eta itsusia azalera daukagu, ze benetako gizona garbi eta orbangabea balitz bezala aurkezten saiatzen bait zaizkigu, eta berez naz-*

© ALFREDO ALDA

“Errealitatearen agerpen kutre eta itsusia azalera daukagu. Zatarra edertzat agertzera koan barne mundu subjektiboak biziki ezagutarazten dira”

© ALFREDO ALDAI.

© ALFREDO ALDAI.

© ALFREDO ALDAI.

“Dadá da gure iturria, collagearen estetika, baliapide guztien nahasketa medio burututako ekimen plastikoa”

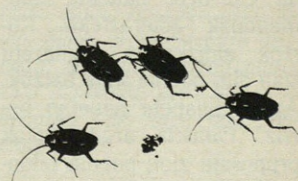
kagarria da gizona. Ustel eta zikinkeria nabardura garbizaleak izan ditzake bere iturrian. Zatarra edertzat agertzera koan barne mundu subjektiboak biziki ezagutarazten dira, errealitate anitz eta desberdinak.

Arte lantoki eta pabeloien faltan, laborategi ikusgarria bihurtu da honez gero *Safi Galeri*, eta tailerraren sostengurako diseinu eta dekorazio kooperatiba empresa moduan antolatzen hasiak dira. Pub, taberna, eskaparte edota ETBrako dekoratuak dira oraingoz beren lan komertzialetarik zenbait.

Erantzun artistikoa - *Safi erakusketa-tailerra* - Ekimen plastikoa - Eten guraizetako fotokopiak ziztu modelatzen

sakabana zintzilariozko sloganak bihurriturik kartoira karkaisez bilduta plastiko leuna begiratuaren espartzuan atxekitzear akrilikoak apurtzenago oihalarre zipristinetatik kiratsu mozteko alantrezko urraduren olio parrastadara astiro lehertzen uraz karea brotxa lotura lokatu kateatzen spraya kolatan.

PERU UNTZUETA
(X.ELIASen testuan oinarritua)

PAMIELAREKIN «BIDE ERTZEKO POEMA BILDUMA» KALERATU

Isidro Rikarte: «Mezu estetikoan bakarrik ez dugu geratu behar»

Poeta berria eta gaztea, oraintsu Pamielak argitara eman dio bere lehendabiziko liburuska, poema bilduma. Isidro Rikarteri ez zaio gogoko idazle deitzea, dioenez oso goiz bait da bere burua poeta bezala kokatzeko. Ilusioz beteta, kritiken zai geratzen da.

Erabat erdalduna den Nafarroako Lerinen jaio zen Isidro Rikarte, duela 33 urte. Euskararekin laster identifikatu zen eta euskarari ekiten hasiko zen AEKko Arturo Campion euskaltegian. «*Hor hasi nintzen euskara ikasten hizkuntz komunitate batekin identifikatzen bait nintzen, eta horregatik horren ardazta ikasi nahi izan nuen*». Ikasten hasi eta denbora laburrera menperatzera iritsi zelarik, irakasle lana bete zuen Arturo Campionen bertan. Hiru urtetan gutxi gorabehera ikasi zuen hizkuntza, baina dioenez oraindik ikasten omen dihardu.

Gaztarotik datozkio poesia idaztearen zaletasuna eta grina, hamabi hamahiru urtez idatzi zuela bere lehendabiziko poema. Idatzitako gehiena poemak izan dira, egokiago eta errazagoa aurkitzen du eta bere baitako sentimenduak adierazteko. Korro aldizkarian argitaratu izan ditu poema solte batzuk. Azken hilabete hauetan berriaz, Pamiela argitaletxeak proposatu zion poema bilduma baten kaleratzea.

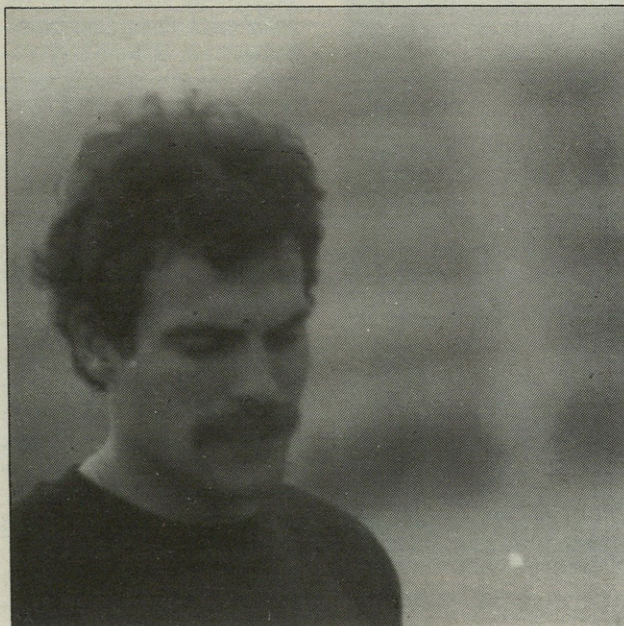
Isidro Rikartek, harridura gaindituz, Iruñeko Udalaren lehiaketan aurkeztutako poemak eta zituen beste batzu eta «Bide ertzeko poema bilduma» liburuak forma hartu zuen.

Bi partez osatua

Bi zati ezberdin bereizten dira «Bide ertzeko poema bilduma» liburuan, «*ia-ia landu*

gabeko poemak, edo behintzat bigarren partea osatzen dutenak baino gutxiago; hau da, lehendabiziko zortzi poemek moldatzen duten lehen parte, udal lehiaketan aurkeztutakoak. Bestetik, gainerako poemak, landuagoak, errima, ritmoa, neurria, errekursoak zainduagoak daude, intentzio gehiagorekin egitera sartu bait nintzen», azaltzen du.

Isidro Rikartek poesia mezu estetikoaren gaineko mezua bezala definitzen du, «*ez dugu mezu estetikoan bakarrik geratu behar*» dio, «*hizkuntza komunikazioa bait da, eta komunikazioa denez, bere funtzio nagusia adierazpena izaki, mezua transmititu behar duzu eta ez gelditu forman bakarrik*», azpimarratzen du.

Ezagutu berria den idazle honek bapatasunean kokatzen du bere etorria, baina argi du «*musa*» hori presta daitekeela. Asko irakurtzea ikasteko modutako bat da, errazago bait da gero etorria». Ez dio gehiegi konbentzitzen sariketetan parte hartzea, «*mugatu egiten zaitu eta*». Dioskunez, «*poetak bere buruarekin leila izan behar du batez ere*». Horregatik ezin du lehiaketak inolako helburu izan.

Orain dituen asmoen artean bere burua prestatzean dauka nagusi. «*Orain klasiakoak irakurri nahi ditut, euskal eta erdal klasiakoak, klasiakoetan murgilduz haiek egingutako obrak aztertzeke neure neurrian*». Prosan idaztearen ideia ez du baztertzen, «*baina nik uste prosak lan iraunkorra esijitzen duela, denbora gehiago; poemagintzan ordea, poema bat idazten duzu eta hor gelditzen da osorik, hurrengoa noiz idatziko duzun baldintzatzen ez duela*».

Bere gustoko poeta Gabriel Aresti du, «*bere poesia-ekin bide berri bat zabaldu bait zuen. 'Baserrian' kokatuta zegoen poesia hirira ekarri du, sozialagoa eginez, gizonaren aldeko poesia*». Arestiren obrarekiko gusto hori bere bildumako lehen poeman antzeman daiteke, non «*Gabriel Arestiri zenbait gogoea*» aurkeztzen duen.

Estilo eta luma garbia, barne sentimenduen adierazterakoan modu zuzen eta erraza aurkitu bait du Rikartek.

MARTA DIEZ

EXTENDED PLAY: SEI KANTU, HAMAICA MINUTU ETA PIKUTAN

Eskoria-tza: «Joan eta jo, egun bakarrean grabatuta»

Lau gazteren artean osatzen dute «Eskoria-tza» hard-core taldea, eta izen bera izango du laster batean Basati Diskak etxeak kaleratuko duen extended play plastikoak: sei kantu bizkor, orotara hamaika minutu eta piku. Bost urteren buruan agertu duten amorrazio konzentratua.

Baxuaren tentsioz (Pepe) eta bateriaren arrapaladan (Suso) kitarrak egiten du tarrata lehorra (Errasti). Sekula garbi entzuten ez den Xabinen ahotsak eusten dio arrapostuka: «gure senadore ta presidentia, denok larrua jotzen, ze energia polita, gure senadore ta presidentia». Sei kantu bilduko ditu Basati Diskak kaleratuko duen plastikoak: Sodomia, Azken Gerra, Gorrotoa, Sentimentala, Demokrazia eta Neurosia; seirak EP (extended play) batetan.

EP plastikoa single baten tamainakoa da, baina iraupen luzekoa, alde bakoitzeko sei-zazpi minutu gorde ahal dituen, eta guk dakigula Euskal Herrian halakorik argitaratuko den estraineakoa.

Eskoria-tza 1984. urtean sortu zen, lau kideek hamabost urte inguru baino ez zituztela, lehenetarikoa gainera hard-corean entseiatzen hasiko zirenak. «Orain bi-hiru urte Joakin hanka egin eta Pepek hartuko zuen baxua. Denon artean egiten ditugu kantuak eta normalean neronek letrak», zioskun Xabinek. Basatiko Jabinen proposamenaz, iragan den uztailen burutu zuten gra-

baketa, «egun bakar batetan, joan eta jo. Zortzi grabatu genituen, baina bi utzi ditugu kanpoan: Satanas eta Egoismoa».

«Gero eta polikiago egiten ditugu kantuak»

Bizia baino garratzagoa da Eskoria-tzaren musika. «Esaten dute hain bizkor jotzen dogula ze ez bait da ulertu ere egiten. 'Demokrazia' kantua da grabatutako lentoena, poperoena edo, nolabaiteko molodia nabarmenagoa duena edo, skin aldera: 'Demokrazia, herriaren boterea, berdintasuna, askatasuna, ez ez, ez dugu hori sine-tsiko'. Uste dut gero eta polikiago egiten ditugula kanta, gustua hartu behar jako».

'Sodomia' Reagan-en administrazioak sodomia debekatzen zuen legea atera zuenean sortu zen, «ze beldurra IHESarri! Hori izan zen Peperekin ateratako bigarren abestia, eta 'Demokrazia' lehenengoa». 'Sodomia' eta 'Azken Gerra' bertsiok dira, «Holandako zinta hard-core batzutan entzun genituen, motelago jota noski. 'Azken Gerra' amorrur leherketat bat da, 'gerra zikina, nuklearra, mila bomba jauziko dira...'. 'Gorrotoa'k sarrera batez aurkeztzen da abiadura itzelean abiatzeko gero, «Errastik goitik behera atera zuen». 'Sentimentala', «gehien gustaten jarena, preziosa, sentimenduz betea. Lagun bat hil zen egunean egin genuen, eta ezin da esplikatatu daukon guztia».

Estudioan ahotsa zeharo aldatzen dela azpimarratu nahi izan zigun. «Neurosia' kantua estudioan bertan egin genuen ia inprobisatua, ez zegoen lehenagotik. Entzun nuenean harrituta geratu nintzen ahotsaz. 'Ostia!, zelan entzuten den!'. Zuzenean ez daukot halako ahotsa, baina hala ere esentzia mantentzen da. Estudioetan ematen du labadora batetik ateratzen dela ahotsa».

Azalean Eskoria-tza, atzean Karmelo kolegak eginiko taldeko lauron marrazkia. Bi aste barru edo eskuragai gaztetxe, taberna nahiz dendetan. «Beste kantu pare bat egin ditugu berriak. Baina ez dugu asko jotzen. Beno, orain asteburu guztietan entseiuak diskoa ateratzen denerako, sarri samar jo beharko bait dugu apur batean».

GORKA ARRESE

ZORROAGAKO FILOSOFIA FAKULTATEAREN 10. URTEMUGAN

Filosofiako Bigarren Ihardunaldiek Wittgenstein-en pentsamendua gaitzat

UPVko Donostiako Zorroaga Filosofia eta Hezkuntz Zientzien fakultateak bere 10. urtemugan, filosofia ikastetxeko ormetatik herritaratu asmoz, ihardunaldi batzu antolatu ditu negu honen amaierarako: «Etika, Razionaltasuna eta Politika» eta «Wittgenstein (1889-1989)», mamiak.

Iaz «Hizkuntza eta Boterea» titulupean Filosofiako Lehen Ihardunaldiak burutu ziren Donostia, Zarautz, Ordizia eta Eibarren emandako zenbait hitzaldi eta mahai ingururen bitartez. Aurten «Etika, Razionaltasuna eta Politika» titulua jarri zaie hasi berriak diren Bigarren Ihardunaldiei. Otsailaren 22,23 eta 24ean hitzaldi bana eskaini dute Esperanza Guisan (Compostela), Jose M. Mardo-

nes (EHU) eta Amelia Varcarel (Oviedo) irakasleek.

Martxoaren 15, 16 eta 17an Zarautzen izango dugu ihardunaldien segidan parte hartzeko aukera. Joxe Azurmendi irakasleak (Donostia) «Miranderen kritika iraultza frantsesari» titulua jarri dio lehen egunean jorratuko duen gaiari. Juan Berraondok (Donostia) «Arrazoi hutsa eta giza arrazoia»z hitz egingo du bigarrenean; eta az-

kenik, Lasarte, Tolosa eta Donostiako institutoetako filosofia irakasle diren K. Larrañaga, J.I. Lasa eta J.M. Matxainek «Politika eta Etika»ri buruzko mahai inguru batetan parte hartuko dute.

Wittgenstein (1889-1989)

Aurten ospatzen da Ludwig Wittgenstein filosofo austriararen jaiotzaren mendeurrena. Cambridgeko Unibertsitatean filosofiako irakasle izan zenak eragin itzela izan du eta izaten jarraitzen du gaur egungo filosofian, hil aurretik liburu bakar bat argitaratu zuen arren: «*Tractatus Logico Philosophicus*» (1922).

Russelen ikasle honek ez bide zuen bere maisuaren pazifismoa praktikatzeko, eta Lehen Mundu Gerratean austriarrekin borrokatzen zuela eman zizkion azken ikutuak «*Tractatus*»ari. 1918an preso hartu zutenak bukatu zuen, eta kopia bat bidali zion Russelli, sarrera egin ziezaiola. Antza, ez zitzaion honek eginiko kritika sobera gustatu, eta hasiera batetan ez zuen liburuarekin batera argitaratzerik nahi izan, 1922an Russelen sarrera eta guzti kaleratuko bazuen ere, Wittgenstein-ek erabat utzita zuela filosofia.

Hamar urte pasatu zen filosofiaren mundutik aldentuta 1929an Cambridgera itzultzen den arte. Hemendik aurrera egingo dituen lanek «*Tractatus*»en azaldutako ideien kontrako kritika zuzena osatuko dute. Aipatu liburuaren oinarritzko ideia zera zen: logikak ematen digu hizkuntzaren eta errealitatearen egituraren berri. Orain zeharo kontrakoa de-

fendatuko du: hizkuntza arrunta logika baino askoz aberatsagoa dela eta honek ezin digula haren ezaugarri nagusien berri eman eta are gutxiago errealitatea zer den jakiteko biderik. Ideia hauek 1935etik 1949era landutako «*Ikerketa Filosofikoak*» lanean agertzen dira argien.

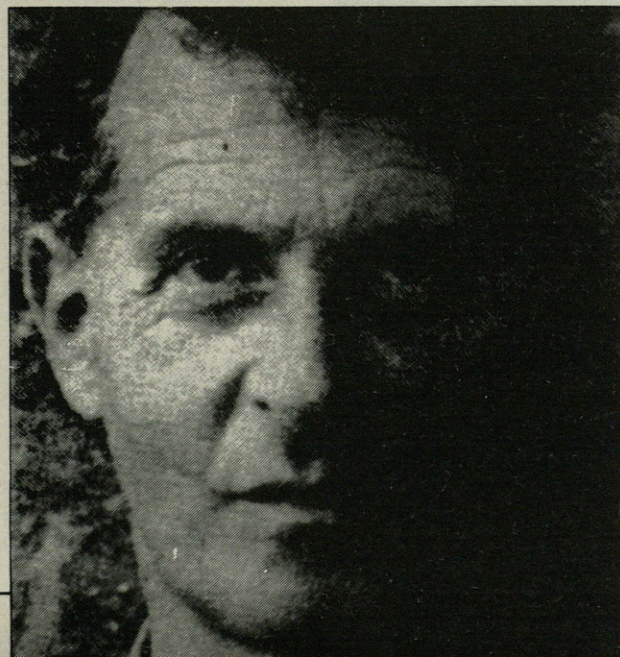
Jarrera aldaketa honek justifikatzen du bere pentsamendua aztertzerakoan egiten den bereizketa garbia: lehenengo Wittgenstein, gaztea, batetik, eta bigarren Wittgenstein, azkena, bestetik. Bi etapa, bi teoria, filosofiaren bi eremu nagusitan eragin izugarria izango dutenak: positibismo logikoan eta filosofia analitikoan.

«Lehoiak hitzegina... eta guk ulertu ez»

«*The lion speaks... and we don't understand. Wittgenstein after 100 years*» da ihardunaldiak irekiko dituen komunikazioari B.F. McGuinness Oxfordeko irakasleak jarri dion titulua. McGuinness-ek gain, Von Savigny (Bielefeld), Flum (Freiburg), Garcia Carpintero (Bartzelona), Blasco (Valentzia), Garcia Suarez (Oviedo), Moulins (Berlin), Vega (Madril) eta Sadaba (Madril) dira Euskal Herriko kanpoko unibertsitateetarik datozen ponenteak, Deustuko eta Donostiako irakasleekin batera.

Egunero hiruzpalau hitzaldi eta mahai inguru bat burutuko dira martxoaren 1, 2 eta 3an Zorroagako fakultatearen areto nagusian. Mende honetako filosofo handienetarik baten pentsamenduaren berri eduki nahi duenarentzat aukera galanta.

KEPA KORTA

«BAPATEAN 88», PLAZAZ PLAZA KANTATUTAKOAREN LEKUKO

Zaldubi: «Bapatean botatako bertsoetatik asko haizeak eramaten ditu gaur egun»

Īñaki Larrañaga eta Zaldubiren gidaritzapean Bertsolari Elkarteak «Bapatean 88» bertso liburua argitaratu berri du, bertan urtean zehar herriz herri jasotako 600 bat bertso biltzen direla. Lan honi buruz hitzegiteko ARGIAko gure kolaboratzaile den Zaldubirekin mintzatu gara propio.

1988. urtean hirurogei bat bertsolarik Euskal Herrian zehar kantatu duenaren testigu zabala dugu eskuartean darabilgun liburu hau. Ildo berriak dakarzki liburu honek bertsolaritzara, orainartean ez bait zegoen honelako lanik; Txapelketa Nagusietan abestutako bertsoez gain, ezer gutxi argitaratu bait da.

Eremu zabalaren bila

Inongo mugarik gabe, adin guztietako bertsolarien lanak aurki daitezke bilketa honetan. «Hasieran ezarritako erizpideen artean, nagusienerikoa bertsolaritza bere eremu zabalenean hartzea izan zen. Ildo honetatik, zenbait bertso saio luze eta onak baztertu behar izan ditugu gure nahiaren aurka, baina bertsolari gehiagoren presentzia egokiago ikusi dugu bertsolari batzuren saio luzeak baino».

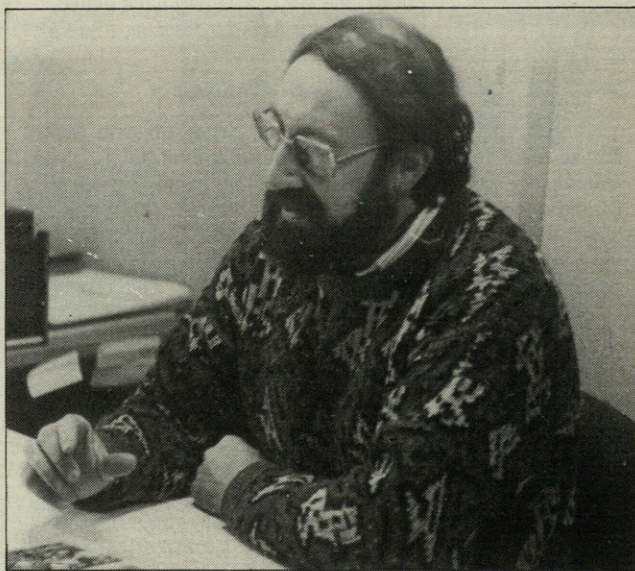
Liburuari egin dakioken kritika bakarrenetakoa, giroaren deskribapen eza da, ez bait da ikuslego kopurua, giroa... aipatzen. «Behar bada liburu honetan egin dugun

akats nagusia hori izan da. Badaude xehetasun batzuk, baina oraindik gehiago esan beharko genuke: nork antolatua, zergatik, jendetza, giroa».

Bertsolaritzaren inguruan argitaratutako liburuak, orohar saio zehatz batzuen inguruan gauzatutako liburuak izan dira, «hemen egin duguna, urtean zehar leku eta ordu desberdinetan buruturiko bertsoen hautaketa izan da, gure erizpideen arabera noski».

Aportazio berriak erizpidetzat

Urtean zehar, Euskal Herriko herrietan barrena, hainbat eta hainbat saio gauzatzaren dira, guzti hauek 600 bertsoan biltzea ezinezkoa delarik. Bertsoen bilketaz gain, 'egokiaren' hautaketa da lanik zailena, honetarako zenbait erizpide erabili direlarik. «Nere ustez bertso ona aportazio berriren bat dakarrena da, bai teknikaren aldetik, bai gaiaren aldetik. Kontutuan eduki dugun beste gauza bat, bertsolaritzaren

izaera historikoa izan da, honen ondorioz oso jorratuak dauden zenbait gai bildumatik ate utzi ditugularik, nahiz eta bertso saio onak izan».

Gaien artean, bertsolaritza historikoa izaki, gaur egungo arazoan inguruan dabilzan bertsoak biltzen saiatu dira Īñaki Larrañaga eta Zaldubi. «betidanik bertso saioetan entzun izan dugun ollategiaren gaia adibidez, alperrikakoa da jartzea. Baina bertsolariak gaur egungo gai batekiko duen jarrera ikustea oso interesgarria izan daiteke: ikastolen arazoa, lantegiko kontuak....».

Urteetan zehar, gure aiton-amonek buruan gorde izan dituzte plazaz plaza botatako bertsoak, «baina gaur egun, bapatean botatako bertso asko eta asko haizeak eramaten ditu, gure helburua honako hauek jasotzea litza-

tekeelarik. Bapatean kalera-tutako bertsoen bilduma bat edukitzeko aukera eskeintzen du azken finean liburu honek».

Jakina da Bertsolari Elkarteak azken denboraldi honetan ildo honetatik zenbait saio egin saio egin dituela. «Bertsolari elkarte nahiko kezkaturik dabil azken honetan esparru honi dagokionean, eta hasia da honez gero antologia egiten, zintak, telebista bildumak eta beste hainbat materiale jasotzen».

1988. urteari dagokion bertso bilduma kaleratu berri den honetan, martxan da jadanik 1989ko bilketa, herriz herri gauzatzen den bertso saio orotan Zaldubi eta Īñaki Larrañagaren grabagailua begibistan delarik.

MIKEL ARRIETA

Paperetan idatziak

LITERATURA JOLAS GISA

Uste diat azkarregi abiatu naizela literaturaren karrera honetan. Lau urtetan hamar izenburu jarri zetiari kalean. Trilogia fama-tua agindu nuenean, nere lana programatu eta etapak erretzea beharrezko nuela pentsatzen nian eta programa horren eskulabu izan nauk. (...) Orain berriro profesionalismoaren izenean nere buruari ezarri nion programa hori baztertu eta «Kappo» idazten hasi nintzenean sentitu nuen plazer bere- itzuli nauk eta literatura jolas bat bezala hasi nauk egiten.

Pako Aristi, («Hemen», 89-2-24).

EUSKO IRRATIA NAFARROAN

Eusko Irratia ezin da zuzenean sartu Nafarroako lurretan, hots, Nafarroatik bertatik emitituz. (...) Sar- tzen bagara, Euskal Komunitate Autonomoko instalazioetatik izango da, duintasunez, komunikabide guztiek egiten daben legez. (...) Gernikako Estatutuaren 19. artikuluan esaten de- nez, Eusko Jaurilaritza izango da bere komunikabide pro- pioak bultzatu eta arautu egingo dituen.

Jose Mari Iriondo, («Eguna», 89-2-23).

AEK HABE BAINO 10 URTE AURRETIK

Euskarazko irakaskuntza da AEKren zeregin nagusia eta alternatiba didaktikoa eta pedagogikoa eskain- tzea da bere helburua. Alde horretatik, HABE baino 10 urte aurreratuagoak gaude, orain 5 urte AEKk egiten zuena ari bait da kopiazen. (...) (Ihardunaldi hauetan) 1985ean AEKk hartutako ikaskuntz bidearen azterketa, datozen urteotan be- rarapenerako hartu beharreko neurriak, zein ikaskuntz es- trategiari buruzko hausnarketa egiteari helduko zaio.

Fermin Lazkano, («Deia», 89-2-24).

KARLISTADAREN KRONIKA FILMEA

Ez da erraza izaten gai historikoez filme onak, hau da, ondo girotutako eta oker gabeko gidoi batez burutuzerik; beti nola edo halako ikuspegi interesatuak azpi- marratzen baitira, arazoa bere onetik ateraez. (...) Tudurik maisuki erakusten digu gatazkaren abiapuntua eta abiadura. Eta ez da ez, erraza izaten, eskematismo sinplean erortzea, berez filmeanen gidoiak lengoiaren ekonomia haundiaz idaz- ten baitira.

Joseba Agirreazkuenaga, («Eguna», 89-2-23).

IPUIN TRADIZIONALA

Nire lana idaztea dela pentsatzen dut eta orain ere li- buru bat idazten ari naiz, presarik gabe baina idazten. (...) («Iraeta») ne- re irudimenezko historia hori Irlan- dako irla batetan kokatzen dut, non fraile bat bizi den, Frai Abra Kada- bra, eta babes eske emakume bat etortzen zaio bi haurrekin. Batak IRA du izena eta ETA bestek. (...) Ni nolabait euskal ipuin tradizionalen elementuetan oinarritzen naiz eta gero imajina- zioa libre uztea gustatzen zait.

Marc Legasse, («Hemen», 89-2-24).

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Josu Kamara-ri

(Kukubiltxo Antzerki Taldekoa)

— Herri Kulturaz Blai deitu koor- dinakundea sortu da Bilbon eta, esan- duzenez, kultura elitistaren aurka- ko ofentsiba bat eratzeak asmotan dabil. Ondo ulertzen bada, kulturari buruzko bi kontzeptu horiek erabat kontrajarriak dira. Baina, kultura, funtsean, eliteek egiten dutela esan- ten badizute, zuk zerorrek zer eran- tzungo zenuke?

KULTURA burgesak inposatu nahi dituen postuladutan oinarri- tutako postuladua dela. Kultura, izatez, natura eta errealitya- tearekiko jarrera, dominio dependentzia transformazio harreman- nak eta ulerpen interpretazioa da. Hau da, kultura definizioa, be- ti kolektiboaren giza adierazpenetan kokatzen da eta ez elite bat osatzen duten pertsona zehatzetan. Baina kultura bi moietan zatitu daiteke: herritarra, hau da, herritik sortua, herritarren inte- resetan kokatua eta herritarrentzat; eta bigarren, burgesa, hau da giza elite baten interesak defendatzeko, kontsumorako, herria menperatzeko, herriaren interesak ezabatzeko eta homogeneiza- tze eta masifikazioa edo unibertsalkeria inposatzeko.

Kulturari buruz hitzegiterakoan konzepzio burgesaren influen- tziapean, artea eta kultura kontzeptuak nahastu egiten ditugu. Artea, izateaz, kulturak dituen adierazpenetatik bat da. Artea, se- gun eta zeren zerbitzutan dagoen, izan daiteke elite kultural ba- tek egina, giza elite bati zuzendua edo herrikoia. Artea, burgesia- ren zerbitzutan jarrit gero elite batek osatuko du eta giza elite batentzat baliatua izango da bereziki. Bestalde, artea, herritarra eta herriaren zerbitzuan dagoenean, normalean, adierazpen ko- lektiboek osatzen da eta transmisioa izaten da helburuetariko bat.

Hau da laburturik, jarritako puntuaren erantzuna, baina azter- keta sakoneko hasiera besterik ez da. Kultura eta artearekiko in- fluentziak eta harremanak, modak, tradizioak, estiloak, serbi- dumbreak eta abar izango lirateke goian aipatutako enbortxoar- en adar harriarriak.

Puntako argitalpenak

Iruñeko «Hauzolan» liburudendak emandako datuak.

Literatur liburuak:

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Murtxanteko lapurrak», Gil Bera / Arriazu. Pamiela.
- 3.— «Henry Bengoa Inventarium», Emak Bakia Baita. Elkar.
- 4.— «Gilentegiko Gilen», Eñaut Etxamendi. GK.
- 5.— «Kantutegi Zaharra», Patziku Perurena. Pamiela.

Orotarikoak:

- 1.— «Euskal Herriko Zuhaitzak», García Bona. Kriselu.
- 2.— «Jauntxoak, burgesak eta foruak», Gonzalez de Garai.
- 3.— «Cubaguako Perla», Harriet. Habekomik.
- 4.— «Euskal Herriko Dolmenak», Armendariz. Kriselu.
- 5.— «Mitxelena, Euskal Idazlan Guztiak». Euskal E. Elkarte.

Jim Harrison amerikarra indioen idazle bilakatu

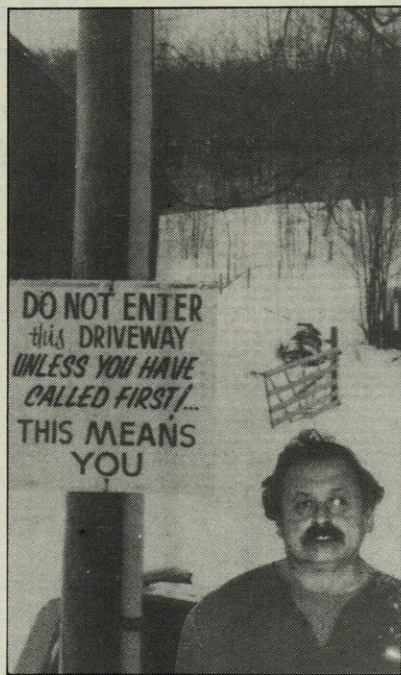
EEBBetako Lake Leelanau-n bizi da telefonorik eta argirik gabeko etxe batean nahiz eta «Udazkeneko leiendak» bere liburuko narrazio bat zinemara eramana izan. «Dalva» agitaratu du, bere seigarren nobela, indioen mendietan bizita. Poesia ere badu. Espazio handien eta naturaren poesia.

«Esaten da ez dagoela bigarren aukurik amerikar literaturan, baina nik uste dut baietz. Badagoela. Literatura estudiantzen laister ohartzen da bat idazleek dauzkaten arazo handiez. Arrakasta edota porrotaren ondorena» dio mendiko bakardadean bizi den Jim Harrison idazleak.

Jet-set-etik aldegitia, interview-etan ez galtzea, eta arnasa hartu beharra aipatzen ditu Faulkner-ekiko ahaidetasuna aldarrikatzen duen honek.

«Dalva»n indioei buruz ari da: Dalva-ren aitona misiolari izan zen indioen artean, Dalva-k tesi bat prestatu du indioei buruz: «Gure liburuetan ez dago indioei buruzko historia zuzena. Benetazkoa, —dio Harrisonek—. Nazien moduan ihardun izan da haiekin. Ehunda hamar zibilizazio ezberdin deuseztu dira. 70. hamarkadan ondo ezagutu nituen indioen aldeko mugimenduaren liderrak, erradikalen alde nongoen eta Vietnam-en aldeko manifestazioetan hartzen nuen parte. Baina ez nintzen inplikatu; ez daukat politikarako talenturik, irrazionaleria naiz. Gainera asko edateko joera neukan... Ez zait arraroa egiten orain argitaratzea 'Dalva' erreibindikazio mugimendua atzera egin badu ere. Reagan-ek okerragotu egin du egoera. Oso gogor tratatu ditu indioak. Hopis umeak aurkitu izan ditut elurretan oinutsik ibiltarri».

«Udazkeneko leiendak» bere liburu-ko narrazio bat zinemaratuta berria izan da Mexikon, Tony Scott (Top Gun) zuzendari eta Kevin Kostner eta Anthony Quinn aktore. Jack Nicholson-en laguna izanik erraz samar zabaldu zaizkio Hollywood-eko ateak, nahiz eta berak behin eta berriz esan gaur egun ez duela ezer jakin nahi zinemarekin. Nicholson-en mezenasgoari behintzat ez dio uko egin.

Indioen genozidioaz dihardu Jim Harrison-ek bere «Dalva» nobelan.

«Idazle gehienek ez du ezagutzen hiru klase hegaztiak gora. Hauxe da begi batetik baino ikusten ez duen Jim Harrisonen eritzia. Berak belarria jartzen omen du inguratzeke. Kilometroak eta kilometroak korritzea atsegin badu ere ez du argazkirik ateratzen paisaiaz jabetzeko. Eta paisaia zabalak dira deskribatzen atseginen dituenak.

«Idazle proletario bat naizela esan du New York Times-ek, honek ez du esan nahi gauza onik gura ez dudarik. Gauza onak ordea denbora eskatzen dute eta ez dago denborarik bere prezioa ordaindu gabe».

J.M. HERITZ

Arkitektura turismorako Ekialdeko Berlin-en

Spree ibaiaren bueltan dagoen Nikolai-ren auzo historikoa birre-raiki dute Ekialdeko Berlinen. XVI-XVII. mendeetan zegoen moduan birre-raiki du Stahn arkitektoak. Alexander Platz eta Unter den Linden zona monumentalaren ondoan postalezko auzoa geratu da bere ostatu tipiko eta guzi. Orainsu inaguratu dute turistentzat jarria dagoen auzoa.

Palestindar kultura Bilboko Arriagan

Otsailaren 27tik martxoaren 4ra palestindar kulturaren berri izan ahal izango da Bilboko Arriaga antzokian, 'Askapena' erakunde internazionalistak antolatutako «Palestinarekin Ihardunaldiak» direla medio. Bideoak, palestindar arteari buruzko sinposiuma, kultur konprometuzari buruzko mahai ingurua, palestindar literaturari buruzko solasaldia, komunikabideak, emakumeen egoera, intifada, musika...

Armeniari buruzko argazkiak irabazi World Press 89a

«1988ko argazkia» izendatu dute David Turnley amerikarraren argazki hau World Press 89ko edizioan. Elurra. Emakumeak negarretan inguruan, gizon bat lurrean makurturik semearen hilotza besarkatzen, 17 uro Boris semaren hilotza besarkatzen. Armeniako lurrikara. Esan hamar mila argazkitik gora zeudela Armeniako lurrikaraz. 62 herritatik joandako 1287 argazkilarik eginik. Artea, kirola, eguneroko bizitza... ohizko beste sailetan ere banatu dituzte sariak.

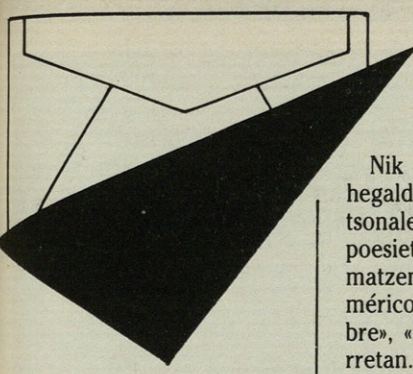
Manoel de Oliveira-k «Kanibalak» zuzendu

«Kanibalak» izena du Manoel de Oliveira zine zuzendari portugaldarraren azken filmak. Maitasun kontranatura bat, giro aristokratikoa, ipuin erromantiko portugaldarra... Opera moduan egin dago kanibalismora iristen den pelikula estrabagante hau. Hamar urtez pelikularik egin gabe zegoen Oliveirak Portugaleko historia eta mitoei buruz egitea pentsatzen du hurrengoan.

Larrun

Hona gure alea,
euskal nazio
proiektu bati
buruz

Arte de marear

Jon Juaristiri, idatzi duen «Arte de marear» (Hiperión, Madrid 1988) dastatuz gero, berak dioskun bezala, euskaldunok ez diogu hilobi handi-dotorerik eraikiko. Beste askori ere ez.

Baina egia esan, nik Deus-tuko Euskal Filologia ikasleei «Arte de marear» irakur dezaten aholku emango diet.

Jon Juaristiren poesia gus-tura irakurtzen da. Badu giarrik, badu indarrik, badu hizkuntzaren tolesdurak apainki azaltzeko dohainik, badu arimaren lainoak kolore soti-lez janzteko zaulitasunik.

Betiko herrak ageri ditu orain ere. Beti esan izan dut Jon Juaristik, uste duena esateko kemena izan duela. Txalogarria da, guretzat mingarria bada ere. Juaristiren kritika sendagarri gerta liteke. Berak behin eta berri-ri esaten digu («Epístola a los Vascones») eman dizkigun gatziguei ez diegula jaramonik egin. Behar bada zuzen dabil. Horregatik jarraitzen omen gara «*tan brutos como antes / sin Franco y con Ardanza*».

Liburua bukatu eta Quevedoren irudia heldu zait burutara. Haren ironia, irri beltza, garraztasuna, gezi mingarria zoragarri dantzatzendu.

Aspaldidanik iruditu zait (eta frogatzen ez litzateke gaitz izango) kasu konkretuei lotuegi dagoen poesia, gora jasotzen zailtxo dela. Gizaki orokorrari dagozkion gutuziak, beldurak, herio-minak zuzenago eta hondorago sartzen zaizkigu bihotz-adimenetako zokondoe-tan.

Nik behintzat, musaren hegaldatzea, anekdota pertsonalei erantsirik dauden poesietan baino garbiago sumatzen dut «Del Epíteto Homérico», «Carta en Noviembre», «La Montaña» eta abarretan. Hots, polemikaren barrutik ate diren poesietan. Sortu ere, lehen, orain eta beti gorrototik baino maitasunetik poesia hobe-a sortuko bait da.

«La Montaña de Hierro, / hoy mandíbula rota de anti-gua calavera, / ríe callada-mente sobre el miedo».

Jon Juaristiren hurrengo liburuaren zain gelditzen ga-ra.

GOTZON GARATE

Euskararen berezitasun bat

Badakit feministek obsesi-bo fama daukagula baina ez diguzue askotan posibilitate handirik ematen

Diot, ba, nik, gure hizkuntzak dituen berezitasunen artean, bat behintzat, ahaztu egiten dela gehienetan (zoritxarrez gero eta gehiago).

Ikasi nuen nik txikitan, erdaraz pluralizatzeko masku-linoa erabili behar genuela, *él eta ella* elkarrekin zihoa-zenean *ellos* zirela.

Ikasi nuen ere *padre* eta *madre* elkarrekin zihoa-ze-nean *padres* zirela.

Hizkuntzak arau horiek zituen eta ez naiz ni hizkuntza horren iturburutaz aritzeko gai. Horrela zen.

Beranduago euskararekin egin nuen topo.

Euskarak ez zuen horrela-korik.

Aita, aita zen. Ama, ama zen. Biak, gurasoak. Aitona eta amona, aiton-amonak. Maisuak eta maistrak, mai-su-maistrak. Eta, seme eta alaba, seme-alabak; neskak eta mutilak, neska-mutilak.

Baina, aspaldi honetan ge-roz eta gehiago entzuten di-tugu holakoak: aita (aita eta ama), mutilak (neska eta mu-

tilak), semeak (seme eta ala-bak), eta abar luze bat.

Ez dirudi garrantzi handia ematen zaionik, Txillardeg-i, Luis Mari Mujika eta abar ere ohitura hau hartzen ari bait dira.

Emakumeontzat ederra da gure hizkuntzaren partikula-ritate hau frogatzea. Baina, batzuentzat horrelakoak huskeriak irudituta ere, arra-zoia eman beharko didazue hizkuntzak berea duen bere-zitasun hau ere mantentzea ona eta beharrezkoa izango litzatekeela gure hizkuntza-rienza ahal den neurrian berean mantentzeko.

Azkenengoa, zuen otsaile-ko 12an ateratako ARGIA-n, «Haurrak semetzat emateko ahalmena erakunde auton-o-mikoen esku» titularra zeto-rren.

Ez al legoke hobeto «Hau-rrak seme-alabatza emateko ahalmena erakunde auton-o-mikoen esku»?

MARIBELTZ

Izadia utz ezazue bakean!

Aintzinean, goseak bultza-turik gizona ehizatzaera irte-ten zenean, *bizi ahal izateko* behar zituen abereak hatze-man eta hiltzen zituenen, ehizeak sentidu bat zuen, gaur egun, bere ogibidearen bila itsasoratzen diren arran-tzaleen kasu berbera.

Halabaina, gaur egun ba-dira gure artean, eskopeta harturik jolas egiteko asmoz mendian gora jotzen dute-nak.

Aintzinean, jendeak *arte eta kiroltzat* jotzen zituen praktikarik basatienak; Erro-matar zirkoan gladiadoreen arteko borroka odoltsuak ezagunak zaizkigu. Egun, ba-sakeriaren aztarnak dirau, gizonari praktikatu ezin zaiz-kion tortura eta sufirmen-duak animaliei eragiten zaiz-kie, giza indarkeriaren azal-pen nabarmenak: zezen ko-rridak, usakume tiroketa, bo-xeoak eta antzeko *kirol eta arteak*.

Usakume tiroketa zentzu-rik gabeko masakrerik ab-surdoena dela iritzen diogu, hitz batez, 'pasada bat'. 14Usoak diana egoki bat bi-hurtzen dira eskrupulorik gabeko jende honentzat, tro-feo bat gerritik zintzilik ekar-tzea izan ohi da beraien hel-burua. Animalia baten hilke-tak sor dezakeen plazerra ehiztariengan, inoiz ezin da bihurtu akaberaren justifika-zio. Gu ez gaude ados, usoa ordeztu beste diana batzuk erabili ditzatela eskatzen die-gu, platerak hain zuzen.

Gainera, esandakoari zer-bait erantsi nahi diogu, ze-zen korridak ez direla, ez ar-te ez kultura, tortura baizik, guretzat onar ezineskoak di-ra odol festa horiek.

Gizonak, iraungo badu, elikatuko bada, bizitza for-ma desberdinak (abereak edo landareak) akabatu be-harko ditu. Honako hau abe-reen artean ere betetzen den 'lege nagusi' bat da, baina ar-gi dagoena zera da: abere batek ez duela beste bat aka-batzen plazer hutsa senti-tzeagatik. Gizonak berriz, bai.

Honez gain, mingarria iruditzen zaigu eskopetero askok ezta legeztu babesturik dauden hegazti eta abereak ere ez errespetatzea, milioi-ka kartutxo azalez mendia-zikinduta uztea, eta lotsaga-rriena, ehiztariet botatako kartutxo azalak gu jasotzen ibili beharra izatea. Eta guzti hau errematatze, gainera, mendiak beraiena dirudi, mendizaleok ezin lasai ibili horien inguruan.

Bizitzaren alde gaudenok, ez dugu begi onez ikusten gaur egungo ehizea, odol isurketa ezin delako inoiz di-bertsio bat bihurtu.

J.JABIER SEGUROLA
EKO PAKEZALE
MUGIMENDUA

Ari ari sartzen... European

1

Euskal Irrati maiteri beha egoiten naiz ordu betez
Berriak jakin nahian eta kantu ta soinuena maitez
Uste gabeko emanaldi bat nitaratu da gau batez
Euskal kantari batzu entzunak ditut kantatzen frantsesez

2

Frantsesez ere kapable zaizte hauxe duk dohain nasaia!
Nork debru eman ote dautzue hola hasteko idaia
Akzantak ere aldatu nahi hauk Europaren garaia
Dohain eder ohi gorde uztea ez zena bada domaia

3

Euskal populu eder hau zagon bere mugetan etsirik
Zuetaraino ez dauku eman gizon kapable bihirik
Alta gaur arte ez da faltatu Mixelik eta Panpirik
Zueri esker naski European sartuko gira bizirik

4

Zuek entzunez ohartu nintzen European sartu nintzala
Zuen kantuen bidez badugu repertorio zabala
Inglesez ere kanta zazue orai frantsesez bezala
Fruitu onenak emaithekoa baitago zuen ahala

5

Zuen neurriko besterik ez da edozonek hala dio
Jende guzia xoratzen dela zuen kantuen medio
Bazter orotan entzuten ditut denak dena laudorio
«Opera»n edo hor nunbait zuen sartzea luke balio

6

Nehork aitortu ote dautzue zaiztela artixta haundi
Ala nehork deus erran gabea duzue gauz hori sendi
Kantutik bizi behar duzue «Champs Elysées» ta hor gaindi
Bide haundian sartuz geroztik ez bide erditan geldi

7

Euskal Herriak orai artean sortu du kantari anitz
Lertxundi Lete Imanol eta holakoer so naiz irriz
Zuen neurriat hupatzekotan hasten ahal dira berriz
Nahiago nuke Martikorena ere hein berean balitz

8

Ez gorderik utz zuen dohainak hain dira eder ta onak
Aberastasun horri begira lorian gira egonak
Lau mendetarik aldi bat dira sortzen holako gizonak
Ez uste izan falsuak diren nik eskaini zorionak

JEAN PIERRE MENDIBURU

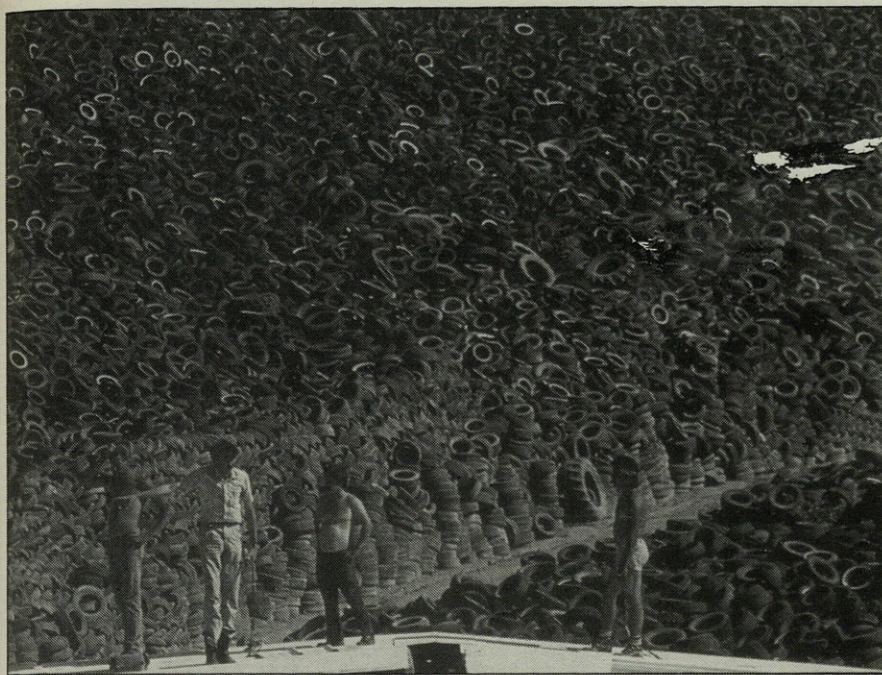
BIDAIAK

THINDOKI, S.A.

GAT 1.025

**BIDAI ATSEGINAK
ZURE NEGOZIOTARAKO**

Denboraren gorpolean.— Altsasuko kanposatuan ehortzaile zen nere lagun bat langabezian geratu ostean, egunkariko iragarki batetan beretzako moduko lan baten eskaintza egiten zela ikurri zuen: esperientzia eta lanerako adorea, zioen, ohizko baldintza derrigorrezkoak. Aspertu samar zegoen zerraldo eta hilotzak alde batetik bestera karriatu eta lur emateaz, baina ez omen zekien besterik egiten. Laneko nagusi berriarekin elkar hizketatu eta onartu zuten biharamunetik aurrera lanari ekiteko. Jasotako helbidera zuzendu zen: *kanposantua*, ipintzen zuen txartel arraro batek. Inguruko usaina ez zen portzierto hilerri batetakoa, baina. Ate eskerga zabaldu zuen eta... Bizitza eta heriotza, bi aurpegiarteko hondakinekin egin zuen topo. Ordudanik tristeago aurkitzen dut goizaldetan; lan gehiegi egiten ez ote duen galdetzen diot; berak erantzun: ez diat bururik altxatzen, baina orduak, egunak, asteak, hilabeteak urteak... munduak aurrera darrai hala ere, pirrilaka, jira eta buelta, denboraren gorpolean. Ez dakit barrikadaren zein aldetan nagoen. Gaur su emango diot...

MARTIN ARANA

OSASUNAREN ARDURAZ

Haurrentzako jostailu zaratatsuak arriskutsu

HAURREN belarria pertsona helduena baino minberagarriagoa da, horregatik zenbait jostailuk (petardoak, armak eta beste) sortzen duten zarata maila umeen entzumen gaitasunean galerak eragiteko modukoa izan liteke, Boehring Ingelheim-eko Komunikazio Kabineteak aditza eman duenez.

Jostailuzko zenbait armak sortutako zarata maila, haurraren belarritik metro erdiko distantziara, erreaziozko motore batek abiada umeen sortzen duenaren parekoa bezala kontsidera omen daiteke. Ume jaioberrien jostailuak ere, zantuz hotsa ateratzen duten horietakoak, entzumen galera sor dezakete belarritik oso gertu (10 zentimetrotara edo gutxiagora) minutu batzutan barrera soinu eginez mantentzen baldin badira.

Gauza ezaguna den bezala, laborategiko esperientziek frogatu ahal izan dute, emakumezkoa haurdun dagoen bitartean zarata gogorretara jarria izan baldin bada, zirkulazioan eta fluxuen asaldurak eragin daitetzkeela, eta hauen ondorioz fetu gorapenean ere alaketak gertatzen omen dira, bereziki haurdunaldiko lehen hilabeteetan. Fetuak kanpo zaratak somatzen ditu eta mugimendu muskular goiztiarrez erantzuten du.

XABIER AGIRRE

ATZO GAUEN ZER?

Goizeko bederatziak. Iñaki lo. Beti bezala. Ama sartzen da bere gelan:

— Jeiki Iñaki, jeiki!
— Amaaaaa! Oraindik goizeko bederatziak dira eta!

— Jeiki azkar eta esaidak zertan ibili hiltzen atzo gauen!

— Atzo gauen? Baaa... beti bezala: zerbeza batzu hartu, etxera etorri eta ohera zuzenean.

— Ohera zuzenean? Esan ezak egia. Ez niri gezurrik esan!

— Beno, beno, zuzen-zuzenean ez nintzen joan; badakizu ama, maskuria hustu behar eta kumunetik pasatu nintzen.

— Kumunetik pasatu hintzela? Eta han zer egin huen, eh? Zer egin huen?

— Kontxo, oraintxe gogoratzen naiz! Antojua eman, eta bizarra moztu nuen, eta gainera zauri txiki bat egin eta tiritari jarri nuen.

— Tiritari jarri huela? Tiritari jarri huela? Babo arraioa! Ispiluan jarri huen eta!

POMADA ZUHAITZEAN

Hantxe doa mikeltxo bere bizikletan paseo bat ematera eta herriko irteerako kurba hartzerakoan hara non ikusten duen Mirentxu zuhaitz baten aldamenean zeozer-tan:

— Egunon Mirentxu, zertan ari zara?

— Zuhaitzari pomada ematen

— Zuhaitzari pomada ematen? Zu ez zaude burutik sano.

— Ni ez nagoela burutik sano? Medikuek esan zidan eta hau egiteko.

— Ez dizut sinesten.

— Bai, motel! Atzo arratsaldean bizikletan nenbilela kurba hartzerakoan zuhaitzaren aurka joan nintzen. Medikuekengana jo eta berak esan zidan pomada hau emateko kolpea hartu nuen leku berean.

Frantzisko Alberdiren heriotzean

EXTERMINIO gartzelan hildako beste lagun baten anaia, Frantzisko Alberdiren heriotza harritzar baten modura jauzi ziztaigun, treguaren ertzean iragartzen den itxaropen lerrotxo horri bizia emateko joerako gogo lasaitua zanpatuz. Emozio nahasle eta ilun bat sentitu nuen nere kolkoan, bizipen izugarri beteaz oroimena, bapatean, deportatu batzuk bizi duten tortura mundua harrotuaz. Kezkati ohartu nintzen neroni ere —jarraipen hurbila egin eta ezagutzen baitut— neroni ere AHAZTEAren biktima izan nintzela, ahazte maiuskulo horren biktima, urruntasunean oinarritzen den errepresio modu horren giltzarri den ahazte horren biktima. Emozioaren erdian arriskuaren berri eman nahi dut lehenik: kontuz, isolatzeko, inkomunikatzeko, beste modu batez deusezteko, gudari mordo bat banantzen duen exterminio gartzelaren luzapen horrekin. Har ditza-gun kontutan deportatuak.

BABES bila iritsi zen Frantzisko Alberdi Iparraldera, beste abertzale asko bezala Hego Euskadiko jazarpenetik ihesean. Erdibitutako bere lurrian babes, dena esanda dago horrekin. Babesa behar-rean gartzelarekin egin zuen topo. Beste batzurekin, heriotza arteko gogosegrebari eman zion hasiera errefuxiatu estatutua eskatuz. Urriko egun pil-pilak dauzkat gogoan, elkartasunezko ekintzatxoak bertatik bertara jarraituaz, alferrikako jestio guztiak; larritasuna dakusat kafeterian zain dauden senieden aurpegietan, gartze-

lan, Paris arrotz gogaituan... Estatu frantsesarentzat ezinezkoa zen arriskuan zeuden politikoak babestea zeren —arrazoitzen zuten— «demokrazia bait dago Estatu espāñolean eta demokrazian ez da torturarik, giza-eskubideak gordetzen dira...». Demokrazia horren izenean, giza-eskubide horien izenean, akordio batetara heldu ziren estatu frantses eta espāñola: batzuk estraditatzeko eta beste batzuk Togo-ramatea, martxan jarriaz hone-laxe dagoen tortura makinari mingarrietakoa. Honela hasi zen 1984an, mundu zabalean barreiatutako, zoritxar-rrak hautatutako herriaren arauera, sufritzen, agonian, gaisorik dauden askatasun mugimenduko militante zen-baiten kalbarioa. Okerrenetakoa da Togo. Orain, bost urteren buruan, hilda bueltatu digute. Joan-etorri borti-tza, hautatutako errepresio modua edozein delarik ere, damutzearen ala hiltzearen estrategia bakarraren sin-bolo osoa.

Bueltatu ere ez digute egin. Berega-natu nahi zuen soka-tira administrati-bo baten ondoren ekarri ahal izan du-gu. Dokumentaziorik gabe. Bere nor-tasuna agertuko duen paperik gabe. Euskadirentzat errespetoa zor zaion gudaria dena, haientzat ez da inor. Frantzisko Alberdirik ez zen. Herria izan da birreskuratu duena eta erauzi-tako nortasuna itzuli diona... berandu baina. Hemen ere, muga, beraiek da-kiten moduan bahitu ziguten; ez zuten utzi omendu behar zuten herrietatik pasa zedin, eta korrika eraman zuten, Bilbo erdian bere lagunak bizkarretik Asensioaren hil-kutxa lapurtu zutenean bezalaxe, beste askotan bezalaxe. Bi-zirik bahiturik, hil ondoren ere bahitu-rik.

zigorraren mehatxua bota diola eta, zuri-zuri, beti ere demokraziaren izenean, asalaturik dauden berberak di-ra.

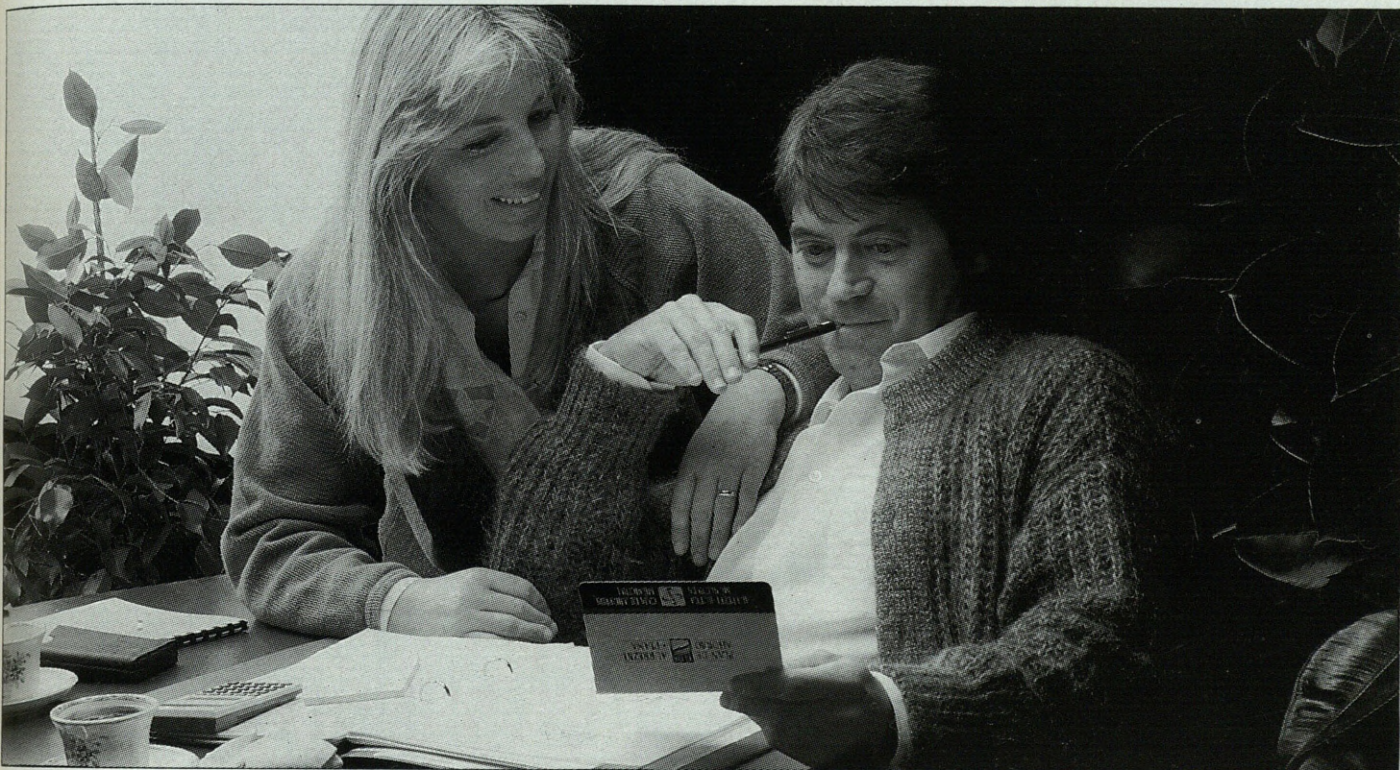
Lasaia izan beharra dago ez astora-tzeko, bapateko sutan-jartzetan inda-rrak ez alperrik galtzeko. Askok kon-trolatu beharra dago, pake estrategia eta borroka taktika gero eta sendo eta zuhurragoak urrutian begiratzen ja-rraitzeko.

Oker dabilta konponbide politikoei uko egin eta errepresioa eta heriotza kudeatzen dutenak. Jasotzen dugun gorpu bakoitzak asko esnarazten ditu, hainbeste injustizik kordokatuta, eta beste asko, esna dagoeneko, borroka-rik ekiten diotenak eta, jada ezerk gerara-zi ezin dezakeen askapen mugimen-duaren oldean sartuaz. Urratsez urrats arrazoiz betetako lur sendoan gabilta ibilian. Itxaropena ez da iragaten. Ba-dakigu etorkizuna gurea dela, nahiz eta egun gogorak izan hauek eta ape-nas daukagun denborarik gertatzen ari denaren lekukotasuna gordetzeko. Apunteak jasotzen ditugu, eguneroko bizimoduaren uneak, apurka idazten dugu kronika, kaskar, lekukotasuna gordetzeko besterik ez. Etorriko da zorionagoko batzuk datuok ordenatu-ko dituzten eguna. Garaipena batere erreza izan ez zela ikusiko den eguna. Egundorretan, Askatutako Euskadiko Herriak bidean geratuz doazen lagun hauei behar bezalako omenaldia es-keiniko die. Bitartean, Hernanin, Frantzisko Alberdik izan du berea, be-roa eta sentitua.

EVA FOREST
(Idazlea)

HAINBESTE oinaze, tortura, le-ge-hausteren arduradunak, Jomeinik idazle bati heriotz

Plan on bat baduzu gogoan kontutan izan Kutxa.

Zure neurriko Plana aurki dezazun, zein edo zeintzu diren zuri hobekien datozkizunak aukeratu besterik ez duzu.

Etorkizunean, gauzak zuk aurrikusi bezala gerta daitezen.

Zuk nahi duzun bezala.

PENTSIO-PLANA

Errentagarria, zergaringarria eta zure neurrikoa. Etorkizuna duen dirua.

AURREZKI-PLAN ASEGURATUA

Oso interesgarria eta zergaringarria. Seguru hazten den dirua.

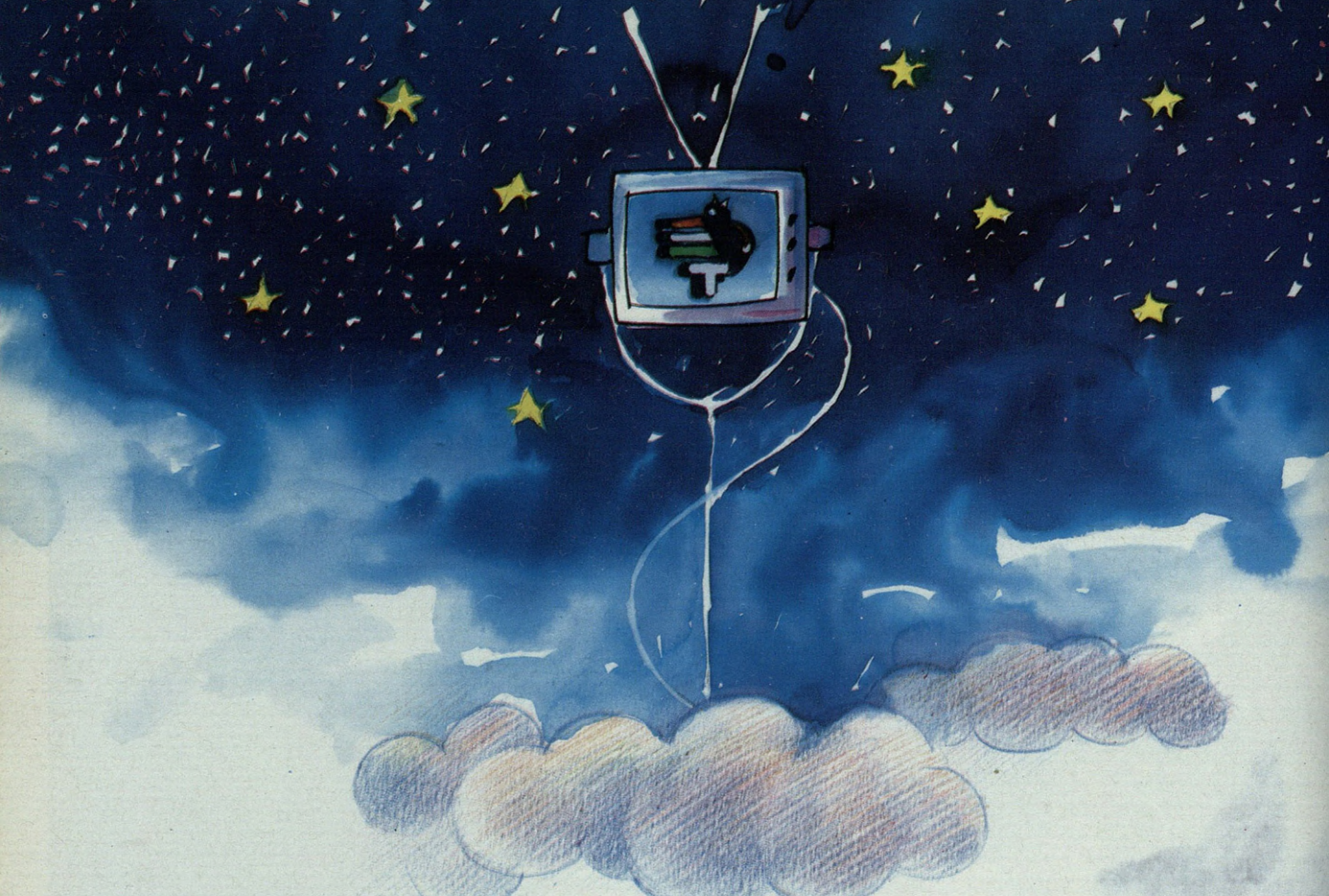
AURREZKI-PLANA

Interes handia aurrezki txikiarentzat. Piskanaka gehiagotzen den dirua da.

**AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA**

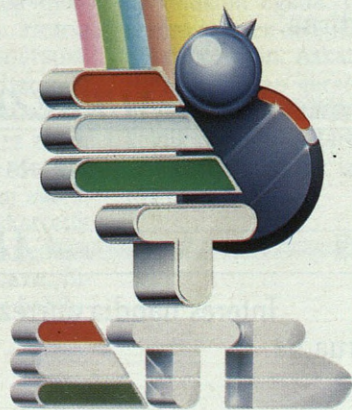
**CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL**

Komunikazioaren indarra

Euskal Telebistaren kemena. Gure herri honekin gaurkotasun osoz, etengabeko konexioan diharduten bi kate. Biztanlegoarekin bateginik, betebetean datorkion programazioari esker.

Euskal Telebista, Euskal Herriaren zerbitzuan komunikazioaren indar guztiarekin.

E.I.T.B.
Euskal Irrati Telebista